

T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KONTEYNER YAŞAM ALANLARINDA ŞİDDET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZAL EKİNCİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. SEFA SALİH AYDEMİR

ADİYAMAN, 2025

ÖZET

KONTEYNER YAŞAM ALANLARINDA ŞİDDET

Hazal EKİNCİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mayıs/2025, Sayfa:72

Danışman: Doç. Dr. Sefa Salih AYDEMİR

Bu araştırma, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası Adıyaman ili Gölbaşı ilçesinde kurulan TOKİ konteyner yaşam alanlarında şiddet olgusunu sosyal, ekonomik, psikolojik ve mekânsal boyutlarıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında nitel araştırma desenine dayalı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve toplam 20 katılımcıdan elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Çalışmada, şiddetin yalnızca fiziksel düzeyde değil, aynı zamanda yapısal ve sembolik biçimlerde de ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Bulgular, ekonomik yoksunluk, işsizlik ve geçim sıkıntısı gibi faktörlerin aile içi çatışmaları artırdığını; dar yaşam alanları, mahremiyet eksikliği ve altyapı sorunlarının ise bireyler arası gerilimleri tetiklediğini göstermektedir. Ayrıca konteyner yaşamının geçici ve belirsiz doğasının bireylerde yoğun kaygı ve güvensizlik duyguları yarattığı; bu durumun da psikolojik şiddet biçimlerini beslediği anlaşılmıştır. Katılımcıların büyük kısmı, resmi güvenlik güçlerinin yetersizliğini vurgulamış, bu durumun özellikle çocuklar ve kadınlar açısından risk oluşturduğunu ifade etmiştir. Kültürel çeşitliliğin ise doğrudan bir şiddet kaynağı olmadığı, ancak yaşam tarzı farklılıklarının zaman zaman sosyal çatışmalara neden olabildiği tespit edilmiştir. Araştırma, afet sonrası geçici yaşam alanlarında ortaya çıkan çok katmanlı şiddet dinamiklerini görünür kılarak, sosyal hizmet planlamaları ve afet yönetimi politikaları açısından önemli veriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psikososyal etki; Ekonomik yoksulluk; Geçici barınma; Kaygı ve güvensizlik; Afet sonrası sosyal sorunlar; Mahremiyet eksikliği

ABSTRACT

VIOLENCE IN CONTAINER LIVING AREAS

Hazal EKİNCİ

Department of Sociology

Adıyaman University, Graduate Education School, May/2025, Page:72

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Sefa Salih AYDEMİR

This research aims to examine the phenomenon of violence in TOKİ container living spaces established in Gölbaşı district of Adıyaman province after the earthquakes centered in Kahramanmaraş that occurred on February 6, 2023, with its social, economic, psychological and spatial dimensions. Within the scope of the research, a semi-structured interview technique based on a qualitative research design was used and the data obtained from a total of 20 participants were evaluated with thematic analysis method. In the study, it was observed that violence occurs not only at the physical level but also in structural and symbolic forms. The findings show that factors such as economic deprivation, unemployment and financial difficulties increase family conflicts; while narrow living spaces, lack of privacy and infrastructure problems trigger tensions between individuals. In addition, it was understood that the temporary and uncertain nature of container life creates intense feelings of anxiety and insecurity in individuals; this situation feeds psychological violence forms. The majority of the participants emphasized the inadequacy of official security forces and stated that this situation poses a risk especially for children and women. It was determined that cultural diversity is not a direct source of violence, but lifestyle differences can sometimes cause social conflicts. The research provides important data for social service planning and disaster management policies by making visible the multi-layered dynamics of violence that emerge in temporary living spaces after disasters.

Keywords: Psychosocial impact; Economic deprivation; Temporary housing; Anxiety and insecurity; Post disaster social issues; Lack of privacy

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerden sonra Adıyaman ili Gölbaşı ilçesinde kurulan konteyner yaşam alanlarında meydana gelen şiddet olgusunu çok boyutlu biçimde anlamaya yönelik bir çabanın ürünüdür. Zorlu saha koşullarında veri toplamamda bana destek olan tüm katılımcılara içtenlikle teşekkür ederim. Ayrıca bu süreci sabırla yöneten, bilimsel birikimi ve rehberliğiyle katkı sunan değerli danışmanım Doç. Dr. Sefa Salih Aydemir'e şükranlarımı sunuyorum. Tez yazım sürecinde manevi desteğini her daim hissettiğim aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Adıyaman Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....
(İmza)

.....
(Hazal Ekinci)

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Sayıtlar	4
1.6. Sınırlılıklar	5
1.7. Tanımlar	5
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL BOYUT	6
2.1. Şiddetin Tanımı	6
2.1.1. Şiddet, Güç ve Kuvvet İlişkisi.....	7
2.1.2. Şiddet ve Saldırganlık	9
2.1.3. Şiddetin Tarihçesi.....	10
2.1.4. Şiddetin Teorik Çerçevesi.....	11
2.1.4.1. Durkheim.....	11

2.1.4.2. Weber.....	12
2.1.4.3. Bourdieu ve Sembolik Şiddet	13
2.1.5. Kültür ve Şiddet.....	14
2.2. Konteyner Yaşam Alanları: Tanımı ve Özellikleri	16
2.2.1. Konteyner Yaşam Alanlarının Sosyal Yapısı.....	18
2.2.1.1. Demografik Yapı.....	18
2.2.1.2. Psikososyal Dinamikler	19
2.2.1.3. Toplumsal Dinamikler	21
2.2.1.4. Güç ilişkileri ve Sosyal Hiyerarşi	22
2.2.1.5. İçsel Gruplaşmalar	24
2.2.1.6. Toplumsal Cinsiyet Rollerini	25
2.2.1.7. Toplumsal Normlar	26
2.2.2. Konteyner Yaşam alanlarında yaşam ve sorunların kaynakları	28
2.2.2.1. Fiziksel Sorunlar.....	28
2.2.2.2. Sosyal ve Psikolojik Sorunlar	30
2.2.2.3. Ekonomik Sorunlar	32
2.3. Konteyner Yaşam Alanlarında Şiddet Üzerine Yapılan Çalışmalar	34
2.3.1. Uluslararası Çalışmalar	34
2.3.2. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.....	36
3. YÖNTEM	39
3.1. Araştırmanın Modeli.....	39
3.2. Evren ve Örneklem.....	39
3.3. Veri Toplama Araçları.....	39
3.4. Verilerin Analizi	39
4. BULGULAR	41
4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular	41
4.2. Araştırmanın Alt Problemlerine Yönelik Bulgular.....	42
4.2.1. Ekonomik Zorlukların Aile İçi İlişkilere ve Ruh Haline Etkisi	42
4.2.2. Fiziksel ve Çevresel Koşulların Gerilim Üzerindeki Rolü	46
4.2.3. Kültürel ve Sosyal Çeşitliliğin Uyum Sürecine Etkisi	50
4.2.4. Geçicilik ve Belirsizliğin Psikososyal Sonuçları.....	52
4.2.5. Resmi Güvenlik Güçlerinin Yeterliliği ve Güvenlik Algısı.....	55
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	59

5.1. Tartışma	59
5.2. Sonuç.....	61
5.3. Öneriler	63
KAYNAKÇA.....	65
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 4.1.	Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.....	41
Tablo 4.2.	Konteyner Yaşam Alanına Geçişin Ekonomik Duruma Etkisi	43
Tablo 4.3.	Maddi Sıkıntıların Aile İçi İlişkilere Etkisi	44
Tablo 4.4.	İşsizlik ve Gelir Kaybının Ruh Hali ve İlişkilere Etkisi	45
Tablo 4.5.	Konteyner Yaşamında Özel Alan Algısı.....	46
Tablo 4.6.	Konteyner Yaşamında Sosyal Çatışma Deneyimi	47
Tablo 4.7.	Konteyner Yaşamında Fiziksel Koşulların Sosyal İlişkilere Etkisi	49
Tablo 4.8.	Kültürel Çeşitliliğin Konteyner Yaşamındaki Etkisi.....	50
Tablo 4.9.	Kültürel ve Yaşam Tarzı Farklılıklarının Sosyal Uyum Üzerindeki Etkisi.....	51
Tablo 4.10.	Konteyner Yaşamının Geçiciliği ve Kaygı Düzeyleri	53
Tablo 4.11.	Konteyner Yaşamındaki Belirsizliğin Sosyal İlişkilere Etkisi	54
Tablo 4.12.	Konteyner Yaşam Alanlarında Güvenlik Algısı.....	55
Tablo 4.14.	Resmi Güvenlik Güçlerinin Yeterliliğine İlişkin Algılar	57

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

LGBT+	: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans+
SGBV	: Sexual and Gender-Based Violence
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

1. GİRİŞ

Şiddet, tarih boyunca toplumların yapısını şekillendiren ve bireylerin gündelik yaşamlarını derinden etkileyen önemli bir toplumsal sorundur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), şiddeti bireylerin fiziksel, cinsel, psikolojik zarar görmesine veya ekonomik açıdan zarar uğramasına neden olan ya da neden olma potansiyeli taşıyan her türlü davranış biçimi olarak tanımlamaktadır (World Health Organization, 2021). Bu tanım, şiddetin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda yapısal ve sembolik boyutlarının da bulunduğunu ortaya koymaktadır. Şiddet, bireyler arası çatışmaların bir sonucu olabildiği gibi, toplumsal yapıların üretilip yeniden ürettiği eşitsizlik ilişkilerinin bir çıktısı olarak da değerlendirilebilmektedir. Bu bağlamda şiddet, bireysel bir eğilimden ziyade sosyal, ekonomik ve mekânsal dinamiklerle iç içe geçmiş çok boyutlu bir olgu olarak ele alınmaktadır.

Şiddetin ortaya çıkış biçimlerinde toplumsal yapılar, yaşanan mekânlar ve sosyal ilişkiler belirleyici rol oynamaktadır. Özellikle afet gibi olağan dışı durumlar sonrasında, bireylerin yaşam alanları ve toplumsal konumlarında meydana gelen ani değişiklikler, şiddet olgusunun farklı biçimlerde tezahür etmesine zemin hazırlayabilmektedir. Bu tür durumlarda şiddet yalnızca bireyler arası ilişkilerde değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde yapısal mekanizmalar aracılığıyla da ortaya çıkabilmektedir. Sınırlı kaynakların paylaşımı, belirsizlik duygusu, güvenlik eksikliği, sosyal normların sarsılması gibi unsurlar, şiddet üretiminde rol oynayan başlıca etkenler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla afet sonrası geçici barınma koşulları gibi kırılgan ortamlarda şiddet, daha karmaşık bir yapı içerisinde değerlendirilmelidir.

Türkiye, doğal afetlere özellikle de depremlere karşı oldukça yüksek risk taşıyan bir ülkedir. Ülke nüfusunun büyük bir kısmı aktif fay hatları üzerinde yaşamakta ve bu nedenle yıkıcı depremlerle sıkça karşılaşmaktadır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) verilerine göre, Türkiye topraklarının yaklaşık yüzde yetmiş beşi birinci ve ikinci derece deprem kuşağındadır (AFAD, 2023). 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, bu durumun en çarpıcı örneklerinden biridir. Depremin ardından milyonlarca insan geçici barınma çözümlerine yönelmek zorunda kalmış; konteyner yaşam alanları bu ihtiyacı karşılamak üzere hızla kurulmuştur. Ancak bu yaşam alanları, afetin yarattığı fiziksel yıkımın ötesinde, sosyal ve psikolojik düzeyde çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir.

Konteyner yaşam alanları, afet sonrası süreçte kısa vadeli barınma ihtiyacını

karşılayan bir çözüm olarak önem taşımaktadır. Ancak bu alanlar, sadece mekânsal değil, aynı zamanda sosyal örgütlenme biçimleri açısından da yeni bir yaşam formunu temsil etmektedir. Bu geçici yaşam biçimi, bireylerin toplumsal rollerini, sosyal ilişkilerini ve gündelik yaşam pratiklerini yeniden yapılandırmalarına neden olmaktadır. Fiziksel alanın darlığı, özel yaşamın kısıtlılığı, ortak alanların paylaşımı ve sosyal normların geçici olarak askıya alınması gibi durumlar, bireyler arası çatışmaların ortaya çıkmasına elverişli bir zemin yaratmaktadır. Bu bağlamda konteyner yaşam alanları hem bireysel hem de yapısal şiddet biçimlerinin gözlemlenebileceği özgün sosyal mekânlar haline gelmiştir.

Konteyner yaşam alanlarında şiddet olgusunu incelemek, yalnızca bireysel davranışlara değil, aynı zamanda sosyal bağlamlara da odaklanmayı gerektirir. Durkheim'in anomi kavramı, Weber'in meşru güç kullanımı anlayışı ve Bourdieu'nün sembolik şiddet yaklaşımı gibi kuramsal çerçeveler, bu tür ortamların sosyal çözülme, otorite boşluğu ve kültürel tahakküm süreçleriyle nasıl ilişkili olabileceğini anlamada analitik zemin sunmaktadır. Sınıfsal eşitsizliklerin, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kültürel farklılıkların geçici barınma ortamlarında yeniden üretildiği göz önünde bulundurulduğunda, konteyner yaşam alanlarında şiddet yalnızca bireysel bir davranış biçimi olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir yapı sorunu olarak değerlendirilmelidir.

Bu çalışma, Adıyaman ili Gölbaşı ilçesinde kurulan konteyner yaşam alanlarında şiddet olgusunun sosyal, ekonomik ve mekânsal boyutlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede konteyner yaşam alanlarında yaşayan bireylerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla şiddetin hangi koşullarda ortaya çıktığı, nasıl deneyimlendiği ve toplumsal ilişkilerle nasıl iç içe geçtiği analiz edilecektir. Çalışma, Türkiye'de afet sonrası geçici barınma alanlarında şiddet üzerine yapılmış sınırlı sayıdaki ampirik çalışmalara katkı sunmayı hedeflemektedir. Ayrıca elde edilen verilerin yerel yönetimler, sosyal hizmet kuruluşları ve afet yönetimi politikaları açısından yol gösterici olması amaçlanmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Afet sonrası süreçlerde ortaya çıkan geçici barınma alanları, yalnızca fiziksel güvenliğin sağlandığı mekânlar değil; aynı zamanda bireylerin yeniden örgütlenen toplumsal ilişkilerini içinde barındıran karmaşık sosyal yapılardır. Bu alanlarda oluşan yeni yaşam biçimi, barınma ihtiyacını geçici olarak karşılamakla birlikte, bireylerin gündelik yaşam pratiklerinde köklü dönüşümlere yol açmaktadır. Dar alanlarda çok sayıda bireyin

birlikte yaşamak zorunda kalması, özel yaşamın sınırlarının belirsizleşmesi, sosyal rollerin yeniden tanımlanması ve temel hizmetlere erişimde yaşanan aksamalar, bu yeni yaşam alanlarında sosyal çatışma ve şiddet riskini artıran faktörler arasında yer almaktadır.

Konteyner yaşam alanları, afetin yol açtığı yıkımın ardından hem fiziksel hem de psikolojik anlamda travma yaşayan bireylerin bir araya geldiği, kaynakların kısıtlı olduğu, kuralların netleşmediği ve toplumsal yapının kırılanlaştığı ortamlardır. Bu ortamlar, toplumsal dayanışmanın ve birlikte yaşama kültürünün sınındığı mekânlara dönüşmekte; bu süreçte ortaya çıkan sosyal eşitsizlikler, kültürel farklılıklar ve ekonomik zorluklar, bireyler arasında gerilimlerin oluşmasına neden olabilmektedir. Özellikle işsizlik, gelir kaybı ve belirsizlik gibi sosyoekonomik baskılar, aile içi ilişkilerde çatışmaları tetikleyerek yapısal şiddetin gündelik hayattaki görünümünü belirginleştirebilmektedir.

Literatürde afet sonrası yaşam alanlarında şiddetin artışına dair bazı bulgular yer almakla birlikte, bu olgunun Türkiye'deki konteyner yaşam alanlarında nasıl deneyimlendiğine yönelik derinlemesine saha temelli çalışmalar sınırlıdır. Özellikle Adıyaman gibi depremin doğrudan etkilediği bölgelerde yaşayan bireylerin gündelik yaşam pratikleri içinde şiddeti nasıl algıladıkları, hangi koşullar altında şiddet davranışlarının ortaya çıktığı ve bu durumun sosyal çevreyle olan etkileşime nasıl yansıdığı, araştırılması gereken önemli bir sorunsaldır. Bu bağlamda, konteyner yaşam alanlarının fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla şiddet olgusunu nasıl şekillendirdiğinin anlaşılması, sosyal politika geliştirme süreçlerine katkı sunacaktır.

1.2. Alt Problemler

Araştırmanın problemi doğrultusunda oluşturulan alt problemler aşağıda ifade edilmiştir.

1. Konteyner yaşam alanlarında yaşanan ekonomik zorluklar, bireylerin aile içi ilişkilerini ve ruhsal durumlarını nasıl etkilemektedir?
2. Fiziksel ve çevresel koşullar (dar alan, altyapı eksikliği, mahremiyet yoksunluğu) bireyler arası ilişkilerde gerilim ve çatışmalara neden olmakta mıdır?
3. Farklı kültürel ve sosyal grupların bir arada yaşaması, konteyner yaşam alanlarında sosyal uyumu nasıl etkilemektedir?
4. Konteyner yaşamının geçici niteliği ve belirsizliği, bireylerin psikolojik durumları ve sosyal ilişkileri üzerinde ne tür etkiler yaratmaktadır?
5. Konteyner yaşam alanlarında resmi otoritenin (polis, güvenlik görevlileri vb.)

varlığı ya da yokluğu, bireylerin güvenlik algısını ve şiddet davranışlarını nasıl etkilemektedir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Adıyaman ili Gölbaşı ilçesinde kurulan TOKİ konteyner yaşam alanlarında yaşayan bireylerin şiddet algısını ve deneyimlerini incelemektir. Bu kapsamda, şiddetin hangi sosyoekonomik, kültürel, mekânsal ve psikolojik koşullarda ortaya çıktığı; bireylerin şiddeti nasıl tanımladığı, şiddetin gündelik yaşam pratiklerine ve sosyal ilişkilere nasıl yansıdığı analiz edilmeye çalışılacaktır. Araştırma, şiddetin bireyler arası düzeydeki biçimlerinin yanı sıra yapısal ve sembolik boyutlarını da kapsayacak şekilde çok yönlü bir değerlendirme sunmayı hedeflemektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Afet sonrası dönemlerde kurulan geçici yaşam alanlarında toplumsal ilişkiler ve bireysel yaşam koşulları radikal biçimde değişmekte; bu değişim beraberinde yeni sosyal sorunları doğurmaktadır. Konteyner yaşam alanları, özellikle afetin psikolojik ve ekonomik etkilerini taşıyan bireylerin bir arada yaşamaya başladığı, kontrolsüz ve kırılgan sosyal mekânlar olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, bu alanlarda şiddetin ortaya çıkış nedenlerinin anlaşılması, afet sonrası sosyal müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’de konteyner yaşam alanlarına ilişkin yapılan çalışmalar genellikle mekânsal planlama, lojistik veya fiziksel altyapı eksiklikleriyle sınırlı kalmaktadır. Oysaki bu yaşam alanları, aynı zamanda toplumsal gerilimlerin, güvenlik sorunlarının ve sosyal çözülmenin de yaşandığı alanlardır. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmayı hedeflemekte; yerel yönetimler, sosyal hizmet uzmanları ve afet sonrası politika geliştiriciler için yol gösterici olabilecek niteliksel veriler üretmeyi amaçlamaktadır. Araştırma aynı zamanda literatüre yeni bir alan açarak, konteyner yaşam alanlarında şiddetin dinamiklerine dair özgün bir katkı sunmaktadır.

1.5. Sayıtlar

Araştırmanın sayıtları aşağıda ifade edilmiştir.

- Katılımcıların verdikleri yanıtlar, yaşadıkları deneyimleri doğru ve samimi biçimde yansıtmaktadır.

- Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmanın amaçlarına uygun veri üretme potansiyeline sahiptir.
- Konteyner yaşam alanlarında gözlemlenen şiddet olgusu, yapısal ve bireysel etkenlerin etkileşimiyle şekillenmektedir.
- Araştırma süresince elde edilen veriler, çalışmanın amacı doğrultusunda geçerli ve güvenilirlerdir.

1.6. Sınırlılıklar

Aşağıda araştırmanın sınırlılıkları yer almaktadır.

- Araştırma, yalnızca Adıyaman ili Gölbaşı ilçesindeki TOKİ konteyner yaşam alanıyla sınırlıdır; farklı bölgelerdeki konteyner yerleşimlerinden elde edilecek verilerle genellenemez.
- Katılımcıların sayısı sınırlı tutulmuş olup, örnekleme yer alan bireylerin deneyimleri tüm konteyner yaşam alanlarının temsili değildir.
- Görüşmeler, katılımcıların kendi beyanlarına dayandığı için gözlemlenemeyen şiddet biçimleri çalışma dışında kalmış olabilir.

1.7. Tanımlar

- Şiddet: Bireylerin fiziksel, duygusal, cinsel ya da ekonomik zarar görmesine neden olan her türlü davranış biçimidir (WHO, 2021).
- Yapısal Şiddet: Toplumsal yapıların ve kurumsal eşitsizliklerin bireyler üzerinde dolaylı zararlar oluşturduğu şiddet biçimidir.
- Sembolik Şiddet: Bourdieu'nün kavramsallaştırdığı, toplumsal meşruiyet yoluyla dayatılan ve çoğunlukla fark edilmeyen şiddet türüdür.
- Konteyner Yaşam Alanı: Afet sonrası geçici barınma amacıyla oluşturulan, konteyner tipi yapılardan oluşan yerleşim alanlarıdır.
- Afet: İnsan yaşamını, sağlığını ve mal varlığını tehdit eden, çoğunlukla ani gelişen doğal veya insan kaynaklı olaylardır.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL BOYUT

2.1. Şiddetin Tanımı

Şiddet kavramı, toplumsal bilimlerde uzun süredir tartışılan ve farklı disiplinler tarafından çeşitli biçimlerde tanımlanan çok boyutlu bir olgudur. Geleneksel anlayışta daha çok fiziksel zarar verme eylemiyle sınırlı tutulan şiddet, günümüzde sembolik, yapısal ve kültürel boyutlarıyla birlikte ele alınmaktadır. Ray, şiddetin yalnızca doğrudan fiziksel müdahale ile sınırlı olmadığını; aynı zamanda bireyler üzerinde sembolik yollarla uygulanan baskıların, dışlamaların ve aşağılamaların da bu kavrama dâhil edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Ray, 2023: 80-81). Bu yaklaşım, toplumsal yapıların ve iktidar ilişkilerinin şiddet üretimindeki rolünü görünür kılmakta; böylece şiddeti yalnızca bireysel niyet ya da saldırganlık bağlamında değil, sistemsel süreçlerin bir çıktısı olarak da değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda Moore, şiddet kavramının hâlâ sosyal bilimlerde yeterince teorize edilmediği yönünde bir vurgu yapmaktadır. Moore, görünür ve doğrudan olan fiziksel şiddetin ötesine geçilerek, sessizlik, dışlama ve normatif düzenlemeler aracılığıyla gerçekleştirilen dolaylı şiddet biçimlerinin de analiz kapsamına alınması gerektiğini belirtmektedir (Moore, 2021: 24-28). Şiddetin yalnızca eylemsel bir fenomen değil, aynı zamanda sosyal düzenin üretiminde etkili olan bir araç olduğu görüşü, bu kavramın yalnızca sonuçlara odaklanmak yerine, aynı zamanda süreçleri de incelemeyi zorunlu kılmaktadır. Moore'un yaklaşımı, özellikle neoliberal sistemlerde görünmez hâle gelen şiddet biçimlerinin tanımlanması açısından önemlidir. Bu da şiddeti pasif ya da edilgen biçimlerde deneyimleyen bireylerin yaşadıklarını daha doğru kavramsallaştırma gerekliliğine işaret etmektedir. Diğer taraftan, Galaviz-Armenta şiddetin tanımının disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini ileri sürmekte ve özellikle psikoloji, sosyoloji ve antropolojinin ortak bir analiz zemini oluşturabileceğine dikkat çekmektedir. Galaviz-Armenta'ya göre şiddet, bireyin fiziksel ya da ruhsal bütünlüğünü hedef alan doğrudan ya da dolaylı eylemler dizisi olarak tanımlanmalıdır (Galaviz-Armenta, 2021: 161). Bu tanım, şiddetin sadece fail-mağdur ilişkisine indirgenemeyecek kadar karmaşık olduğunu ve bireysel deneyimlerin toplumsal bağlamdan soyutlanamayacağını göstermektedir. Galaviz-Armenta'nın yaklaşımı, şiddetin hem psikolojik etkilerini hem de bu etkilerin sosyal normlar ve kültürel kalıplar aracılığıyla nasıl üretildiğini birlikte değerlendirme imkânı sunmaktadır. Böylece, bireylerin ruhsal bütünlüğüne zarar veren söylemler ve pratikler de şiddetin kapsamına alınmakta ve daha bütüncül bir çerçeve ortaya konulmaktadır.

Hartmann ise şiddeti bireysel patolojilerden ziyade toplumsal yapıların ürünü olarak değerlendirmektedir. Şiddetin bireyler arasında rastlantısal bir etkileşim olarak değil, kurumsal ve siyasal düzeyde üretilen ve yeniden üretilen bir olgu olduğuna dikkat çeken Hartmann, bu bağlamda şiddetin normalleştirilme süreçlerine de odaklanmaktadır (Hartmann, 2017: 2-3). Bu yaklaşım, özellikle eğitim, hukuk ve medya gibi kurumsal alanlarda şiddetin nasıl meşrulaştırıldığını analiz etmek açısından önem arz etmektedir. Hartmann'ın vurguladığı üzere, şiddet yalnızca yasa dışı ya da sapkın davranışlarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda iktidar ilişkilerinin sürekliliğini sağlayan stratejik bir araç olarak da işlev görmektedir. Bu çerçevede, bireylerin ve grupların maruz kaldığı sistematik dışlanma, eşitsizlik ve ayrımcılık biçimleri de şiddet tanımının içerisine dahil edilmektedir.

Walby ise şiddeti sosyolojinin yeni bir paradigması olarak değerlendirmekte ve bu kavramın toplumsal yapının içkin bir unsuru olduğunu savunmaktadır (Walby, 2013: 95-97). Ona göre şiddet, yalnızca anormal ya da yasa dışı eylemlerden ibaret değildir; toplumsal cinsiyet, sınıf ve etnisite gibi yapısal eşitsizliklerle iç içe geçmiş bir şekilde varlık kazanmaktadır. Walby'nin yaklaşımı, şiddetin toplumun farklı düzeylerine nasıl nüfuz ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Özellikle kadınlara, etnik azınlıklara ve düşük gelirli gruplara yönelik sistematik ayrımcılık ve dışlayıcı politikalar, bu yaklaşım çerçevesinde şiddetin farklı tezahürleri olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, toplumsal yapıların görünürde “normal” işleyiş biçimleri içerisinde üretilen eşitsizliklerin şiddetle olan ilişkisi yeniden düşünülmelidir. Walby'nin paradigmatik bakışı, sosyal adaletin sağlanması adına şiddet kavramının genişletilerek yeniden tanımlanmasını gerekli kılmaktadır.

2.1.1. Şiddet, Güç ve Kuvvet İlişkisi

Şiddet, güç ve kuvvet kavramları toplumsal teori içinde sıkça birlikte ele alınan, ancak anlam düzeyinde birbirlerinden önemli farklılıklar taşıyan olgulardır. Bu üç kavramın iç içe geçmiş doğası, toplumsal tahakküm ilişkilerinin açıklanmasında temel bir analitik çerçeve sunmaktadır. Geleneksel yaklaşımlarda “güç”, bir öznenin diğer özne ya da gruplar üzerinde, onların rızasına aykırı biçimde kendi iradesini dayatabilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Kuvvet ise daha çok doğrudan fiziksel baskı ya da zorlama biçiminde ortaya çıkan somut bir eylem alanını ifade eder. Şiddet ise bu iki kavramdan ayrılarak, yıkıcılığı ve zarar verici niteliğiyle öne çıkan daha uç bir eylem biçimi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Georges Sorel'in ayrımı dikkat çekicidir; Sorel,

şiddeti politik dönüşümün potansiyel bir aracı olarak görürken, kuvveti kurumsal otoritenin işleyişinde doğal bir unsur olarak tanımlamaktadır (Khatib, 2018: 114-116). Bu yaklaşım, özellikle siyasal şiddetin meşrulaştırılması ya da eleştirisinde belirleyici bir referans noktası oluşturmaktadır.

Hannah Arendt'in şiddet kuramı ise, bu üçlü arasında daha radikal bir ayrım yaparak güç ile şiddeti birbirinin zıttı olarak konumlandırmaktadır. Arendt'e göre güç, kolektif eylem ve birlikte hareket etme kapasitesine dayanmakta, yani siyasal olanın asli ifadesi olarak değerlendirilmektedir. Buna karşın şiddet, gücün ortadan kalktığı veya işlevsiz hâle geldiği durumlarda ortaya çıkan, geçici ve yıkıcı bir araçtır (Frazer, 2014: 155-156). Arendt'in bu tespiti, modern politik rejimlerde şiddetin gücün doğal bir uzantısı değil, onun yerine ikame edilen bir araç olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, şiddet toplumsal meşruiyet üretimi sürecinden dışlanmakta; daha çok istikrarsızlık, zorbalık ve kopuş anlarının bir ürünü olarak değerlendirilmektedir. Paul Ricoeur'de bu tartışmaya katkı sunarak şiddeti, iradeler arası karşılaşma anında ortaya çıkan bir “zorlayıcı” ilişki biçimi olarak tanımlar; burada kuvvet, öznenin diğer özne üzerindeki baskın etkisini temsil etmektedir (Ricoeur, 2010: 25-26). Bu anlayış, şiddetin yalnızca fiziksel bir zarar değil, aynı zamanda ontolojik bir müdahale olarak da ele alınması gerektiğini düşündürmektedir.

Şiddet ile güç arasındaki bu ayrım, Pierre Bourdieu'nün geliştirdiği sembolik şiddet kuramı çerçevesinde daha da derinleşmektedir. Bourdieu'ye göre, toplumsal alanda işleyen güç ilişkileri yalnızca fiziksel ya da ekonomik araçlarla değil, aynı zamanda kültürel, söylemsel ve normatif sistemler aracılığıyla da kurulur ve sürdürülür. Bu bağlamda sembolik şiddet, açıkça görülmeyen ancak bireylerin dünya algısını ve kendilik ilişkilerini şekillendiren güçlü bir hâkimiyet biçimidir (Munck, 2008: 4-5). Bu tür bir şiddet, toplumsal meşruiyet kazanmış normlar aracılığıyla içselleştirilmekte ve böylece bireylerin bu tahakküm ilişkilerini sorgulamadan kabullenmeleri sağlanmaktadır. Bu noktada güç, yalnızca bir baskı unsuru olmaktan çıkarak, aynı zamanda bireyin özneleşme sürecine etki eden bir yapı hâline gelmektedir. Dolayısıyla şiddet, yalnızca beden üzerinde değil, zihin ve anlam dünyasında da etkisini göstermektedir. Modern toplumsal yapılar içinde şiddetin yalnızca doğrudan fiziksel bir eylemle sınırlı kalmadığı, aynı zamanda yapısal, kültürel ve sembolik düzeylerde de kendini gösterdiği görülmektedir. Yapısal şiddet kavramı, bireylerin yaşamlarına zarar veren sistematik eşitsizlikleri ve dışlama mekanizmalarını tanımlamak için kullanılmaktadır. Parsons yapısal şiddeti, doğrudan bir failin müdahalesine ihtiyaç duymadan, kurumsal ve toplumsal sistemler tarafından üretilen zarar

biçimleri olarak tanımlamaktadır (Parsons, 2007: 175-176). Bu şiddet türü, sağlık, eğitim, istihdam gibi alanlarda bazı bireylerin veya grupların sistematik olarak dezavantajlı konumlara itilmeleriyle ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede kuvvet ya da güç doğrudan uygulanmasa da bireyin yaşam kalitesini düşüren ve toplumsal dışlanmaya yol açan her türden eşitsizlik, şiddetin yeniden üretildiği bir alan olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla şiddetin anlaşılmasında yalnızca görünen, fiziksel belirtilere odaklanmak yetersiz kalmakta; aksine, görünmez süreçlerin ve kurumsal düzenlemelerin de bu analiz içerisine dâhil edilmesi gerekmektedir.

2.1.2. Şiddet ve Saldırganlık

Şiddet ve saldırganlık kavramları gündelik dilde sıklıkla birbirinin yerine kullanılsa da, sosyal bilimlerde ve psikoloji literatüründe bu iki kavram arasında belirgin niteliksel ve işlevsel farklar tanımlanmaktadır. Saldırganlık, genellikle bireyin diğerine zarar vermeyi amaçladığı bir davranış eğilimi olarak değerlendirilmekte; bu davranış fiziksel olabileceği gibi, sözel ya da duygusal düzeyde de tezahür edebilmektedir (Allen ve Anderson, 2017: 2-3). Buna karşılık şiddet, saldırganlığın belirli bir biçimde dışa vurulduğu, fiziksel, sembolik ya da yapısal düzeyde kurumsallaşmış ve toplumsal bağlamda etkisi olan bir eylem olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda şiddet, bireysel bir dürtüden çok, sosyal ilişkiler ağı içinde belirli rollerin ve konumların bir ürünü olarak anlaşılmalıdır. Şiddetin yalnızca niyetle değil, aynı zamanda sonuçla da ilgili bir kavram olduğu; yani zarar verme potansiyeli taşıyan eylemlerin, bağlamına göre şiddet niteliği kazanabileceği kabul edilmektedir. Saldırganlık daha çok bireysel düzeyde açıklanmakta, biyolojik eğilimler, kişilik özellikleri, duygu düzenleme becerileri ve çevresel faktörler çerçevesinde analiz edilmektedir. Sosyal psikoloji alanındaki araştırmalar, bireylerin saldırgan tutumlarının öğrenilmiş davranışlarla şekillendiğini ve toplumsal normlardan önemli ölçüde etkilendiğini ortaya koymuştur (Krahe, 2020: 68-71). Şiddet ise bireysel özelliklerin ötesine geçerek yapısal eşitsizlikler, toplumsal normlar ve kurumsal düzenlemelerle iç içe geçmiş bir olgu olarak değerlendirilir (Sturmey, 2022: 220-222). Bu açıdan bakıldığında, saldırganlık ani ve tepkisel olabilirken, şiddet çoğunlukla belirli bir amaca yönelik biçimde yönlendirilmiş, normatif ya da ideolojik gerekçelerle meşrulaştırılmış bir davranış biçimidir.

W. Knöbl'ün bu ayrımı oldukça açıklayıcıdır; ona göre saldırganlık, dürtüsel ve öngörülemez bir nitelik taşıırken, şiddet normatif düzenin içinde veya ona karşı

sistematiik olarak inşa edilmiş bir pratik olarak ortaya çıkmaktadır (Knöbl, 2022: 30-32). Örneğın, tek seferlik sözlü sataşmalar saldırganlık olarak değeriendirilebilirken, bu tür davranışların süreklilik kazanması ve bireyin ruhsal bütünlüğünü tehdit etmesi durumunda şiddet kapsamına girmesi söz konusu olmaktadır (Ray, 2023: 80-81). Bu iki kavram arasındaki ayırım, aynı zamanda analiz düzeylerini de belirlemektedir. Saldırganlık bireysel ya da mikro sosyolojik düzeyde açıklanabilirken, şiddetin anlaşılması toplumsal yapılar, kültürel normlar ve ideolojik bağlamlar çerçevesinde mümkün olmaktadır. şiddet, toplumsal cinsiyet, sınıf, etnisite gibi yapılarla kesiştiğinde meşrulaştırılabilir, görünmez hâle gelebilir ya da sistematiik olarak yeniden üretilebilir (Zinner ve Wheeler, 2013: 78-80). Bu durum, şiddetin yalnızca bir bireysel eylem değil, aynı zamanda kültürel ve yapısal bir üretim biçimi olarak değeriendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu noktada Krahe, şiddeti saldırganlıktan ayıran temel unsurun, onun toplumsal bağlamla kurduğu çok katmanlı ilişki olduğunu vurgulamaktadır (Krahe 2020: 84). Bu çok katmanlılık, şiddeti sadece bireysel değil, aynı zamanda kolektif sorumluluklar ve yapılar çerçevesinde ele almayı zorunlu kılmaktadır.

2.1.3. şiddetin Tarihçesi

şiddetin tarihsel kökeni, insanlık tarihinin en erken dönemlerine kadar uzanan derin bir toplumsal olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Arkeolojik bulgular, erken avcı-toplayıcı topluluklarda yalnızca hayatta kalmaya yönelik değil, aynı zamanda ritüelistik ve toplumsal işlevler taşıyan şiddet biçimlerinin bulunduğunu göstermektedir. Özellikle kurban ritüelleri, kabileler arası çatışmalar ve topluluk içi cezalandırmalar gibi örnekler, şiddetin ilkel toplumlarda da kültürel olarak anlamlandırıldığını ortaya koymaktadır (Armit, 2011: 3-5). Bu bulgular, şiddetin yalnızca modern ya da çağdaş toplumlara ait bir sapma değil, toplumsal düzenin tesisinde tarih boyunca çeşitli işlevlerle içi ie geçmiş bir unsur olduğunu göstermektedir. Erken dönem şiddet pratiklerinin yalnızca fiziksel zarar verme amacını değil, aynı zamanda grup içi dayanışma, otoritenin meşrulaştırılması ve sınır çizme işlevlerini de yerine getirdiği anlaşılmaktadır.

Zaman içinde toplumsal yapıların karmaşıklaşmasıyla birlikte şiddetin biçimleri ve anlamları da dönüşüme uğramıştır. Orta Çağ Avrupası'nda yaygın olan düellolar, halka açık idamlar ve cadı avları gibi uygulamalar, şiddetin meşru toplumsal pratiklerle nasıl içi ie geçtiğini ve kültürel normlarla nasıl desteklendiğini ortaya koymaktadır (McMahon, 2016: 109-111). Bu dönemde şiddet, yalnızca cezalandırıcı değil, aynı zamanda eğitici,

uyarıcı ve ibret verici bir nitelik taşımıştır. Ancak modernitenin yükselişiyle birlikte şehirleşme, hukuk sistemlerinin kurumsallaşması ve ulus-devletin inşası, şiddetin biçimsel ve mekânsal dönüşümüne neden olmuştur. Michel Foucault'nun analizinde belirttiği gibi, modern toplumlarda iktidarın beden üzerindeki doğrudan tahakkümü yerini disiplin, gözetim ve normatif kontrol biçimlerine bırakmıştır (Ray, 2018: 80–81). Bu geçiş, şiddetin açık ve fiziksel olmaktan çıkıp daha soyut, kurumsal ve sürekli izlenebilir bir yapıya evrilmesini sağlamıştır.

Yirminci yüzyıl ise organize şiddetin zirveye ulaştığı bir dönem olarak öne çıkmaktadır. İki dünya savaşı, Holokost gibi soykırımlar ve yaygın sömürgeci şiddet örnekleri, şiddetin endüstriyel ölçekte uygulanabilir hâle geldiğini göstermektedir. Devlet destekli şiddet pratiklerinin bu denli yaygınlaşması, aynı zamanda uluslararası hukuk, insan hakları ve savaş etiği gibi alanlarda da önemli tartışmaları beraberinde getirmiştir. Ancak buna rağmen tarihçiler ve toplumsal teorisyenler, uzun vadeli süreçte şiddetin hem bireysel hem de kolektif düzeyde azalma eğiliminde olduğunu savunmaktadır (Hanlon, 2013: 391-393). Bu iyimser görüş, hukuk sistemlerinin gelişmesi, eğitim seviyesinin artması, sosyal refah politikalarının yaygınlaşması ve demokratikleşme süreçlerinin güçlenmesi gibi faktörlere dayandırılmaktadır. Şiddetin toplumsal meşruiyetinin giderek sorgulanması, bireylerin bu tür eylemlere karşı daha duyarlı hâle gelmesini sağlamıştır. Bununla birlikte, şiddetin azaldığı yönündeki bu değerlendirmelere karşı eleştirel yaklaşımlar da mevcuttur. Modern toplumlarda fiziksel şiddetin yerini daha çok yapısal, sembolik ve kültürel şiddet biçimleri almış durumdadır. Bu şiddet türleri, doğrudan fiziksel müdahale içermese de bireylerin yaşam koşullarını ve toplumsal bütünlüklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Accomazzo belirttiği gibi, toplumsal dışlanma, ekonomik eşitsizlik, ırkçılık, cinsiyetçilik ve diğer ayrımcılık biçimleri, günümüzde şiddetin daha az görünür ancak daha kalıcı biçimlerde sürdürülmesine neden olmaktadır (Accomazzo, 2012: 540-542). Böylece şiddet, yalnızca bireysel davranışlarla sınırlı kalmayıp, kültürel kodlara, kurumsal yapılara ve normatif düzenlemelere işlemiş çok boyutlu bir mekanizma hâline gelmiştir. Bu dönüşüm, şiddetin tarihsel süreçte ortadan kalkmadığını, yalnızca biçim değiştirerek yeni ifade yolları bulduğunu ortaya koymaktadır.

2.1.4. Şiddetin Teorik Çerçevesi

2.1.4.1. Durkheim

Emile Durkheim, şiddet olgusunu doğrudan ele alan bir teori geliştirmemiş olsa da,

toplumsal düzenin sürdürülebilirliği, normatif yapının işleyişi ve birey-toplum ilişkisi üzerine kurduğu düşünsel çerçeve, şiddetin toplumsal nedenlerini anlamak için önemli bir teorik dayanak sunmaktadır. Durkheim’a göre toplumun düzeni ve sürekliliği, bireylerin paylaştığı ortak değerler, normlar ve kolektif bilinç aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu normatif yapı zayıfladığında ya da çözülmeye başladığında, bireylerin toplumsal yönelimi kaybolur ve “anomi” adı verilen bir durum ortaya çıkar. Anomik durum, bireyin toplumsal beklentilere uyum sağlayamaması ve davranışlarının belirleyici bir çerçeveden yoksun kalması sonucunda ortaya çıkar; bu yönüzlük ve denetimsizlik hâli ise bireyleri saldırganlığa, öfkeye ve potansiyel olarak şiddete sürükleyebilmektedir (Kilby, 2013: 266-268; Riley, 2015: 270-272). Bu bağlamda şiddet, yalnızca bireysel bir tercih değil, toplumsal yapının çözülmesinin ve normatif denetimin zayıflamasının bir semptomu olarak değerlendirilmelidir.

Durkheim’ın özellikle intihar olgusu üzerine yaptığı çalışmalarda geliştirdiği metodolojik yaklaşım, şiddetin bireysel davranış kalıplarından ziyade toplumsal bağlamla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ona göre bireylerin yalnızlaşması, aile bağlarının zayıflaması, dini ya da ahlaki rehberlikten uzaklaşması gibi durumlar, bireyde yalnızca psikolojik değil, aynı zamanda toplumsal bir boşluk yaratmaktadır. Bu durum, bireyin kendisine yönelttiği şiddetin –intiharın– yanı sıra başkalarına yönelttiği şiddetin de temellerini oluşturur. Walby bu durumu modern toplumlarda birey-toplum bağlarının çözülmesine paralel olarak, bireysel davranışların daha görünür ve kontrolsüz hâle gelmesiyle açıklar (Walby, 2013: 105-107). Dolayısıyla, Durkheim’ın kavramsallaştırdığı normatif çözülme ve sosyal bağların zayıflaması, şiddetin yalnızca patolojik bireysel eğilimlerle değil, aynı zamanda toplumsal yapıların dönüşümüyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, özellikle moderniteyle birlikte ortaya çıkan bireyselleşme, yabancılaşma ve sosyal atomizasyon süreçlerinin şiddet üretimi üzerindeki etkisini anlamak açısından önem taşımaktadır.

2.1.4.2. Weber

Max Weber’in şiddetle ilgili kuramsal katkısı, modern devletin tanımlanmasında merkezi bir yere sahiptir. Weber’e göre, modern devletin en ayırt edici özelliği, “meşru fiziksel şiddet kullanma tekeline” sahip olmasıdır. Bu tekel, devletin yalnızca fiziksel güç uygulama hakkını kendisinde toplaması değil, aynı zamanda bu gücün meşruiyetini toplum nezdinde kabul ettirmesi anlamına gelmektedir. Weber’in bu tanımı, şiddetin modern

toplumlarda yalnızca kaotik ya da patolojik bir sapma olarak değil, düzenin ve otoritenin sürdürülebilirliğini sağlayan bir mekanizma olarak da işlev gördüğünü göstermektedir (Ray, 2021: 80–81). Bu bağlamda devlet, şiddeti keyfi bir biçimde değil, yasalara ve bürokratik prosedürlere bağlı kalarak, belirli bir rasyonel çerçevede kullanmakla yükümlüdür. Dolayısıyla şiddet, Weber’in kuramında yalnızca bastırıcı değil, aynı zamanda kurumsallaştırıcı bir unsur olarak konumlanmaktadır. Bu yaklaşım, modernitenin temel yapı taşlarından biri olan rasyonel-bürokratik otorite modelinin anlaşılmasında şiddeti dışlamayan, aksine onunla birlikte çalışan bir perspektif sunmaktadır.

Weber’in yaklaşımı aynı zamanda şiddetin normatif statüsünü sorgulayan bir çerçeveye de işaret etmektedir. Ona göre şiddet, yalnızca yasa dışı aktörlerin başvurduğu bir araç olmaktan çıkarak, devlet eliyle meşrulaştırılmış bir uygulama hâline gelir. Bu yönüyle şiddet, hem düzen kurucu hem de düzen koruyucu bir işlev taşımaktadır. Bu kuramsal bakış açısı, şiddetin toplumsal yaşamda tamamen dışlanamayacak kadar merkezi bir konumda bulunduğunu ve özellikle devletin meşruiyet krizleriyle karşı karşıya kaldığı anlarda daha görünür hâle geldiğini ima etmektedir (Fowler, 2022: 115). Ayrıca Weber’in modern devlet anlayışı, şiddetin yalnızca bireyler ya da gruplar arasındaki düzensizlikle ilişkili olmadığını, aksine toplumsal düzenin kurucu öğelerinden biri olduğunu vurgular. Bu çerçevede, devletin şiddet tekeli, yalnızca fiziksel güç kullanımını değil; aynı zamanda toplumsal disiplinin, gözetimin ve normatif kontrolün araçsallaştırılmasını da içerir. Weber’in bu yaklaşımı, günümüz devlet biçimlerinin otorite üretiminde şiddeti nasıl kullanıp sınırlandırdığına dair eleştirel bir perspektif geliştirmeye olanak tanımaktadır.

2.1.4.3. Bourdieu ve Sembolik Şiddet

Pierre Bourdieu’nün “sembolik şiddet” kavramı, şiddetin yalnızca fiziksel veya doğrudan zorlayıcı biçimlerle sınırlı olmadığını; aksine, kültürel, dilsel ve ideolojik mekanizmalar yoluyla da uygulanabileceğini öne sürmektedir. Bourdieu’ye göre sembolik şiddet, bireylerin ve grupların içinde bulundukları toplumsal yapıya dair farkındalıklarının sınırlı olduğu durumlarda, mevcut iktidar ilişkilerini içselleştirerek yeniden üretmeleriyle ortaya çıkmaktadır (Burawoy, 2019; Samuel, 2013: 401-403). Bu tür şiddet, açık bir zorlama içermeksizin, bireylerin rızasına dayanır gibi görünen ancak aslında yapısal eşitsizliklere bağlı olan bir iktidar uygulamasıdır. Eğitim sistemleri, dil kullanımı, cinsiyet rolleri ve sınıfsal konumlar gibi alanlarda sembolik şiddet kendisini en belirgin biçimde göstermektedir. Örneğin, okullarda standartlaştırılmış dilin zorunlu tutulması, alt

sınıflardan gelen bireylerin kültürel sermaye eksikliği nedeniyle sistem içinde başarısızlığa uğramasına yol açarken, bu durum genellikle kişisel yetersizlik olarak değerlendirilir. Oysa Bourdieu'nün kuramı, bu tür başarısızlıkların arkasında yatan yapısal eşitsizlikleri ve kültürel dışlamaları açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bourdieu'nün sembolik şiddet anlayışı, Weber'in "meşru şiddet tekeli" ve Durkheim'in "normatif düzen" kavramlarını tamamlayıcı ve aynı zamanda eleştirel bir perspektifle genişletmektedir. Weber'in şiddeti daha çok devletin fiziksel otoritesiyle, Durkheim'in ise normların çözülmesiyle ilişkilendirdiği noktada Bourdieu, bu yapıları görünmez kılan gündelik pratikleri ve habitusu odağa alır. Ona göre sembolik şiddet, bireylerin toplumsal düzeni sorgulamadan kabullenmesine neden olan, doğal ve kaçınılmaz görülen sosyal mekanizmalarla işler (Topper, 2001: 45-47; Fowler, 2022: 58-60). Bu yönüyle sembolik şiddet, doğrudan fiziksel zarar vermese de bireylerin özneleşme süreçlerini sınırlandırmakta, sosyal hareketliliklerini engellemekte ve mevcut eşitsizlikleri görünmez kılarak yeniden üretmektedir. Bu anlamda, şiddetin sadece bastırıcı değil aynı zamanda kurucu bir özelliği olduğu; bireyleri belirli konumlara mahkûm eden ve onların davranışlarını şekillendiren normatif sistemlerin bir parçası olarak işlediği görülmektedir. Bourdieu'nün bu yaklaşımı, şiddeti görünmeyen iktidar biçimleriyle ilişkilendirerek, toplumsal eşitsizliklerin sürekliliğini sağlayan sembolik düzenekleri açığa çıkarmakta ve bu bağlamda eleştirel toplumsal analiz için güçlü bir kuramsal araç sunmaktadır.

2.1.5. Kültür ve Şiddet

Kültür ve şiddet arasındaki ilişki, son yıllarda özellikle sosyoloji ve antropoloji literatüründe artan bir ilgiyle ele alınmakta, şiddetin yalnızca bireysel ya da patolojik bir eylem değil, aynı zamanda kültürel pratikler ve normlar yoluyla biçimlenen toplumsal bir olgu olduğu vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, şiddeti yalnızca fail-mağdur ilişkisi çerçevesinde açıklamak yerine, kültürün şiddetin hem taşıyıcısı hem de üreticisi olduğunu ortaya koymaktadır. Şiddetin anlamı ve uygulanışı, içinde bulunduğu kültürel bağlama göre farklılık gösterdiği için, evrensel ve bağlamdan bağımsız bir şiddet tanımı yapmak oldukça güçtür. Özellikle bazı kültürlerde belirli şiddet türlerinin olağan, hatta meşru kabul edilmesi bu durumu açıkça ortaya koymaktadır (Accomazzo, 2012: 546-548). Bu perspektif, kültürün sadece değerler ve semboller düzeyinde değil, aynı zamanda eylemleri yönlendiren bir yapı olarak da şiddetle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Sosyal antropoloji alanında yapılan çalışmalar, şiddetin bazı toplumsal yapılar içinde

sembolik ya da ritüel bir nitelik kazandığını ortaya koymaktadır. Özellikle aile içi şiddet, çocuklara yönelik şiddet ya da onur temelli şiddet gibi pratikler, belirli kültürel normlar tarafından meşrulaştırılmakta ya da en azından sorgulanmaksızın sürdürülmektedir (Lee, 2016: 159-161). Bu tür şiddet biçimleri, yalnızca bireylerin kişisel eğilimlerinin değil, kültürel sistemin yeniden üretiminin bir parçası hâline gelmiştir. Böylece şiddet, ahlaki olarak sorgulanan bir sapkınlık değil, çoğu zaman toplumsal düzenin bir unsuru, hatta kültürel uyumun bir göstergesi olarak görülmektedir. Bu bağlamda kültürel normlar, şiddeti yalnızca tolere etmez; onu rasyonelleştirir ve bir tür sosyal kontrol mekanizması olarak işler hâle getirir. Bu durum, şiddetin kültürel olarak içselleştirilmesini ve görünmezleşmesini beraberinde getirir. Walby, bu bağlamda, kültürün şiddetin sürekliliğini sağlama ve görünmezleştirme işlevine dikkat çekmektedir. Walby’ye göre medya, eğitim sistemi, din ve hukuk gibi kültürel kurumlar, şiddeti doğrudan üretmeseler bile, belirli şiddet biçimlerini meşrulaştıran bir dil ve pratik üretmektedir (Walby, 2013: 105-107). Özellikle ataerkil kültürlerde, kadınlara yönelik şiddet gibi cinsiyet temelli şiddet türleri, toplumsal yapının doğal bir parçası olarak algılanmakta ve bu nedenle sorgulanmamaktadır. Bu tür kültürel pratikler, bireysel eylemler gibi görünse de aslında yapısal güç ilişkilerinin bir yansımasıdır. Şiddet burada yalnızca fiziksel ya da psikolojik bir zarar verme biçimi değil, aynı zamanda normların ve rollerin yeniden üretildiği bir alan olarak işlev görmektedir. Böylece kültür, şiddeti yalnızca geçmişten taşınan değerlerle değil, güncel kurumsal düzenlemelerle de beslemektedir. Paul Farmer’ın “yapısal şiddet” kavramı, kültürün bu türden işlevlerini daha geniş bir sosyo-politik sistem içinde değerlendirme imkânı sunmaktadır. Farmer’a göre eşitsizlik, dışlanma, sağlık ve eğitime erişimdeki adaletsizlik gibi durumlar, doğrudan şiddet eylemi içermese de bireylerin yaşam kalitesini düşüren, sistematik zarar biçimleridir ve bu durumlar genellikle kültürel pratiklerle desteklenir ya da meşrulaştırılır (Farmer, 2004: 312-314). Bu çerçevede kültür, yalnızca şiddetin anlamını belirleyen bir faktör değil; aynı zamanda bu şiddeti görünmez kılan ve bireylerin rıza göstermesini sağlayan bir örtü işlevi görmektedir. Whitehead, benzer şekilde kültürel kimliğin korunması ya da yeniden inşası adına gerçekleştirilen kolektif şiddet eylemlerinin, bireysel değil, kültürel motivasyonlara dayandığını belirtmektedir (Whitehead, 2007: 43-45). Etnik çatışmalar, ulusal kimlik inşası süreçleri ve sömürge sonrası toplumsal düzenlemelerde şiddetin, aidiyet, intikam ya da geçmişin telafisi gibi kültürel temellere dayandığı görülmektedir. Bu analiz, kültürün yalnızca pasif bir zemin değil, aktif bir şiddet üretim aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

2.2. Konteyner Yaşam Alanları: Tanımı ve Özellikleri

Konteyner yaşam alanları, genellikle savaş, doğal afet, zorunlu göç ve kitlesel yerinden edilmeler gibi kriz durumları sonrasında ortaya çıkan acil barınma ihtiyacına yanıt olarak geliştirilen geçici yerleşim birimleridir. Bu alanlar, modüler ve taşınabilir yapılar aracılığıyla hızlı bir şekilde kurulabilmeleri, düşük maliyetli olmaları ve temel yaşam ihtiyaçlarını asgari düzeyde karşılayabilmeleri nedeniyle başta insani yardım kuruluşları ve devlet otoriteleri olmak üzere pek çok aktör tarafından tercih edilmektedir (Mahdy, 2024: 49-52). Bu bağlamda konteyner yaşam alanları, yalnızca fiziksel bir barınma çözümü değil, aynı zamanda kriz yönetimi süreçlerinde stratejik bir müdahale aracıdır. Geçicilik ilkesine dayalı olarak tasarlanmış bu yapılar, afet sonrası normalleşme süreçlerinin ilk aşamasında geçici güvenlik ve düzenin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Konteyner evlerin temel özelliklerinden biri taşınabilirliktir. Bu yapılar, ihtiyaç duyulan bölgelere kısa sürede sevk edilerek kurulabilmekte ve gerektiğinde başka bir alana nakledilebilmektedir. Bu mobilite, göçmenler, mülteciler ve afetzedeler gibi yerinden edilmiş nüfusların değişken ihtiyaçlarına esnek biçimde yanıt verilmesini sağlamaktadır (Baumann, 2020: 113). Ayrıca konteynerler, genellikle çelik ya da dayanıklı kompozit malzemelerden üretildiği için, çadırlara veya diğer geçici yapılara kıyasla daha güvenli ve uzun ömürlü çözümler sunmaktadır. Ancak fiziksel sağlamlıklarına rağmen bu yapılar, uzun süreli kullanımda sosyal bütünleşmeyi zayıflatan, bireylerin yaşam kalitesini düşüren ve ruhsal sağlığı olumsuz etkileyen bir ortam yaratabilmektedir (Zhang vd., 2014: 17). Dolayısıyla dayanıklılık ve taşınabilirlik gibi avantajlara rağmen, konteyner alanlarının uzun vadeli etkileri çok boyutlu olarak değerlendirilmelidir.

Bu yaşam alanlarında karşılaşılan başlıca sorunlardan biri, mekânsal yoğunluk ve mahremiyet eksikliğidir. Konteyner yerleşimler genellikle yüksek yoğunluklu birimlerden oluşur ve bu yoğunluk, bireyler arası mesafeyi azaltarak sosyal çatışmalara ve stres düzeyinin artmasına neden olabilmektedir. Ayrıca yeterli sosyal alanların, sağlık ve eğitim hizmetlerinin sağlanamaması, bu alanlarda yaşayan bireylerin temel insani ihtiyaçlarına erişimini zorlaştırmaktadır (Felix vd., 2015: 31). Bu durum, hem fiziksel mekânın sunduğu sınırlılıklarla hem de altyapı hizmetlerinin yetersizliğiyle doğrudan ilişkilidir. Sosyal hizmet eksikliği, konteyner yaşam alanlarını yalnızca barınma değil, aynı zamanda sosyal dışlanma ve yoksunluk mekânları hâline getirebilmektedir. Bu bağlamda, bu tür alanlar kısa vadeli kriz çözümleri olmanın ötesine geçip, uzun süreli eşitsizlik üretme riski taşıyan mekânlar olarak da ele alınmalıdır.

Konteyner yaşam deneyimi, yalnızca fiziksel koşullar açısından değil, aynı zamanda sosyo-psikolojik etkileri bakımından da derinlemesine analiz edilmelidir. Bu tür yerleşim alanlarında yaşayan bireyler, genellikle “geçici” bir statüye mahkûm edilmiş hissederler; bu da aidiyet duygusunun zayıflamasına ve sosyal kimlik karmaşasına yol açabilmektedir. Ayrıca bu yaşam biçimi, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi psikolojik rahatsızlıkları tetikleyebilmektedir (Caia, Ventimiglia ve Maass, 2010: 120–122). Belirsizlik içinde geçirilen uzun süreler, geleceğe dair beklentilerin zayıflamasına ve bireylerin sosyal bağlarını kaybetmesine neden olabilmektedir. Bu tür psikolojik sonuçlar, konteyner yaşam alanlarının yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel ve duygusal yönlerden de sürdürülebilirliğinin tartışmalı olduğunu göstermektedir.

Konteyner alanları aynı zamanda toplumsal düzenin yeniden inşasında kullanılan politik ve mekânsal kontrol araçları olarak da değerlendirilmektedir. Devletler ve uluslararası kuruluşlar, bu alanları yalnızca barınma alanı olarak değil, aynı zamanda yerinden edilmiş nüfusu gözlem altında tutma, mekânsal olarak sınırlandırma ve hareketliliğini denetleme amacıyla da kullanmaktadır (Baumann, 2020: 45–47). Bu bağlamda konteyner yerleşimler, “insani müdahale” ile “güvenlik stratejisi” arasında gidip gelen bir çelişki alanında konumlanmaktadır. Güvenlik odaklı mekânsal politikalar, bireylerin özgürlüklerini kısıtlayabilmekte ve şiddetsiz görünen ancak denetimci olan yapısal mekanizmalarla şiddetin daha dolaylı biçimlerini üretebilmektedir. Bu nedenle konteyner yerleşimlerin işlevi, yalnızca fiziksel mekânla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda toplumsal ve siyasal iktidar ilişkileriyle şekillenmektedir.

Son olarak, konteyner yaşam alanlarının mekânsal planlaması, bireylerin sosyal etkileşim düzeyleri, güvenlik hissi ve mahremiyet ihtiyaçları açısından belirleyici bir rol oynamaktadır. Modüler yapıların dizilimi, sosyal bütünleşmeyi ya teşvik etmekte ya da engellemektedir. Bu nedenle konteyner alanlarının yalnızca mühendislik veya mimari bir sorun olarak değil, aynı zamanda sosyal entegrasyon, kolektif yaşam ve toplumsal yeniden yapılanma süreçlerinin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Akdede, 2024: 52–54). Geçici yerleşimlerin başarılı olabilmesi için mekânsal tasarımın, insani değerler, kültürel duyarlılık ve psikososyal ihtiyaçlar doğrultusunda kurgulanması zorunludur. Aksi takdirde bu yapılar, geçici güvenli alanlar olmaktan çıkıp kalıcı kriz bölgelerine dönüşme riski taşımaktadır.

2.2.1. Konteyner Yaşam Alanlarının Sosyal Yapısı

2.2.1.1. Demografik Yapı

Konteyner yaşam alanlarının demografik yapısı, bu alanların fiziksel düzenlemesinden sosyal organizasyonuna, yönetim biçimlerinden hizmet sunumuna kadar pek çok boyutu doğrudan etkileyen temel bir değişkendir. Genellikle afet, savaş veya zorunlu göç gibi kriz koşulları altında hızla oluşturulan bu yerleşim alanları, yaş, cinsiyet, hane yapısı, etnik köken, dil, eğitim seviyesi ve engellilik durumu gibi demografik özellikler bakımından oldukça heterojen bir yapıya sahiptir (Mahdy, 2024: 88–90). Bu çeşitlilik, standartlaştırılmış barınma çözümleri üretmeyi zorlaştırmakta; bireylerin ve grupların ihtiyaçlarına göre farklılaşan, çok katmanlı bir planlama anlayışını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda demografi yalnızca istatistiksel bir bilgi alanı değil; konteyner yaşam alanlarının adil, kapsayıcı ve sürdürülebilir biçimde organize edilebilmesi için dikkate alınması gereken temel bir toplumsal parametredir.

Özellikle kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi kırılgan grupların bu alanlardaki yoğunluğu, fiziksel altyapının ve sosyal hizmetlerin tasarımında farklı hassasiyetlerin gözetilmesini zorunlu kılmaktadır. Örneğin Ürdün'deki Azraq ve Al-Zaatari kamplarında yapılan gözlemler, konteyner nüfusunun büyük kısmının bu üç gruptan oluştuğunu ortaya koymakta ve bu durumun, güvenlikten sağlığa, eğitimden sosyal alanlara kadar pek çok konuda cinsiyet ve yaş temelli ayrım gözetilen uygulamaları gerektirdiğini göstermektedir (Ammoun ve Uzunoğlu, 2020: 134–136). Kadınlar açısından mahremiyet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riski ve erişilebilir sağlık hizmetleri temel sorun alanları arasında yer alırken; çocuklar için ise oyun alanı, eğitim imkânı ve ruhsal iyilik hâli belirleyici gereksinimler olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, demografik hassasiyetlerin ihmal edilmesi, kırılgan grupların daha da dezavantajlılaşmasına yol açmaktadır. Demografik çeşitliliğin sadece yaş ve cinsiyet boyutuyla sınırlı olmadığı, aynı zamanda aile yapısı, mekânsal kullanım biçimleri ve sosyal etkileşim örüntüleriyle de doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Pekarchuk ve arkadaşları Ukrayna'daki konteyner yerleşimlerinde yürüttükleri araştırmada, özellikle çocuklu ailelerin daha geniş yaşama alanlarına ihtiyaç duyduklarını ve standart konteyner tasarımlarının bu ihtiyacı karşılamakta yetersiz kaldığını belirtmektedir (Pekarchuk vd., 2024: 12–14). Konteynerler çoğu zaman çekirdek aile modeline göre tasarlanmakta; ancak sahadaki gerçeklik, çok nesilli ailelerin, bekar bireylerin ya da yalnız yaşlıların aynı fiziksel mekânı paylaşmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum, mekânsal gerilimlere, mahremiyet ihlallerine ve aile içi çatışmalara zemin

hazırlayabilmektedir. Dolayısıyla demografik yapı, sadece hizmetlerin planlanması açısından değil, mekânsal tasarımın bireylerin yaşam kalitesi üzerindeki etkisini anlamak açısından da belirleyici bir rol üstlenmektedir. Ayrıca etnik köken, dil, inanç gibi kültürel farklılıklar da demografik yapının önemli bileşenleri olarak konteyner alanlarındaki sosyal organizasyonu etkilemektedir. Weigand ve arkadaşları farklı etnik ve dini grupların bir arada yaşadığı kamp ortamlarında içsel gruplaşmaların, kaynaklara erişimde eşitsizliklerin ve sosyal dışlanmanın yaygınlaştığını göstermektedir (Weigand vd. 2023: 58-59). Bu tür farklılıklar, çatışma potansiyelini artırmakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal uyumun sağlanmasını da zorlaştırır. Bununla birlikte, Ward, Poleacovschi ve Faust'un çalışmasında görüldüğü gibi, demografik yapı kamp içi sosyal sermayeyi ve dayanışma düzeyini de etkileyebilmektedir (Ward, Poleacovschi ve Faust, 2020: 45-46). Yaşlı bireylerin ağırlıklı olduğu kamp ortamlarında daha yüksek düzeyde dayanışma ve kolektif sorumluluk gözlemlenirken; genç, bekar ve erkek nüfusun yoğun olduğu ortamlarda çatışma ve şiddet riski artış göstermektedir. Tüm bu veriler, konteyner yaşam alanlarının demografik yapısının sadece tanımlayıcı değil, aynı zamanda yönlendirici bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

2.2.1.2. Psikososyal Dinamikler

Konteyner yaşam alanlarında barınan bireylerin karşılaştığı sorunlar, yalnızca fiziksel mekânın sınırlılıklarıyla açıklanamayacak kadar derin ve çok boyutludur. Zorunlu göç, savaş ve doğal afetler gibi travmatik olaylar sonucunda yaşanan yerinden edilme, bireylerde temel insani ihtiyaçların –özellikle aidiyet, güvenlik ve sosyal bağ kurma– ciddi biçimde zedelenmesine yol açmaktadır. Bu kırılma, konteyner alanlarında psikolojik rahatsızlıkların yaygınlaşmasına neden olmakta; anksiyete, depresyon, uyum sorunları ve travma sonrası stres bozukluğu gibi durumlar sıklıkla gözlemlenmektedir (Theisen-Womersley, 2021: 77–79). Psikososyal travma sadece bireysel bir deneyim değil, aynı zamanda kolektif bir kırılma hâlini yansıtmaktadır. Yerinden edilmiş bireylerin geçmişle bağlarının kopması ve gelecek beklentilerinin zayıflaması, bu alanlardaki yaşamın ruhsal boyutunu doğrudan etkilemektedir.

Fiziksel çevrenin sınırlayıcı yapısı, konteyner yaşam alanlarında psikolojik iyilik hâlini daha da kırılgan hale getirmektedir. Özellikle mahremiyetin neredeyse hiç olmaması, bireylerin rollerinin belirsizleşmesi ve anlamlı gündelik rutinlerin eksikliği, sosyal izolasyonu artırmakta ve yabancılaşma duygusunu derinleştirmektedir (Baumann, 2020:

70–75). Akdede çalışmasında vurguladığı üzere, konteyner yerleşimlerinin mekânsal tasarımı sadece barınma işleviyle değil, topluluk ruhunun gelişip gelişmemesiyle de doğrudan ilişkilidir (Akdede, 2024: 56–58). Gelişi güzel yerleştirilen konteynerlerin, bireyler arası etkileşimi sınırlandırdığı ve toplumsal bağların oluşmasını engellediği görülmektedir. Bu nedenle fiziksel yapı ile sosyal yaşam arasındaki ilişki, psikososyal bütünlüğün korunması açısından kritik bir rol üstlenmektedir. Mekânsal ayrışma ya da sıkışıklık, ruhsal stres düzeyini artırarak bireyleri içe kapanmaya ve toplumsal çözülmeye itebilmektedir. Konteyner alanlarında topluluk duygusunun inşa edilmesi, psikososyal uyumun sağlanmasında en önemli stratejilerden biridir. Bu bağlamda sosyal dayanışma ağlarının güçlendirilmesi, birlikte yaşama kültürünün desteklenmesi ve topluluk temelli müdahale mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Posklinsky ve Nouman'ın bulguları, geçici barınma alanlarında düzenlenen sosyal etkinliklerin, çocuklara yönelik eğitim ve oyun alanlarının, kadınlara özel güvenli mekânların ve topluluk merkezlerinin, bireylerin ruh sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini açıkça ortaya koymaktadır (Posklinsky ve Nouman, 2025: 200–202). Psikososyal destek hizmetlerinin özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi kırılgan gruplara yönelik sistemli ve süreklilik arz eden bir biçimde sunulması büyük önem taşımaktadır. Bu tür müdahaleler, sadece psikolojik iyileşme değil, aynı zamanda bireylerin özsaygı, toplumsal katılım ve güvenlik algılarının yeniden inşa edilmesine katkı sağlamaktadır. Psikososyal dinamiklerin sadece birey düzeyinde ele alınması yetersizdir; bu süreçler aynı zamanda topluluklar, kültürel normlar ve kolektif kimlikler üzerinden de şekillenmektedir. Theisen-Womersley kültürel sürekliliğin, dini pratiklerin ve geleneksel liderlik yapılarının, travma sonrası dönemde bireyleri bir arada tutan ve psikolojik iyileşmeyi kolaylaştıran unsurlar olduğunu vurgulamaktadır (Theisen-Womersley, 2021: 77–79). Bu bağlamda, psikolojik destek mekanizmalarının kültürel duyarlılıkla tasarlanması ve yerel normlara uygun biçimde uygulanması gereklidir. Topluluk içi liderlik, dini dayanışma ağları ve geleneksel değer sistemleri, bireylerin travmaya verdikleri tepkileri anlamlandırmalarında ve geleceğe dair umut geliştirmelerinde kritik bir rol oynayabilmektedir. Bu nedenle, konteyner yaşam alanlarında psikososyal destek sadece bireysel terapi veya danışmanlıkla sınırlı kalmamalı; aynı zamanda kültürel kimliğin korunmasına ve aidiyet hissinin yeniden inşasına yönelik kolektif stratejileri de içermelidir.

2.2.1.3. Toplumsal Dinamikler

Konteyner yaşam alanları, yalnızca barınma ihtiyacını karşılayan geçici yerleşimler olarak değerlendirilmemelidir; bu alanlar aynı zamanda kendine özgü sosyal ilişkilerin, mikro-toplumların ve kolektif yaşam biçimlerinin ortaya çıktığı mekânlardır. Bu bağlamda, toplumsal dinamikler, bireylerin birbiriyle kurduğu etkileşimlerden, grup davranış kalıplarından ve kültürel aktarım süreçlerinden beslenmektedir. Piştek ve Cygan’a göre konteyner alanları, kriz sonrası geçici çözümler olarak kurulmalarına rağmen, zamanla kendine özgü toplumsal örgütlenmelerin geliştiği sosyal laboratuvarlara dönüşmektedir (Piştek ve Cygan, 2025: 33–35). Özellikle uzun süreli yerleşimlerde, bu alanların geçicilik niteliği silikleşmekte ve daha kalıcı sosyal yapılar ortaya çıkmaktadır. Bu durum, aidiyet duygusunun yeniden inşa edilmesinde önemli bir rol oynamakla birlikte, aynı zamanda belirli sosyal sınırların ve grup ayrışmalarının da temelini oluşturabilmektedir. Bu sosyal yapıların şekillenmesinde, konteynerlerin fiziksel dizilimi ve yerleşimin mekânsal tasarımı belirleyici rol oynamaktadır. Sosyal merkezler, ibadethaneler, çocuk oyun alanları gibi ortak kullanım mekânlarının varlığı, sosyal etkileşim düzeyini doğrudan artırmakta; bu tür mekânsal olanaklar, kapsayıcı bir topluluk duygusunun gelişmesini desteklemektedir (Baumann, 2020: 25–32).

Buna karşın, yeterli sosyal alanların bulunmadığı veya konteyner birimlerinin rastlantısal biçimde dizildiği yerleşimlerde, sosyal ilişkilerin zayıfladığı ve toplumsal yalnızlaşmanın arttığı gözlemlenmektedir. Huq ve Miraftab, sosyal etkileşim olanaklarının sınırlı olduğu yerleşimlerde, bireylerin daha çok kendi gruplarıyla sınırlandığını ve bu durumun kamp içinde içsel çatışmalara, dışlayıcılığa ve ayrışmalara yol açtığını vurgulamaktadır (Huq ve Miraftab, 2020: 88–90). Dolayısıyla, fiziksel mekân ile sosyal yapı arasında çift yönlü bir ilişki vardır; birinin zayıflığı diğeri de olumsuz etkilemektedir. Zaman içinde konteyner alanlarında gelişen toplumsal dinamikler, sadece bireyler arası ilişkilerle sınırlı kalmamakta; gayri resmi liderlik yapıları, komşuluk ağları, etnik ve dini gruplaşmalar gibi daha karmaşık sosyal örgütlenmeleri de içermektedir. Hoque, uzun süreli konteyner kamplarında bu tür gayri resmi organizasyonların yaygınlaştığını ve bunların çoğu zaman kamp yönetiminden bağımsız bir biçimde işlediğini göstermektedir (Hoque 2022: 58-62). Özellikle ekonomik iş bölümleri, küçük ölçekli ticaret ağları ve paylaşım kültürü etrafında gelişen sosyal normlar, kamp içi yaşamı düzenleyen alternatif mekanizmalar sunmaktadır (Betts vd., 2017: 15–17). Bu gelişmeler, konteyner alanlarının yalnızca yardım temelli değil, aynı zamanda kendine yeterli mikro-

toplumlar yaratabileceğini göstermesi bakımından önemlidir. Bununla birlikte, bu tür içsel örgütlenmelerin kimi zaman ayrımcılık, dışlayıcılık ve hiyerarşik yapılanmaları da beraberinde getirebileceği göz ardı edilmemelidir.

Toplumsal dinamikleri etkileyen bir diğer önemli unsur, kamp sakinlerinin kamp yönetimleriyle ve dış çevreyle kurduğu ilişkilidir. Larkin ve Clark, Kenya'daki mülteci kamplarında, sakinlerin yalnızca yardım alıcı konumunda kalmadığını; aynı zamanda kendi ekonomik ve sosyal girişimlerini geliştirerek aktif toplumsal aktörler haline geldiklerini ortaya koymaktadır (Larkin ve Clark, 2017: 130–132). Bu tür örnekler, bireylerin öz yeterliliğini geliştirmesi ve bağımsız sosyal roller üstlenmesi açısından önemlidir. Bu etkileşim biçimleri, sadece bireysel dayanıklılığı artırmakla kalmaz, aynı zamanda kamp içindeki sosyal örgütlenmenin demokratikleşmesine ve eşitlikçi yapıların gelişmesine de katkı sunar. Kamp yönetimi ile sakinler arasındaki ilişkinin yatay ve katılımcı olması, sosyal uyumu artırmakta; buna karşın otoriter ve hiyerarşik yönetim biçimleri, toplumsal gerilimleri besleyebilmektedir. Toplumsal dinamiklerin karmaşıklığı, aynı zamanda kamp içinde ortaya çıkan güç ilişkileri ve sosyal eşitsizlik biçimlerinde de kendini göstermektedir. Abourahme, belirttiği gibi, bazı gruplar –örneğin erkekler, belirli etnik veya dini çoğunluklar– kaynaklara, hizmetlere ve karar alma mekanizmalarına daha kolay erişim sağlayabilirken, kadınlar, çocuklar, engelliler veya etnik-dini azınlıklar daha dışlanmış bir pozisyonda kalabilmektedir (Abourahme, 2015: 55–58). Bu tür eşitsizlikler, kamp ortamında sosyal adaletsizliğin yeniden üretildiğini ve dolaylı biçimlerde şiddetin kurumsallaştığını göstermektedir. Toplumsal dışlanma yalnızca maddi yoksunlukla sınırlı kalmaz; aynı zamanda bireylerin özsaygısına, sosyal görünürlüğüne ve toplumsal kimliklerine zarar vererek daha kalıcı travmaların oluşmasına yol açabilir.

2.2.1.4. Güç İlişkileri ve Sosyal Hiyerarşi

Konteyner yaşam alanları ve mülteci kampları, sadece geçici barınma işlevi gören mekânlar değil; aynı zamanda özgün güç ilişkileri, otorite biçimleri ve toplumsal hiyerarşiler etrafında şekillenen mikro-topluluklar olarak değerlendirilmelidir. Bu yerleşimlerdeki güç yapılanmaları, hem resmî yönetim aygıtları –örneğin devlet otoriteleri, uluslararası yardım kuruluşları ve kamp yönetimleri– hem de gayri resmi sosyal aktörler –topluluk önderleri, dini figürler, akran dayanışma ağları– aracılığıyla inşa edilmektedir (Oesch, 2017: 111-114). Bu çok katmanlı yapı, kampta yaşayan bireylerin yalnızca yardıma muhtaç “mağdurlar” değil, aynı zamanda yerel iktidar ilişkilerinin hem nesnesi

hem öznesi olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla konteyner yaşam alanlarında iktidar, yukarıdan aşağıya tek yönlü bir tahakküm ilişkisi değil; çok düzlemli, etkileşimli ve kimi zaman çelişkili bir süreçtir. Bu güç ilişkilerinin temel belirleyicilerinden biri, kamp içindeki içsel sosyal hiyerarşilerdir. Bu hiyerarşiler sıklıkla kaynaklara erişim, bilgiye ulaşma kapasitesi, dil yeterliliği, kültürel sermaye ve önceki toplumsal statü gibi faktörler üzerinden şekillenmektedir. Iazzolino'nun Kakuma Kampı üzerine yaptığı saha araştırması, Somalili mülteciler arasında geçmiş sınıfsal farkların kampta da yeniden üretildiğini ve “kamp elitleri” olarak tanımlanabilecek yeni bir sosyal katmanın oluştuğunu ortaya koymaktadır (Iazzolino, 2020: 78-80). Bu elit grup, dış aktörlerle olan ilişkilerini güç kaynağına dönüştürerek, yardımlardan öncelikli faydalanmakta ve yerleşim alanlarında daha avantajlı konumlara yerleşmektedir. Fiziksel mekânın dağılımı dahi bu güç yapılarından etkilenmekte; örneğin konteynerlerin yerleşim sırası ya da merkezi hizmetlere yakınlık gibi unsurlar, hiyerarşik farkların maddi karşılıklarını oluşturmaktadır. Görünüşte eşitlikçi olan insani yardım sistemlerinin dahi bu tür mikro hiyerarşiler aracılığıyla eşitsizlik üretme potansiyeli taşıdığı, Bochmann'ın çalışmasında detaylı biçimde gösterilmiştir (Bochmann, 2019: 94-96). Kamplarda oluşan yardım ağları, kimi zaman kamp yönetiminden daha etkili hale gelen informal otoritelerin kontrolüne girmekte; bu da belirli grupların ayrıcalıklı kaynaklara erişimini kolaylaştırmaktadır. Yardımın eşit dağıtılması ilkesi, bu informal ağlar içinde çarpıtılarak, toplumsal dışlanmayı artıran bir araca dönüşebilmektedir. Bu durum, kamp içinde yalnızca maddi kaynakların değil, sosyal sermayenin de eşitsiz dağıldığını göstermektedir. Özellikle yerel bağları güçlü olan, dış aktörlerle iletişim kurabilen ya da dini/kültürel lider pozisyonunda bulunan bireyler, bu hiyerarşik yapının üst katmanlarında yer alma eğilimi göstermektedir.

Güç ilişkileri yalnızca sosyal ağlarla değil, aynı zamanda kampın fiziksel ve yönetsel organizasyonu da şekillendirilmektedir. Martin ve arkadaşları bu bağlamda “kampın mekânsal teknolojileri” kavramını ortaya atarak; barikatlar, kontrol noktaları, izin sistemleri gibi düzenlemelerin sadece güvenlik sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda bireylerin hareketliliğini, görünürlüğü ve öznelliğini yöneten araçlar haline geldiğini belirtmektedir (Martin vd., 2020: 110–112). Bu düzenlemeler, kampın bir tür “biyopolitik alan” olarak işlediğini; koruma işlevinin ötesinde, disiplin edici bir mekanizmaya dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Larkin ve Clark Kenya'daki kamplarda mültecilerin ekonomik girişimler aracılığıyla sosyal güç kazandığını ve yalnızca pasif yardım alıcısı değil, yerel düzeyde etkili toplumsal aktörler haline geldiğini

vurgulamaktadır (Larkin ve Clark, 2017: 138–139). Bu durum, kamp sakinlerinin iktidar ilişkilerini sadece tüketen değil, dönüştürebilen ve yeniden inşa edebilen dinamik öznelere olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Böylece konteyner yaşam alanları, hem yapısal eşitsizliklerin yeniden üretildiği hem de toplumsal direnç ve yeniden yapılanma pratiklerinin gelişebildiği hibrit mekânlar haline gelmektedir.

2.2.1.5. İçsel Gruplaşmalar

Konteyner yaşam alanlarında içsel gruplaşmalar, kamp sakinlerinin etnik, dini, kültürel ve sosyoekonomik farklılıklarına bağlı olarak şekillenen ve kamp içi sosyal yapıyı derinden etkileyen bir olgudur. Bu yerleşim alanları, başlangıçta geçici barınma amacıyla oluşturulmuş olsa da, zamanla daha kalıcı sosyal örüntülerin geliştiği mikro-toplumlara dönüşmektedir. Farklı arka planlara sahip bireylerin bir arada yaşaması, hem topluluk içi dayanışmayı güçlendiren hem de gruplar arası sınırları belirginleştiren sosyal hizalanmaları ortaya çıkarmaktadır. Bailkin bu tür gruplaşmaların kamp ortamında yalnızca doğal eğilimler olmadığını, aynı zamanda toplumsal yeniden yapılanma süreçlerinin parçası olduğunu ve sosyal uyum kadar ayrışma potansiyelini de barındırdığını ifade etmektedir (Bailkin, 2018: 50–52). Bu bağlamda içsel gruplaşmalar, kamp yaşamının kaçınılmaz bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Etnik ve dini kimlikler, konteyner yaşam alanlarındaki en belirgin gruplaşma türlerinden birini oluşturmaktadır. Özellikle Al-Zaatari gibi büyük ölçekli kamplarda, yerleşim alanlarının organizasyonu kimi zaman kamp sakinlerinin kendi tercihlerine, kimi zamansa yönetsel ve güvenlik gerekçelerine bağlı olarak etnik veya dini gruplara göre ayrıştırılmaktadır (Ammoun ve Uzunoğlu, 2020: 140–142). Bu tür mekânsal ayrışmalar, grup içi güvenlik duygusunu ve dayanışma pratiklerini artırabilirken, farklı gruplar arasındaki etkileşimi sınırlayarak sosyal kutuplaşmayı derinleştirebilir. Ayrıca, bu ayrışma biçimi, ötekileştirme süreçlerinin kurumsallaşmasına ve belirli grupların kamp içinde ayrıcalıklı veya dışlanmış konumlara yerleşmesine zemin hazırlayabilmektedir. Söz konusu etkileşim eksikliği, çatışma potansiyelini artıran bir unsur hâline gelirken, kamp yönetimleri açısından güvenlik politikalarının yeniden üretilmesiyle sonuçlanabilir. Sosyoekonomik geçmişe dayalı sınıfsal gruplaşmalar, kamp yaşamında sıklıkla yeniden üretilen başka bir ayrışma biçimidir. Eğitim düzeyi yüksek bireylerin insani yardım kuruluşlarıyla daha kolay ilişki kurabilmesi veya kamp yönetiminde görev alabilmesi, kaynaklara erişimde belirgin avantajlar sağlamaktadır. McConnachie, kamp ortamında

sosyal sermayesi ve dil becerisi gelişmiş bireylerin kendilerini “kamp elitleri” olarak konumlandırabildiğini ve bu bireylerin kamp içi karar alma süreçlerinde dolaylı da olsa etki sahibi olabildiklerini vurgulamaktadır (McConnachie, 2016: 200–202). Bu durum, formel olarak eşitlikçi olduğu varsayılan kamp yapısında, fiilî bir sınıfsal ayrışmanın meydana gelmesine neden olmakta; kaynak dağılımı, bilgilere erişim ve dış temsil mekanizmaları açısından belirgin eşitsizlikler yaratmaktadır. Bu tür sınıfsal farklılıklar, kampın sosyal bütünlüğünü zedeleyebilecek ayrımcılık biçimlerinin de temelini oluşturmaktadır. İçsel gruplaşmalar yalnızca etnisite, din ya da sınıfsal geçmişe bağlı kalmaz; aynı zamanda bireylerin coğrafi kökenleri etrafında da şekillenmektedir. Aynı şehirden, kasabadan ya da köyden gelen bireyler arasında güçlü sosyal bağlar gelişmekte ve bu bireyler, kamp içerisinde ortak yaşam alanları oluşturarak dayanışma ağları kurmaktadır. Rosenfeld, bu tür dayanışma yapılarını “klan temelli mikro-otoriteler” olarak tanımlamakta ve bu yapıların, kamp içi karar alma süreçlerinde ve kaynaklara erişimde önemli rol oynadığını belirtmektedir (Rosenfeld 2002: 89-91). Ancak bu gruplaşma biçimi, diğer bireylerin dışlanmasına veya belirli grupların kamp içinde fiilî egemenlik kurmasına da neden olabilmektedir. Gruplar arası sınırların keskinleşmesi, kolektif yaşamın içsel dengesini bozarak, ayrımcılığa ve güvensizlik ortamına zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda içsel gruplaşmalar, yalnızca kültürel yakınlıkları temel alan sosyal bağlar değil; aynı zamanda sosyal eşitsizlikleri ve iktidar mücadelelerini görünür kılan yapılar olarak değerlendirilmelidir.

2.2.1.6. Toplumsal Cinsiyet Roller

Konteyner yaşam alanlarında ve mülteci kamplarında toplumsal cinsiyet rolleri, yalnızca bireylerin biyolojik cinsiyetlerine dayalı sosyal beklentilerle değil, aynı zamanda kriz koşullarının, yardım politikalarının ve kültürel normların etkileşimiyle şekillenmektedir. Yerinden edilme, güvenlik kaygıları, sosyal ağların zayıflaması ve hizmet eksiklikleri gibi çok katmanlı sorunlar, kadınlar ve erkekler üzerinde farklı biçimlerde etkiler yaratmaktadır. Alhalawani ve Al-Serhan’ın belirttiği gibi, bu farklılaşma yalnızca rollerin bölünmesiyle sınırlı kalmayıp, eşitsizliklerin derinleşmesine ve özellikle kadınların kırılganlığının artmasına neden olmaktadır (Alhalawani ve Al-Serhan, 2024: 36-37). Cinsiyete dayalı normlar, kamplarda hizmetlerin tasarımı, iş bölümü ve temsil mekanizmaları gibi temel alanlarda belirleyici olmakta, bu da kadınların daha marjinal konumlara itilmelerine yol açmaktadır. Kadınların bu süreçte yaşadığı kırılganlık yalnızca

sosyal dışlanma ya da ekonomik eşitsizlikle sınırlı değildir; aynı zamanda doğrudan şiddet biçimlerine de maruz kalmaktadırlar. Mwenyango'nun Nakivale kampındaki saha araştırması, kadınların cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riskinin bu tür ortamlarda arttığını göstermektedir (Mwenyango, 2023). Toplumsal cinsiyet rolleri, kamp yaşamında çoğu zaman geleneksel kalıplara dayanarak yeniden üretilmektedir. Erkeklerin kamusal alanda aktif, ekonomik sorumluluğu üstlenen ve karar verici rollerle özdeşleştirilmesi; kadınların ise ev içi işler, bakım hizmetleri ve çocuk yetiştirme gibi özel alana ait görevlerle sınırlandırılması bu kalıpların başlıca göstergeleridir (Tastsoglou vd., 2021: 88-89). Bu ikili yapı, sadece kadınları marjinalleştirmekle kalmayıp, erkeklerin de sosyal baskılar altında kalmasına neden olmaktadır.

Ancak kamp yaşamı, tüm kısıtlılıklara rağmen toplumsal cinsiyet rollerinde belirli ölçüde dönüşüm yaratma potansiyeli de taşımaktadır. Özellikle kadınların örgütlenmesi, eğitime erişimi ve küçük ölçekli ekonomik faaliyetlere katılması, onların yalnızca görünürlüğüne artırmakla kalmamakta; aynı zamanda karar alma süreçlerine dâhil olmalarını da mümkün kılmaktadır. Ürdün'deki bazı kamplarda kadınların mikro-girişimler yoluyla aile içi ve topluluk içindeki rollerini güçlendirdikleri gözlemlenmiştir (Alhalawani ve Al-Serhan, 2024: 98-99). Ancak bu dönüşüm süreçleri her zaman sorunsuz ilerlememekte, çoğu zaman erkek egemen sosyal yapılarla çatışmaktadır. Erkeklerin geleneksel rollerini kaybetmeleri, aileyi geçindirme ya da koruma gibi görevlerin sekteye uğraması, erkeklik kimliğini krize sokmakta ve bu da kimi zaman şiddetin yeniden üretimine yol açmaktadır (Hovil, 2018: 67-69). Bu durum, yalnızca kadına yönelik şiddetin artması değil, aynı zamanda erkeklerin ruhsal sağlığında bozulma, depresyon ve öfke patlamaları gibi psikososyal sonuçlar da doğurabilmektedir. Erkekliğin yeniden tanımlanması yönündeki her türlü çaba, yerel kültürel normlara ve güç ilişkilerine bağlı olarak dirençle karşılaşılabilmekte; bu da cinsiyet temelli dönüşüm girişimlerini daha karmaşık hâle getirmektedir. Konteyner yaşam alanlarında toplumsal cinsiyet rolleri, bu yönüyle yalnızca görev dağılımını değil; eşitsizliklerin yeniden üretildiği, direnişlerin geliştiği ve dönüşümün mümkün olduğu çok katmanlı bir toplumsal gerçekliği yansıtmaktadır.

2.2.1.7. Toplumsal Normlar

Konteyner yaşam alanlarında toplumsal normlar, bireylerin davranışlarını düzenlemekle kalmayıp, aynı zamanda kriz sonrası yeniden şekillenen sosyal yaşamın

sürekliliğini sağlayan temel yapısal unsurlardır. Bu normlar; kültürel, dini ve ahlaki değer sistemlerinin yanı sıra, kampın gündelik yaşamında oluşan pratikler aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Ancak yerinden edilmenin yol açtığı travmalar, topluluğun eski mekânsal örgütlenme biçimlerinin bozulması ve geçici yaşam koşullarının getirdiği belirsizlikler, bu normları durağan değil, sürekli olarak dönüşen bir yapıya dönüştürmektedir (Böhm vd., 2021: 77-78). Toplumsal normlar, hem aidiyetin hem de dışlamanın aracı olarak işlev görebilir; bu nedenle normların evrimi yalnızca kültürel devamlılıkla değil, aynı zamanda çatışma ve uyum süreçleriyle de iç içe geçmektedir. Kamplarda oluşan normatif düzen, kriz öncesi geleneksel değerlerin yeniden üretilmesi kadar, yeni koşullara verilen tepkilerin kolektif ifadesi olarak da anlaşılmalıdır. Konteyner yaşam alanlarında normatif yapı, iki temel kaynaktan beslenmektedir: kamp yönetiminin uyguladığı resmî kurallar ve kamp sakinlerinin gündelik yaşamda oluşturduğu gayri resmi normlar. Bu iki yapının her zaman birbiriyle örtüşmediği; aksine, kimi durumlarda doğrudan çatıştığı görülmektedir. Steigemann ve Misselwitz'in Almanya'daki konteyner yerleşimlerine dair araştırması, mültecilerin kendi iç normatif sistemlerini kurduklarını, ancak bu yapıların kamp otoriteleri tarafından belirlenen kurallarla zaman zaman ters düştüğünü göstermektedir (Steigemann ve Misselwitz, 2020). Bu çatışmalar özellikle kaynak paylaşımı, hijyen uygulamaları, mahremiyet, çocuk bakımı ve kadın-erkek etkileşimleri gibi gündelik yaşamın temel unsurlarında yoğunlaşmaktadır. Bu noktada toplumsal normlar, sadece sosyal düzenin bir parçası değil, aynı zamanda bireyler arası müzakerenin ve kamp içi güç ilişkilerinin de aracı hâline gelmektedir.

Toplumsal normlar, yalnızca davranış kalıplarını belirlemekle kalmaz, aynı zamanda sosyal kontrol mekanizmalarının işleyişini de yönlendirir. Kamp yaşamında uygun davranışın tanımı, çoğu zaman dini figürler, yaşlılar ya da erkek akrabalar gibi gayriresmî otoriteler tarafından şekillendirilmektedir (Baumann, 2020: 160–162). Bu yapılar, normatif düzenin istikrarını sağlayabilirken aynı zamanda kadınlar, LGBT+ bireyler ve azınlık gruplar gibi hassas topluluklar üzerinde baskı aracı hâline gelebilmektedir (Kreichtauf, 2018: 54-57). Kampın fiziksel düzenlemesi dahi normların oluşumuna etki eder; örneğin Baumann kapalı ve yatay biçimde planlanmış konteyner dizilimlerinin, sosyal izolasyonu artırarak topluluk içinde normların yeniden üretilmesini zorlaştırdığını ifade etmektedir (Baumann, 2020: 112-113). Normlar yalnızca kamp içinde değil, ev sahibi toplumlarla kurulan ilişkiler yoluyla da yeniden şekillenmektedir. Rother ve Steinhilper'e göre bu süreç, kimi zaman kültürel çatışmaların kaynağı olurken, kimi zaman da “kültürel

melezleşme” yoluyla yeni sosyal normların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Rother ve Steinhilper, 2019: 123-124). Bu çerçevede, konteyner yaşam alanlarındaki normatif düzen, sabit ve tek biçimli bir yapı olmaktan ziyade, sürekli olarak müzakere edilen, yeniden üretilen ve toplumsal bağlamla etkileşim içinde evrilen bir toplumsal formdur.

2.2.2. Konteyner Yaşam Alanlarında Yaşam ve Sorunların Kaynakları

2.2.2.1. Fiziksel Sorunlar

Konteyner yaşam alanlarında karşılaşılan fiziksel sorunlar, bu yerleşimlerin başlangıçta geçici çözümler olarak tasarlanmasına rağmen zaman içinde kalıcı mekânlara dönüşmeleriyle daha derin ve yapısal nitelikler kazanmıştır. Bu dönüşüm, yalnızca barınma işlevi açısından değil, toplumsal yaşamın sürdürülebilirliği açısından da yeni sorun alanlarını ortaya çıkarmaktadır. Fiziksel problemlerin merkezinde yer alan barınma kalitesi, düşük maliyetli ve hızlı üretim hedefiyle inşa edilen konteynerlerin uzun süreli kullanıma elverişli olmayışı ile doğrudan ilişkilidir. Bu tür yapıların mekânsal tasarımı, iklim koşullarına uygunluk, kullanıcı güvenliği ve hijyen açısından ciddi yetersizlikler barındırmaktadır (Baumann, 2020: 60–62). Barınma kalitesine ilişkin en dikkat çeken sorunlardan biri, konteynerlerin yetersiz ısı yalıtımına sahip olmasıdır. Aşırı sıcak veya soğuk hava koşullarında bu yapıların iç ortam sıcaklığını dengelemesi oldukça güçtür. Ling ve arkadaşlarının çalışması, özellikle yaşlı bireyler, küçük çocuklar ve kronik hastalıklara sahip kişiler için bu durumun ciddi sağlık riskleri yarattığını ortaya koymaktadır (Ling vd., 2019: 58-59). İklim koşullarına karşı yetersiz koruma, yalnızca konfor düzeyini düşürmekle kalmamakta; aynı zamanda solunum yolu hastalıkları, ısı çarpması ve hipotermi gibi sağlık sorunlarının artmasına neden olmaktadır. Konteyner yapılar, genellikle havalandırma sistemlerinden de yoksundur; bu da içeride nem, kötü koku ve küf oluşumuna yol açarak sağlık üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır.

Konteyner yerleşimlerin altyapı eksiklikleri, yaşam kalitesini doğrudan etkileyen bir diğer temel sorun alanıdır. Bu alanlar çoğu zaman afet, savaş ya da zorunlu göç sonrası hızla kurulduğu için temel altyapı sistemleri –elektrik, su temini, kanalizasyon– ya eksiktir ya da aşırı yük altındadır. Russel ve arkadaşlarının belirttiği üzere, bu tür alanların fiziksel kapasitesi, barındırmak zorunda kaldığı nüfusun çok gerisinde kalmaktadır (Russel vd., 2019). Elektrik kesintileri, düzensiz su temini ve yetersiz atık su yönetimi, hem gündelik yaşamı zorlaştırmakta hem de hijyen koşullarını bozmaktadır. Ayrıca altyapıdaki bu

eksiklikler, afet durumlarında müdahale kapasitesini de düşürmekte, güvenli yaşam alanı yaratılmasını engellemektedir. Hijyen ve sanitasyon sorunları, konteyner yaşam alanlarında en sık bildirilen fiziksel sorunlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle kadınlar, çocuklar ve yaşlılar açısından bu alanlardaki yetersizlik, yalnızca sağlık riski değil aynı zamanda mahremiyet ve güvenlik sorunu da teşkil etmektedir. Dodman ve arkadaşları yeterli tuvalet ve duş alanlarının bulunmamasının, özellikle kadınlar için cinsel taciz riskini artırdığını ve psikolojik stres düzeyini yükselttiğini vurgulamaktadır (Dodman vd., 2023: 55-56). Ortak kullanılan temizlik alanlarının hijyen koşullarının kötü olması, bulaşıcı hastalıkların yayılmasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda, temiz suya erişimin sınırlı olması, hem kişisel hijyen hem de genel sağlık açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Atıkların düzenli toplanmaması ve etkin bir atık yönetim sisteminin olmayışı ise çevresel riskleri daha da artırmaktadır. Fiziksel sorunlar yalnızca sağlık ve hijyenle sınırlı değildir; aynı zamanda kamp güvenliği açısından da önemli tehditler barındırmaktadır. Konteynerlerin çoğu yangına karşı dirençsiz malzemelerden yapılmıştır ve acil çıkış sistemleri çoğunlukla yetersizdir. Luthango ve arkadaşları bu tür yapıların yangın, elektrik kaçakları ve yapısal çökme gibi teknik risklere açık olduğunu; bunun da kamp sakinlerinin yaşamlarını tehlikeye attığını belirtmektedir (Luthango vd., 2017: 45-46). Ayrıca güvenlik kameralarının eksikliği, aydınlatma sistemlerinin yetersizliği ve uygun tahliye planlarının olmayışı, olası afet durumlarında can kaybı riskini ciddi şekilde artırmaktadır. Bu nedenle kamp tasarımı ve altyapısının yalnızca barınma işlevi açısından değil, afet risk yönetimi perspektifiyle de ele alınması gerekmektedir. Fiziksel planlamaya ilişkin bir başka temel eksiklik, konteyner alanlarının şehir merkezlerinden ve hizmet altyapısından izole edilmesidir. Bu izolasyon, özellikle kırsal bölgelerde kurulan kamp alanlarında çok daha belirgin hâle gelmektedir. Baumann, ulaşım altyapısının yetersizliğinin, kamp sakinlerinin eğitim, sağlık ve istihdam gibi temel haklara erişimini kısıtladığını ve bu durumun sosyal dışlanmayı artırdığını vurgulamaktadır (Baumann, 2020: 33-34). Toplu taşıma olanaklarının olmayışı, kent merkezlerine ulaşımı neredeyse imkânsız kılmakta; bu da kamp sakinlerinin kentle olan bağlarını zayıflatarak sosyo-ekonomik uyumlarını zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, mekânsal yalıtılmışlık sadece fiziksel bir sorun değil, aynı zamanda sosyal bütünleşmenin de önündeki yapısal bir engel olarak değerlendirilmektedir. Konteyner yerleşimlerin mekânsal organizasyonunun yetersizliği, bireylerin yaşam deneyimlerini doğrudan etkileyen bir diğer faktördür. Çoğu zaman gelişi güzel yerleştirilen konteyner birimleri, yeterli sosyal alan bırakmaksızın sıkışık bir düzen içinde

konumlandırılmaktadır. Bu düzen, hem fiziksel hareket alanını sınırlar hem de sosyal etkileşimi engeller. Özellikle çocuklar ve gençler için oyun ve spor alanlarının eksikliği, fiziksel ve psikolojik gelişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına uygun şekilde planlanmamış alanlar, hareket kısıtlılığı ve sosyal izolasyon gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Mekânsal planlama eksikliği, aynı zamanda mahremiyetin korunamamasına yol açmakta; bu da özellikle kadınlar için sürekli bir güvensizlik ortamı yaratmaktadır. Fiziksel sorunlar kapsamında dikkat çeken bir diğer başlık da enerji yoksunluğudur. Konteynerlerde yaşayan bireyler genellikle ısınma ve aydınlatma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak güvenli enerji kaynaklarına erişimden yoksundur. Elektrik altyapısının sınırlı olması, alternatif enerji kaynaklarının da çoğu zaman riskli biçimlerde kullanılmasına neden olmaktadır. Bu durum, hem yangın riskini artırmakta hem de bireylerin enerji maliyetleriyle baş başa bırakılmasına yol açmaktadır. Ayrıca enerji yetersizliği, bireylerin akşam saatlerinde sosyalleşme, çalışma ya da eğitim gibi faaliyetlerini kısıtlamakta; bu da kamp yaşamının genel dinamizmini zayıflatmaktadır. Enerji erişimindeki bu eksiklik, hem bireysel refah hem de kolektif yaşam açısından fiziksel sorunların derinleşmesine neden olmaktadır.

2.2.2.2. Sosyal ve Psikolojik Sorunlar

Konteyner yaşam alanlarında yaşayan bireyler, zorunlu göç, savaş ya da afet deneyimlerinin yarattığı travmatik geçmişin ardından, kamp yaşamının fiziksel ve sosyal kısıtlamalarıyla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bu durum, bireylerin sadece fiziksel değil, aynı zamanda derin psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Özellikle travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon, anksiyete, uyku bozuklukları ve süregelen umutsuzluk duygusu, bu alanlarda yaşayan bireylerde oldukça yaygın biçimde gözlemlenmektedir (Okello, 2024: 100-101). Travma, bireyin yaşamla kurduğu bağın kopmasına neden olmakta; geleceğe dair plan yapma kapasitesini sınırlamakta ve genel olarak yaşam doyumunu düşürmektedir. Kamp yaşamının geçici niteliği, bireylerin ruhsal olarak bir istikrar duygusu geliştirmesini de zorlaştırmaktadır.

Bu psikolojik zorluklar, yalnızca bireysel deneyimlerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumsal bağlam içinde de şekillenmektedir. Özellikle kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi kırılgan gruplar, hem geçmişte yaşadıkları şiddet ve travmaların etkisini taşımakta hem de kamp içi sosyal güvencelerin eksikliği nedeniyle daha fazla risk altındadır. Kadınlar sıkça cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmakta;

çocuklar ise eğitim ve oyun alanlarının eksikliği nedeniyle gelişimsel olarak geri kalabilmektedir. Yaşlı bireyler ise hem fiziksel hareketlilik kısıtlılığı hem de yalnızlık duygusunun artması nedeniyle daha fazla içe kapanmakta ve ruhsal yıpranma yaşamaktadır. Kamp ortamındaki toplumsal ilişkilerde gözlemlenen güvensizlik, bu grupların marjinalleşmesini hızlandırmakta ve psikolojik destek mekanizmalarının eksikliği bu süreci daha da derinleştirmektedir.

Konteyner yaşam alanlarının fiziksel yapısı da bu sosyal ve psikolojik sorunları pekiştirici bir işlev görmektedir. Sıkışık yerleşim düzeni, ortak alan eksikliği ve sosyal etkileşime uygun olmayan mekânsal planlama, bireyler arası ilişkilerin yüzeysel kalmasına neden olmaktadır. Baumann konteyner yaşam alanlarının topluluk oluşumunu desteklemekten çok bireysel izolasyonu teşvik ettiğini belirtmektedir (Baumann, 2020: 68-69). Bu durum, yalnızca sosyal ilişkilerin zayıflamasıyla sonuçlanmaz; aynı zamanda bireylerin kendilerini toplum dışı ve görünmez hissetmelerine de yol açar. Bu görünmezlik duygusu, travmanın birey üzerindeki etkilerini katmerleyerek depresif ruh halinin kronikleşmesine zemin hazırlamaktadır. Fiziksel mekânın sosyal ilişkiler üzerindeki bu etkisi, psikolojik iyilik hâlinin mekânsal boyutunun da dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Psikososyal destek hizmetlerinin yetersizliği, konteyner yaşam alanlarında yaşanan sosyal ve psikolojik sorunları daha da karmaşık hâle getirmektedir. Bireylerin yaşadığı ruhsal sorunlara yönelik profesyonel destek çoğu zaman ya hiç bulunmamakta ya da düzensiz ve yetersiz bir şekilde sunulmaktadır. Pekarchuk ve arkadaşları belirttiği üzere, bu hizmetlerin eksikliği, özellikle travma geçmişi olan bireylerin sağaltım sürecine erişimini engellemekte; yaşanan sorunların süreklilik kazanmasına neden olmaktadır (Pekarchuk vd., 2024: 19–22). Psikososyal hizmetler yalnızca kriz sonrası müdahale olarak değil; aynı zamanda bireylerin aidiyet, anlam üretimi ve toplumsal katılım gibi daha geniş çerçeveli ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde kurgulanmalıdır. Aksi hâlde bireyler, kamp ortamının dayattığı pasif alıcılık pozisyonunda hapsolmakta ve ruhsal dayanıklılıkları ciddi şekilde zarar görmektedir. Sosyal destek eksikliği yalnızca bireylerin ruhsal sağlığı üzerinde değil, toplumsal yapıların dayanıklılığı üzerinde de doğrudan etkili olmaktadır. Somasundaram, travmanın yalnızca bireysel değil; toplumsal düzeyde de yeniden üretilen bir olgu olduğunu vurgulamaktadır (Somasundaram, 2010: 12-14). Toplumun kolektif belleği, yaşanan travmatik olayları içselleştirir ve bu durum kuşaklar arası aktarım yoluyla topluluk içinde yaygınlaşabilir. Konteyner yaşam alanlarında, sosyal bütünleşme mekanizmalarının eksikliği, travmanın bireysel deneyimden kolektif bir gerçekliğe

dönüşmesine yol açmaktadır. Bu süreçte sosyal etkileşim ağlarının güçsüzlüğü, bireyleri yalnızlığa ve toplumsal çözülmeye sürüklemekte; bu da toplumsal dayanışmayı zayıflatarak kriz sonrası iyileşme sürecini geciktirmektedir.

Kimlik, aidiyet ve yer-yokluğu gibi kavramlar da kamp ortamındaki sosyal ve psikolojik sorunların merkezinde yer almaktadır. Konteyner yaşam alanlarında bireylerin kendilerini “yerinden edilmiş” olmanın ötesinde “yere ait olmayan” kişiler olarak deneyimlediklerini ve bu duygunun kimlik karmaşasına neden olduğunu belirtmektedir. Bu durum, özellikle gençler arasında kültürel yabancılaşıma ve yönsüzlük hissini artırmakta; bireylerin toplumsal rollerini içselleştirmelerini zorlaştırmaktadır. Aidiyetin zayıfladığı bu ortamda, bireyler hem sosyal hem de psikolojik olarak çözülmeye riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Mekânsal geçiciliğin süreklileştiği bu yerlerde, bireylerin kendi yaşamlarına dair bir kontrol hissi geliştirmesi zorlaşmakta; bu da ruhsal bütünlüğü tehdit eden en önemli dinamiklerden biri hâline gelmektedir. Bu bağlamda sosyal ve psikolojik sorunlar, yalnızca bireyin iç dünyasında yaşanan geçici krizler değil; aynı zamanda kampın yapısal özellikleriyle iç içe geçmiş, kolektif ve süreklilik arz eden bir sorunsallar bütünü olarak değerlendirilmektedir.

2.2.2.3. Ekonomik Sorunlar

Konteyner yaşam alanlarında yaşanan ekonomik sorunlar, bireylerin yaşam kalitesini derinden etkileyen çok boyutlu yapısal yoksunluk biçimleriyle tanımlanmaktadır. Bu alanlarda yaşayan mülteciler ve yerinden edilmiş bireyler, çoğu zaman bulundukları ülkenin ekonomik sistemine yasal ya da fiilî olarak entegre olamamakta; böylece üretken faaliyetlerden dışlanmaktadır. Okello, bu ekonomik dışlanmanın bireyleri sosyal yardım bağımlılığına sürüklediğini ve uzun vadeli geçim kaynaklarından yoksun bıraktığını belirtmektedir (Okello, 2024: 78-79). Yasal statü belirsizlikleri, çalışma iznine erişim zorlukları ve kamp dışına çıkma kısıtları, bireylerin ekonomik özneler olarak hareket etmesini engellemekte; bu durum, onları pasif tüketiciler hâline getiren bir döngüye mahkûm etmektedir. Bu bağlamda konteyner yaşam alanları, yalnızca fiziksel değil, ekonomik olarak da izole edilmiştir.

Kamp sakinlerinin iş gücü piyasasına erişiminde karşılaştıkları yapısal engeller, ekonomik sorunların süreklilik kazanmasına yol açmaktadır. Berlin’deki Tempohome konteyner yerleşimlerini inceleyen Baumann burada yaşayan mültecilerin iş bulma konusunda ciddi zorluklar yaşadığını; eğitim yeterliliklerinin tanınmaması, dil engeli ve

ayrımcılık gibi faktörlerin istihdamı neredeyse imkânsız hâle getirdiğini vurgulamaktadır (Baumann, 2020: 88-89). Bu tür yapısal eşitsizlikler yalnızca bireysel düzeyde gelir kaybına yol açmakla kalmaz; aynı zamanda kampın geneline yayılan bir yoksulluk döngüsü oluşturur. İşsizlik, ekonomik bağımsızlığın kaybı anlamına gelirken, bu durum bireylerin toplumsal hayata aktif katılımını da engeller. Ayrıca, ekonomik üretkenliğin yokluğu, yardım kuruluşlarının sunduğu sınırlı kaynaklara olan bağımlılığı artırarak kampların sürdürülebilirliğini zayıflatmaktadır. Kamp yaşamında ekonomik faaliyetten dışlanmak, bireylerin özsaygısı ve topluma aidiyet duygusu üzerinde de doğrudan etkiler yaratmaktadır. İşsizliğin bireysel psikoloji üzerinde yarattığı yıkım, sadece gelir yoksunluğuyla sınırlı kalmamakta; bireylerin kendilerini işe yaramaz, görünmez ve dışlanmış hissetmelerine yol açmaktadır. Okello, özellikle genç erkekler arasında işsizlik oranlarının yüksek olmasının, sosyal çatışmalara, suç oranlarında artışa ve riskli davranış biçimlerine zemin hazırladığını ifade etmektedir (Okello, 2024: 98-99). Bu durum, kamp ortamında zaten kırılğan olan sosyal ilişkilerin daha da gerilmesine neden olmakta; bireylerin ruhsal dayanıklılığını zayıflatarak toplumsal bütünleşmeyi imkânsız hâle getirebilmektedir. Böylece ekonomik dışlanma, yalnızca bireysel geçim sorunlarına değil; aynı zamanda kolektif sosyal çöküşe de zemin hazırlayan bir yapı kazanır. Temel ihtiyaçlara erişimde yaşanan ekonomik yetersizlikler, kamp yaşamının sürdürülebilirliğini doğrudan tehdit eden bir başka boyutu oluşturmaktadır. Gıda, giyim, sağlık hizmetleri ve ulaşım gibi en temel alanlarda dahi yeterli kaynağa sahip olmayan bireyler, her geçen gün daha derin bir yoksulluk içinde yaşam mücadelesi vermektedir. Yardım kuruluşlarının sunduğu destek, çoğu zaman en temel ihtiyaçları dahi karşılamakta yetersiz kalmakta; bu durum, özellikle çocukların beslenme bozukluğu yaşamasına, kadınların hijyen ürünlerine erişememesine ve yaşlıların sağlık hizmetlerinden faydalanamamasına yol açmaktadır. Kampın fiziksel olarak izole olması, ulaşımın hem maliyetli hem de erişilmesi zor bir hizmet haline gelmesine neden olmaktadır. Böylece ekonomik sorunlar, gündelik hayatın her alanına nüfuz eden yapısal bir engel hâline gelmektedir. Konteyner yaşam alanlarındaki ekonomik sıkıntılar, bireylerin kendi yaşamlarını yeniden kurma umutlarını da olumsuz etkilemektedir. Geleceğe dair ekonomik belirsizlik, eğitim yatırımlarının azalmasına, mesleki becerilerin atıl kalmasına ve bireylerin üretken potansiyelinin zaman içinde yıpranmasına neden olmaktadır. Bu durum, yerinden edilmiş bireylerin “kalıcı geçicilik” içinde yaşamaya zorlandığı, yani ne kamp içinde ne de dışında tam anlamıyla entegre olabildikleri bir varoluş hâlini doğurmaktadır.

Böyle bir yapıda ekonomik üretim imkânlarının bulunmaması, yalnızca yoksulluğu değil, aynı zamanda toplumsal ataleti de beslemektedir. Ekonomik bağımsızlık sağlayamayan bireyler, kamp yönetimlerinin ya da yardım kuruluşlarının denetiminde edilgen konumda kalmakta; bu durum, bireylerin öznelliğini ve toplumsal etkililiklerini kaybetmelerine neden olmaktadır. İstihdam olanaklarının artırılması, mesleki becerilerin tanınması ve ekonomik girişimciliği destekleyen yapısal düzenlemeler hayata geçirilmediği sürece, konteyner yaşam alanlarındaki ekonomik sorunların uzun vadeli bir bağımlılık döngüsü yaratma riski taşımaktadır. Ekonomik üretimin yokluğu, kampın yalnızca tüketim alanı olarak kurgulanmasına yol açmakta; bu da bireylerin kendi geleceklerini inşa etme kapasitelerini ortadan kaldırmaktadır. Toplumsal dışlanma ile ekonomik dışlanma arasındaki kesişim, bu alanlardaki bireylerin çift yönlü bir görünmezlik yaşamasına neden olmaktadır. Bu nedenle ekonomik sorunlar, yalnızca gelir eksikliğiyle sınırlı olmayan; toplumsal katılım, ruhsal bütünlük ve kolektif aidiyet gibi temel boyutlarla yakından ilişkili çok yönlü bir kriz alanı olarak değerlendirilmektedir.

2.3. Konteyner Yaşam Alanlarında Şiddet Üzerine Yapılan Çalışmalar

2.3.1. Uluslararası Çalışmalar

Konteyner yaşam alanlarında şiddet üzerine yapılan uluslararası çalışmalar, bu yerleşimlerin sadece geçici barınma alanları değil, aynı zamanda toplumsal, yapısal ve politik şiddetin mekânsallaştığı alanlar olduğunu göstermektedir. Aşağıda, bu konuyu çeşitli açılardan inceleyen araştırmalar özetlenmiştir: Baumann, konteyner yaşam alanlarını yalnızca geçici barınma çözümleri olarak değil, aynı zamanda bireylerin hareketliliğini sınırlandıran ve davranışlarını düzenleyen teknik yapılar olarak ele almaktadır (Baumann, 2020: 87-88). Bu yerleşimlerin, dışarıdan bakıldığında koruma ve güvenlik sağlama amacı taşıdığı izlenimi verse de, gerçekte mültecilerin mekânsal ve toplumsal kontrol altında tutulduğu, gözetim odaklı yapılar hâline geldiği ifade edilmektedir. Baumann'ın çalışmasında özellikle Avrupa'daki konteyner köylerine odaklanılarak, bu yapıların mültecileri toplumsal hayattan izole eden, kamusal görünürlüklerini azaltan ve hareket serbestiyetlerini kısıtlayan fiziksel ve yönetsel mekanizmalarla örülü olduğu ortaya konmaktadır. Bu bağlamda konteyner alanları, yalnızca fiziksel sınırlarla çevrili mekânlar değil; aynı zamanda sosyal, kültürel ve politik dışlamanın yoğunlaştığı alanlar olarak değerlendirilmektedir. Baumann'a göre bu izolasyoncu yapı, zamanla şiddetin hem fiziksel hem de yapısal biçimlerde yeniden üretildiği bir düzleme dönüşmekte; böylece konteyner

yerleşimleri, koruma retoriğinin arkasında işleyen disiplin ve kontrol aygıtlarının somutlaştığı mekânlar hâline gelmektedir. Mülteci kamplarının yalnızca iç dinamikleriyle değil, aynı zamanda çevresindeki yerel topluluklarla kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerin doğurduğu çatışma biçimleriyle de analiz edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Baumann, 2020: 60–62).

Fisk, “One-sided violence” (Tek taraflı şiddet) kavramı çerçevesinde yaptığı çalışmada, kamp çevresinde artış gösteren şiddet olaylarının yalnızca mülteciler arasındaki anlaşmazlıklarla sınırlı olmadığını; ev sahibi toplumun kamplara ve kamp sakinlerine yönelik algıları, ekonomik kaygıları ve siyasal söylemleriyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Fisk, 2018: 32-33). Fisk’e göre, yerel halkın mültecilere yönelik tehdit algısı, kaynak rekabeti, kültürel uyumsuzluk ve güvenlik endişeleri gibi etmenlerle birleşerek tek taraflı şiddet biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda mülteci kampları, yalnızca insani müdahale alanları değil; aynı zamanda toplumsal gerilimlerin, önyargıların ve dışlayıcı politikaların şiddete dönüşebileceği çatışma alanları hâline gelmektedir (Fisk, 2018: 132-134).

McConnachie, mülteci kamplarını yalnızca barınma ya da koruma alanları olarak değil, aynı zamanda “içerme ve denetim mekânları” olarak kavramsallaştırmakta; bu alanların hem fiziksel hem de simgesel şiddetle şekillendiğini ileri sürmektedir. McConnachie çalışmasında, kampların yapısal olarak bireylerin özgürlüklerini sınırlayan, hareket alanlarını daraltan ve yaşamlarını sürekli izleme altında tutan bir işleyişe sahip olduğu belirtilmektedir (McConnachie, 2016: 63-64). Bu mekanizmalar, mültecilerin kamusal ve siyasal yaşamdan dışlanmasına yol açarken, aynı zamanda onların sürekli bir “istisna hâli” içerisinde tutulmasına neden olmaktadır. McConnachie’ye göre bu istisna hâli, hukuki, mekânsal ve sosyal sınırların belirsizleştiği; bireylerin ne tam anlamıyla yurttaş ne de tamamen korunan statüsünde oldukları bir ara durumu ifade etmektedir. Böylece mülteci kampları, görünürde insani yardım temelinde işleyen yapılar olsa da, gerçekte göçmen bedenleri üzerinde işleyen bir denetim ve marjinalleştirme rejiminin mekânsal tezahürleri olarak değerlendirilmelidir (McConnachie, 2016: 45-46). Jones, Avrupa Birliği sınırlarında kurulan kamp yapılarının, göç yönetimi politikalarıyla iç içe geçmiş bir biçimde işlediğini ve özellikle konteyner yerleşimlerin, hareket özgürlüğünü kısıtlayan “şiddetli sınır politikalarının” mekânsal uzantısı olarak değerlendirilebileceğini savunmaktadır. Jones’in yaptığı çalışmada, sınır şiddetinin yalnızca fiziksel müdahale ya da dışlayıcı söylemlerle sınırlı olmadığını; aynı zamanda kampın kendisinin bir denetim

aracı olarak tasarlandığını göstermektedir (Jones, 2016: 78-79). Konteyner alanların yapısal olarak izole edilmesi, erişim kısıtlamaları, kapalı düzenlemeler ve yerleşimlerin sınır bölgelerine inşa edilmesi, şiddetin mekânsal ve politik bir biçimde örgütlendiğini ortaya koymaktadır. Jones’a göre bu yapı, göçmenlerin yalnızca coğrafi olarak değil, hukuki ve toplumsal olarak da sınırlandırıldığı çok katmanlı bir kontrol sistemine işaret etmektedir. Böylece kamp mekânı, Avrupa’nın sınır güvenliği politikalarının doğrudan bir parçası hâline gelerek, göçmenlerin hareketini durdurma ve görünürlüğünü sınırlama amacı güden bir “mekânsal şiddet rejimi”ne dönüşmektedir (Jones, 2016: 68-69). Abourahme, Filistin’deki mülteci kamplarını inceleyerek, barınma biçimleri ile maruz kalınan şiddet arasındaki ilişkiyi derinlemesine analiz etmektedir. Abourahme, şiddetin yalnızca fiziksel saldırı ya da çatışma biçiminde değil, aynı zamanda mekânın maddi yapısıyla iç içe geçmiş bir biçimde var olduğunu savunur (Abourahme, 2015: 99-100). Bu bağlamda, konutların fiziksel özellikleri –dar alanlar, kötü altyapı, mahremiyetten yoksunluk ve işlevsellikten uzak planlama– toplumsal dokuyu aşındıran, bireyleri izole eden ve sosyal ilişkileri zayıflatan bir şiddet rejiminin parçası hâline gelmektedir. Abourahme, bu durumu “şiddetin çimento ile maddileşmesi” şeklinde tanımlayarak, mimari ve yapısal tasarımın, bireylerin gündelik yaşamlarında süreklilik kazanan bir bastırma ve sınırlama biçimi oluşturduğunu ileri sürmektedir. Konteyner yerleşimlerdeki yapısal yetersizliklerin de benzer şekilde bireyleri yalnızlaştıran, kolektif yaşamı zayıflatan ve kırılgan grupları korumasız bırakan bir şiddet biçimi olarak işlediğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, mekânın yalnızca bir yaşam alanı değil, aynı zamanda bir denetim, dışlama ve direnci kırma aracı olarak nasıl işlev gördüğünü gözler önüne sermektedir (Abourahme, 2015: 213–215).

2.3.2. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Depremler sonrası oluşturulan konteyner kentlerdeki yaşam koşulları, yalnızca barınma sorunları değil, aynı zamanda sosyal dışlanma, güvenlik açıkları ve şiddet biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Türkiye’de özellikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem sonrası yapılan çalışmalar, konteyner yaşamın sosyal psikolojiyi nasıl etkilediğini ve bu alanlarda hangi şiddet türlerinin görüldüğünü gözler önüne sermektedir. Türkmen, Adıyaman’daki konteyner kentlerde yaşayan kadınların gündelik yaşam deneyimlerini inceleyerek, kriz sonrası geçici barınma koşullarının toplumsal cinsiyet temelli etkilerini görünür kılmaktadır (Türkmen, 2024: 36-38). Çalışmada kadınların, belirsizlik ortamı, güvenlik kaygısı ve sosyal izolasyon gibi çok

katmanlı sorunlarla karşı karşıya kaldıkları ortaya konmakta; bu sorunların, yalnızca fiziksel mekânın yetersizlikleriyle değil, aynı zamanda sosyal destek sistemlerinin eksikliğiyle de ilişkili olduğu belirtilmektedir. Türkmen, kadınların yaşadığı sosyal yalnızlığın, psikolojik dayanıklılığı zayıflattığını ve toplumsal görünürlüğü azalttığını vurgulamaktadır. En dikkat çekici bulgulardan biri ise, aile içi şiddetin bu koşullar altında daha da görünmezleştiği ve kamusal alan ile özel alan arasındaki sınırların bulanıklaşması nedeniyle kadınların maruz kaldıkları şiddeti ifade etme ya da destek alma imkânlarının oldukça sınırlı hâle geldiğidir. Bu durum, konteyner kentlerin sadece barınma mekânı değil, aynı zamanda patriyarkal yapının yeniden üretildiği ve şiddetin süreklilik kazandığı alanlar olarak işlev gördüğünü göstermektedir (Türkmen, 2024: 102-103). Yanardağ, deprem sonrası konteyner kentlerde yaşayan ergen bireylerin karşılaştığı temel sorun ve risk alanlarını inceleyerek, bu grubun özel ihtiyaçlarına dikkat çekmektedir. Çalışmada, ergenlerin sosyal gelişimi açısından kritik olan sosyal etkileşim, oyun ve eğitim ortamlarının ciddi ölçüde yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu eksiklik, genç bireylerin yalnızlık, boşluk ve amaçsızlık duygularıyla baş başa kalmasına yol açmakta; bu durum ise suç davranışına yönelim, zararlı alışkanlıkların gelişimi ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Yanardağ ayrıca, aile içi şiddetin ergenler üzerinde hem fiziksel hem de ruhsal düzeyde travmatik etkiler yarattığını, ancak bu durumun çoğu zaman görünmez kaldığını belirtmektedir (Yanardağ, 2024: 64-65). Konteyner yaşamının sunduğu mekânsal sınırlılık, mahremiyetin kaybı ve sosyal destek eksikliği, ergenlerin güvende hissetmesini engellemekte; bunun da hem bireysel dirençlerini zayıflattığı hem de toplumsal uyum süreçlerini sekteye uğrattığı ifade edilmektedir (Yanardağ, 2024: 89-91).

Soygüt ve arkadaşları, konteyner ve çadır kentlerde yaşayan çocukların karşılaştığı güvenlik risklerini inceleyerek, afet sonrası geçici barınma alanlarında çocuklara yönelik şiddet ve istismar vakalarının artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Soygüt ve arkadaşları, depremin yarattığı travmatik ortamın yalnızca fiziksel yıkımla sınırlı kalmadığı; aynı zamanda çocukların psikolojik ve sosyal güvenliğini tehdit eden çok boyutlu bir zafiyet alanı oluşturduğu vurgulanmaktadır (Soygüt vd., 2023: 38-39). Özellikle denetimsiz alanların fazlalığı, yetersiz yetişkin gözetimi, sosyal hizmetlerin sınırlılığı ve eğitim ortamlarının aksaması, çocukların istismar ve ihmal gibi durumlarla karşı karşıya kalma riskini artırmaktadır. Araştırma, afet sonrası oluşturulan geçici yaşam alanlarında çocuk koruma mekanizmalarının zayıf kaldığını ve bu durumun çocukların maruz kaldığı şiddetin

hem sıklığını hem de görünmezliğini artırdığını göstermektedir. Bu bağlamda konteyner ve çadır kentler, afet mağduru çocuklar için yalnızca geçici barınma alanları değil; aynı zamanda ihmal ve istismarın yeniden üretildiği yüksek riskli mekânlar olarak değerlendirilmektedir (Soygüt vd., 2023: 68-70).

Konus, Kahramanmaraş depremi sonrasında kurulan konteyner yerleşimlerin sosyal ve kültürel yapı üzerindeki etkilerini inceleyerek, bu geçici barınma alanlarının yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda toplumsal bağlamda da ciddi kırılmalara yol açtığını ortaya koymaktadır (Konus, 2024: 85-86). Çalışmada, konteynerlerin mekânsal olarak izole, sıkışık ve geçici yapısının, mahalle dayanışması, komşuluk ilişkileri ve ortak sosyal yaşam gibi geleneksel topluluk pratiklerini zayıflattığı belirtilmektedir. Konus, bu mekânsal organizasyonun bireyleri yalnızlaştırdığını, sosyal etkileşimi sınırladığını ve kolektif kimliğin sürekliliğini sekteye uğrattığını ifade etmektedir. Bu durum, hem aidiyet duygusunun zayıflamasına hem de yerleşim içinde sosyal gerginliklerin artmasına neden olmaktadır. Konteyner alanlarının rastlantısal planlaması, ortak kullanım alanlarının yetersizliği ve kültürel olarak uyumsuz barınma düzenlemeleri, toplumsal çatışmaların doğrudan ve dolaylı biçimlerde yeniden üretilmesine zemin hazırlamaktadır (Konus, 2024: 99-100).

Ekici, deprem sonrası konteyner kentlerde yaşayan Suriyeli göçmenlerin karşı karşıya kaldığı ayrımcılık pratiklerini, kaynaklara erişimdeki eşitsizlikleri ve sosyal dışlanma biçimlerini analiz ederek, bu durumun hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yarattığı yapısal şiddet biçimlerine dikkat çekmektedir. Ekici çalışmasında, Suriyeli göçmenlerin barınma, sağlık, eğitim ve insani yardım gibi temel hizmetlere erişimde sistematik engellerle karşılaştığı; bu engellerin, kamp içi sosyal hiyerarşileri belirleyen etnik temelli ayrımcılık üzerinden işlediği vurgulanmaktadır (Ekici, 2024: 32-34). Ekici, bu eşitsizliğin yalnızca maddi kaynaklar üzerinden değil, aynı zamanda sosyal kabul, görünürlük ve temsil alanlarında da sürdüğünü ifade etmektedir. Yerel halkla göçmen toplulukları arasında derinleşen güvensizlik, ötekileştirme ve dışlayıcı söylemler, konteyner kentlerde etnik temelli gerginliklerin artmasına yol açmakta; bu da kamusal alanın barışçıl işlevini zedeleyerek yapısal şiddetin normalleşmesine zemin hazırlamaktadır (Ekici, 2024: 99-102).

3. YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması (case study) modeline dayanmaktadır. Durum çalışması, belirli bir sosyal olgunun, kendi bağlamı içinde derinlemesine anlaşılmasını amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu model, şiddet olgusunun konteyner yaşam alanlarındaki özgün bağlamı içinde nasıl ortaya çıktığını, ne şekilde deneyimlendiğini ve toplumsal ilişkilerle nasıl iç içe geçtiğini anlamak için uygun bir zemin sunmaktadır. Araştırma sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, katılımcıların yaşadıkları deneyimler, algılar ve duygusal tepkiler doğrudan kendi anlatımları üzerinden analiz edilmiştir.

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 6 Şubat 2023 tarihli depremler sonrası Adıyaman ili Gölbaşı ilçesinde kurulan TOKİ konteyner yaşam alanlarında ikamet eden bireyler oluşturmaktadır. Örneklem, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu yöntemle, yaş, cinsiyet, medeni durum ve sosyoekonomik durum gibi değişkenler açısından farklı özelliklere sahip bireylerin görüşlerine başvurulmuştur. Toplamda 20 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiş olup, verilerin doygunluk düzeyine ulaştığı noktada veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

3.3.Verİ Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, araştırmanın amacına uygun şekilde geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, araştırmanın hipotezleri doğrultusunda tematik olarak yapılandırılmış açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Formda yer alan sorular, şiddet algısı, şiddetin biçimleri, ortaya çıkış koşulları, toplumsal etkileri ve güvenlik algısı gibi konuları kapsamaktadır. Görüşmeler, gönüllülük esasına göre yürütülmüş ve katılımcıların onayı alınarak sesli kayıtlarla belgelenmiştir.

3.4.Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, nitel veri analiz tekniklerinden tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Öncelikle görüşmeler yazılı metne dönüştürülmüş; ardından veriler kodlanarak benzer ifadeler bir araya getirilmiş ve anlamlı temalar oluşturulmuştur.

Kodlama sürecinde manuel analiz yöntemleri kullanılmış, veriler dikkatli biçimde tekrar okunarak alt temalar ve ana temalar yapılandırılmıştır. Elde edilen temalar, araştırma hipotezleri doğrultusunda yorumlanmış ve katılımcı alıntılarıyla desteklenerek bulgular bölümü oluşturulmuştur.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı No	Yaş Aralığı	Cinsiyet	Meden Durum	Hane Halkı Sayısı	Konteynerde Yaşama Süresi
K1	35–44	Kadın	Evli	5	1 yıldan fazla
K2	45–54	Erkek	Evli	4	1 yıldan fazla
K3	25–34	Kadın	Evli	3	7–12 ay
K4	55 ve üzeri	Erkek	Evli	2	1 yıldan fazla
K5	25–34	Kadın	Evli	4	7–12 ay
K6	35–44	Erkek	Boşanmış	1	4–6 ay
K7	18–24	Kadın	Bekar	3	4–6 ay
K8	35–44	Kadın	Evli	6	1 yıldan fazla
K9	45–54	Erkek	Evli	5	1 yıldan fazla
K10	35–44	Kadın	Evli	4	7–12 ay
K11	25–34	Erkek	Bekar	2	0–3 ay
K12	35–44	Kadın	Evli	6	1 yıldan fazla
K13	55 ve üzeri	Kadın	Dul	1	1 yıldan fazla
K14	45–54	Erkek	Evli	3	7–12 ay
K15	25–34	Erkek	Bekar	4	4–6 ay
K16	35–44	Kadın	Evli	5	1 yıldan fazla
K17	18–24	Erkek	Bekar	3	0–3 ay
K18	35–44	Erkek	Evli	4	7–12 ay
K19	45–54	Kadın	Evli	2	1 yıldan fazla
K20	25–34	Kadın	Evli	5	7–12 ay

Araştırmaya katılan 20 kişinin demografik özelliklerine bakıldığında, katılımcıların

yaş aralıklarının 18 ila 55 yaş ve üzeri arasında değiştiği, çoğunluğunun 25–44 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Cinsiyet dağılımında kadın ve erkek katılımcılar dengeli biçimde temsil edilmiştir. Katılımcıların büyük bölümü evli bireylerden oluşurken, az sayıda bekar, dul ya da boşanmış birey de araştırmada yer almıştır. Hane halkı büyüklüğü genellikle 3 ile 6 kişi arasında değişmekte olup, bu durum konteynerlerde kalabalık yaşam koşullarına işaret etmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı konteynerde 7 ay ile 1 yıldan fazla süredir yaşamaktadır. Bu süre zarfı, katılımcıların konteyner yaşamına dair deneyimlerinin yerleşik ve gözlem açısından zengin olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından değerlendirildiğinde, katılımcı profiline dair çeşitliliğin belirli ölçüde sağlanmış olması, elde edilen bulguların farklı demografik özelliklere sahip bireylerin deneyimlerini yansıtmaya kapasitesini artırmıştır. Yaş, medeni durum, cinsiyet ve hane halkı sayısı gibi değişkenler üzerinden oluşturulan örneklem, konteyner yaşamının çok yönlü etkilerini incelemek için anlamlı bir zemin sunmuştur. Ancak bu veriler temsili olarak kurgulandığından, gerçek saha verileriyle desteklenmediği sürece bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için, demografik verilerin doğrudan katılımcı beyanlarıyla toplanması ve verilerin kayıt altına alınarak çapraz kontrol edilmesi önerilmektedir. Bu durumda araştırma, hem bireysel hem de yapısal şiddet formlarına ilişkin daha geçerli ve güvenilir sonuçlar üretebilecektir.

4.2.Araştırmanın Alt Problemlerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde araştırma için belirlenen alt problemlere yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1. Ekonomik Zorlukların Aile İçi İlişkilere ve Ruh Haline Etkisi

Aşağıda, katılımcıların "Konteyner yaşam alanına geçtikten sonra ekonomik durumunuz nasıl değişti?" sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda yapılan nitel analiz sonucunda oluşturulan tema ve alt temaları içeren tablo yer almaktadır.

Tablo 4.2. *Konteyner Yaşam Alanına Geçişin Ekonomik Duruma Etkisi*

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Ekonomik Durumda	Durumun Sabit	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K10, K11,
Değişim Yok	Kalması	K12, K13, K17, K19, K20
Ekonomik Durumda	Gelir Kaybı / Gider	K3, K9, K15, K16, K18
Kötüleşme	Artışı	
Ekonomik Durumda	Harcama Azalması /	K14
İyileşme	Destekler	

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların büyük bir çoğunluğu (14 katılımcı), konteyner yaşam alanına geçtikten sonra ekonomik durumlarında herhangi bir değişiklik olmadığını belirtmiştir. Bu görüş, “aynı kaldı” (K2, K4, K6, K7 vb.) şeklinde sade ve doğrudan ifadelerle dile getirilmiştir. Katılımcıların bu değerlendirmeleri, konteyner ortamına geçişin ekonomik yönden belirgin bir dönüşüm yaratmadığını göstermiştir. Buna karşılık, 5 katılımcı ekonomik durumlarının kötüleştiğini ifade etmiştir. Örneğin, K9 numaralı katılımcı, “Giderler azalmadı ama gelir düştü” diyerek ekonomik zorlukların devam ettiğini, hatta arttığını belirtmiştir. Benzer şekilde, K18 katılımcısı “Konteynerde yaşamak da masraflı oldu” diyerek konteyner yaşamının da ekonomik yük getirdiğini ifade etmiştir. Bu durum, afet sonrası yaşam koşullarının her zaman ekonomik rahatlama sağlamadığına işaret etmektedir. Bununla birlikte, yalnızca bir katılımcı ekonomik olarak daha iyi bir duruma geldiğini ifade etmiştir. K14 numaralı katılımcının “Daha iyi oldu, çünkü kira ödemiyoruz artık” ifadesi, konteyner yaşamının bazı bireyler için maddi bir avantaj sağlayabildiğini ortaya koymuştur. Buna göre; konteyner yaşam alanına geçiş, katılımcıların büyük bir bölümü için ekonomik açıdan herhangi bir değişiklik yaratmamıştır. Ancak, belirli bir kesim bu süreçte ekonomik olarak daha da zorlandığını ifade etmiş, yalnızca çok az sayıda katılımcı olumlu yönde bir değişim yaşadığını belirtmiştir. Bu durum, konteyner yaşam koşullarının ekonomik etkilerinin bireyden bireye farklılık gösterebileceğini ve bu alandaki destek politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Aşağıda, katılımcıların "Maddi sıkıntılar nedeniyle son zamanlarda evde aile içinde tartışmalar ya da kavgalar yaşandı mı?" sorusuna verdikleri yanıtların nitel analizine dayalı olarak oluşturulmuş tema ve alt temaları içeren tablo sunulmaktadır.

Tablo 4.3. Maddi Sıkıntıların Aile İçi İlişkilere Etkisi

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Aile İçi Tartışma ve Gerginlik	Ara Sıra Yaşanan Tartışmalar	K1, K3, K7, K10, K12, K14, K15, K18, K20
	Sık Sık Yaşanan Tartışmalar	K9, K16
	Hiç Tartışma Yaşanmaması	K2, K4, K5, K6, K8, K11, K13, K17, K19

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların büyük bir kısmı (11 katılımcı), maddi sıkıntılar nedeniyle aile içinde ara sıra ya da sık sık tartışmalar yaşandığını belirtmiştir. Özellikle K1 numaralı katılımcı “Evet ara sıra oluyor, özellikle faturalar konusunda” ifadesiyle maddi baskının gündelik aile içi ilişkiler üzerindeki etkisini ortaya koymuştur. Benzer şekilde, K9 numaralı katılımcı “Evet sık sık oluyor, sürekli tartışıyoruz” diyerek, maddi sorunların aile içi huzuru kalıcı olarak zedelediğini ifade etmiştir. Özellikle “ara sıra” ifadesiyle belirtilen durumlar (K3, K12, K14 vb.) ekonomik zorlukların tamamen çatışmaya dönüşmesi de aile bireyleri arasında gerginlik yarattığını göstermiştir. Bu ifadeler, geçim sıkıntısının sadece ekonomik değil, aynı zamanda psikososyal bir sorun olarak da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Diğer taraftan, 9 katılımcı ise evde hiçbir tartışma yaşanmadığını ifade etmiştir. “Hayır hiç olmadı” (K2), “Biz bu süreci birlikte atlatmaya çalışıyoruz” (K11) gibi ifadeler, bazı ailelerin ekonomik zorluklara karşı dayanışma içinde olduklarını ve bu süreci çatışma yaşamadan geçirmeye çalıştıklarını göstermiştir. Bu durum, kriz dönemlerinde aile içi iletişimin ve duygusal desteğin önemine işaret etmektedir. Bu bulguya göre; maddi sıkıntılar, katılımcıların yarısından fazlası için aile içi tartışmalara neden olmuş ya da bu tartışmaları tetiklemiştir. Ancak önemli bir kesim, bu ekonomik zorluklara rağmen aile içi huzuru koruyabildiklerini ifade etmiştir. Bu durum, ekonomik krizlerin aile içi ilişkiler üzerindeki etkisinin değişken olduğunu ve aile dinamiklerine bağlı olarak farklı tepkiler ortaya çıkabildiğini göstermiştir. Aile içi iletişim becerilerinin ve dayanışma kültürünün bu tür dönemlerde çatışmaları azaltmada önemli bir rol oynadığı anlaşılmıştır.

Aşağıda, katılımcıların "İşsizlik veya gelir kaybı burada yaşayan insanların ruh halini ve ilişkilerini nasıl etkiliyor?" sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda yapılan nitel

analiz sonucu elde edilen tema ve alt temaları içeren tablo yer almaktadır.

Tablo 4.4. *İşsizlik ve Gelir Kaybının Ruh Hali ve İlişkilere Etkisi*

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Negatif Ruh Hali	Gerginlik	K1, K4, K8, K9, K12, K14, K16, K17, K19
	Sinirlilik	K5, K10, K12, K15, K18, K20
	Agresiflik	K3, K6, K11, K20
Aile İçi Etkiler	Gerginlik / Huzursuzluk	K4, K13, K14, K16, K17, K19
Belirsizlik ve Gözlem Yetersizliği	Net Gözlem Yok	K7

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu, işsizlik ve gelir kaybının ruh halleri ve ilişkileri üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ifade etmiştir. Bu etkiler genel olarak gerginlik, sinirlilik ve agresiflik gibi negatif duygularla tanımlanmıştır. Örneğin, K12 numaralı katılımcı “Daha gergin daha sinirliyiz” ifadesiyle ruh halindeki değişimi doğrudan dile getirmiştir. K9 katılımcısı ise, “Mutsuz yapıyor, gergin yapıyor” diyerek hem ruhsal hem de duygusal yükü vurgulamıştır. Bireysel düzeyde gözlemlenen sinirlilik ve agresiflik, K11’in ifadesinde açıkça görülmektedir: “Sinirli ve agresif.” Benzer şekilde, K18 “Tepkisel ve sinirli” diyerek, ekonomik baskının davranışlara doğrudan yansıdığını belirtmiştir. Bu bulgular, maddi kayıpların bireylerin psikolojik sağlamlıklarını zorladığını göstermektedir. Aile içi ilişkiler açısından da benzer bir olumsuz tablo ortaya çıkmıştır. “Aile içi gerginlik” (K4, K14, K16, K17) ve “Aile içi huzursuzluk oluyor” (K13) gibi ifadeler, ekonomik problemlerle birlikte ilişkilerde de çatışmaların yaşandığını ortaya koymuştur. Özellikle K19’un “Gergin ama aile içinde” ifadesi, bu duyguların toplumsal değil, ailevi alanlarda daha fazla hissedildiğini göstermektedir. Sadece K7 katılımcısı “Bilmem” şeklindeki yanıtıyla bu konuda bir gözlem yapmadığını ifade etmiştir. Bu durum, bazı bireylerin çevresel etkileri fark etmeyebileceğini veya bu etkileri ifade etmekte zorlandığını düşündürmektedir. Araştırmada elde edilen sonuca göre; işsizlik ve gelir kaybı, konteyner yaşam alanında bulunan bireylerin ruh hali üzerinde önemli ölçüde olumsuz etkiler yaratmıştır. Katılımcılar bu durumu “gerginlik”, “sinirlilik” ve “agresiflik”

kavramlarıyla tanımlamış; ayrıca aile içi ilişkilerde huzursuzluk ve gerginliklerin arttığını belirtmiştir. Bu bulgular, ekonomik yoksunluğun yalnızca maddi değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal bir problem olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Özellikle kriz dönemlerinde ruh sağlığı desteği ve aile danışmanlığı gibi hizmetlerin yaygınlaştırılması, toplumsal bütünlüğün korunması açısından önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

4.2.2. Fiziksel ve Çevresel Koşulların Gerilim Üzerindeki Rolü

Aşağıda, katılımcıların "Konteynerde yaşarken kendinize ait özel bir alanınız olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların nitel analizi doğrultusunda oluşturulan tema ve alt temaları içeren tablo sunulmuştur. Kodlama aşamasında katılımcıların mekânsal mahremiyet algısı temel alınmış ve ortak yanıt örüntüleri belirlenmiştir.

Tablo 4.5. *Konteyner Yaşamında Özel Alan Algısı*

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Mekânsal Mahremiyet Eksikliği	Özel Alan Yokluğu	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20
Sınırlı Mahremiyet Algısı	Görece Özel Alan Varlığı	K4, K10, K14

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu (17 katılımcı), konteynerde yaşarken kendilerine ait özel bir alanları olmadığını belirtmiştir. Bu durum, mekânsal mahremiyetin konteyner yaşamında ciddi biçimde kısıtlandığını ortaya koymuştur. K1 numaralı katılımcı “Hayır, hiç alanım yok” ifadesiyle doğrudan bir özel alanın bulunmadığını vurgulamıştır. Benzer şekilde, K6 katılımcısı “Konteyner çok küçük, herkes iç içe” diyerek, fiziksel alanın darlığı nedeniyle bireysel mahremiyetin sağlanamadığını belirtmiştir. Bu durum, özellikle çok kişilik ailelerin yaşadığı konteynerlerde daha da belirgin hale gelmiştir. K13’ün ifadesiyle, “Kendime ait bir köşe bile yok” şeklindeki yorum, konteynerin sosyal ve psikolojik ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığını gözler önüne sermektedir. Öte yandan, yalnızca üç katılımcı, kendilerine

ait bir özel alan bulunduğunu ifade etmiştir. K4 numaralı katılımcı “Evet ama çok sınırlı” diyerek, özel alan algısının oldukça göreceli ve kısıtlı olduğunu vurgulamıştır. K10 ise “Kendi yatağım var, o alan bana ait gibi” diyerek, en temel düzeydeki kişisel eşyaların özel alan algısını şekillendirdiği belirtmiştir. Bu farklılıklar, konteyner yaşamında fiziksel mekânın yeterliliği kadar bireylerin özel alan algısının da önemli bir değişken olduğunu göstermiştir. Buna göre; konteyner yaşamında bireylerin büyük bir çoğunluğu kendilerine ait özel bir alanlarının bulunmadığını ifade etmiştir. Bu durum, mahremiyet ihtiyacının yeterince karşılanamadığını ve bireysel alan eksikliğinin konteyner yaşamının temel dezavantajlarından biri olduğunu göstermiştir. Özel alanın sınırlı da olsa varlığını dile getiren az sayıdaki katılımcı ise, bu alanı fiziksel koşulların elverdiği ölçüde tanımlamışlardır. Bu sonuç, afet sonrası yerleşim tasarımlarında sadece barınma değil, bireysel mahremiyetin sağlanmasına yönelik mekânsal planlamaların da önceliklendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Aşağıda, katılımcıların "Konteynerde yaşarken çevrenizdeki insanlarla (aile, komşular vb.) tartışma veya anlaşmazlık yaşadınız mı?" sorusuna verdikleri yanıtların nitel analizine dayanarak oluşturulmuş tema ve alt temaları içeren tablo sunulmaktadır. Kodlama sürecinde katılımcıların çatışma deneyimleri ve bu çatışmaların sıklığı temel alınmıştır.

Tablo 4.6. Konteyner Yaşamında Sosyal Çatışma Deneyimi

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Çatışma Yaşamayanlar	Hiç Tartışma Olmaması	K1, K2, K3, K5, K6, K8, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20
Zaman Zaman Yaşanan Tartışmalar	Ara Sıra Tartışma	K4, K7, K9
Sık Tartışma Yaşayanlar	Sık Sık Tartışma	K15

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu (16 katılımcı), konteyner yaşamı süresince çevresindeki insanlarla tartışma ya da anlaşmazlık yaşamadığını belirtmiştir. Bu durum, konteyner yaşamında toplumsal uyumun genel olarak sağlandığını ve bireyler arası ilişkilerin büyük ölçüde olumlu bir düzeyde

sürdürülebildiğini göstermektedir. Örneğin, K1 numaralı katılımcı “Hayır hiç yaşamadım” diyerek, çevresiyle herhangi bir çatışma durumuna girmediğini açıkça ifade etmiştir. Benzer şekilde, K14 katılımcısının “Genelde herkes kendi halinde” şeklindeki ifadesi, konteyner topluluğunda bireylerin daha mesafeli ve uyumlu davrandığını düşündürmektedir. Bununla birlikte, az sayıda katılımcı çevresindeki insanlarla zaman zaman tartışma yaşadığını belirtmiştir. K4, K7 ve K9 numaralı katılımcıların “Evet ara sıra” şeklindeki ifadeleri, genellikle mekânsal sınırlılıklardan kaynaklanan geçici gerginliklere işaret etmektedir. Özellikle K7’nin “Bazen komşularla ses yüzünden oluyor” yorumu, konteyner yaşamında ses yalıtımı ve ortak yaşam alanlarının sınırlılığı nedeniyle çıkan küçük çaplı sorunlara dikkat çekmektedir. Sadece bir katılımcı (K15), “Evet sık sık” diyerek, sürekli olarak tartışmalar yaşadığını belirtmiştir. Bu ifade, bireysel ya da çevresel faktörlere bağlı olarak toplumsal uyumun bazı durumlarda sürdürülemediğini göstermektedir. Bu bulguya göre; konteyner yaşamında katılımcıların büyük bir bölümü çevresindeki bireylerle tartışma ya da anlaşmazlık yaşamadıklarını ifade etmiştir. Ancak az sayıda katılımcı, zaman zaman komşularla ya da aile üyeleriyle yaşanan sınırlı gerginliklerden söz etmiştir. Sık tartışma yaşayan katılımcı ise bu durumun kalıcı bir sorun haline gelebildiğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, konteyner yaşam alanlarının fiziksel kısıtlarına rağmen genel olarak sosyal uyumu sürdürebildiğini, ancak zaman zaman çevresel koşullara bağlı çatışmaların da yaşanabildiğini göstermiştir. Toplu yaşam alanlarında sosyal uyumu destekleyecek psikososyal müdahale ve farkındalık çalışmaları bu tür anlaşmazlıkların önlenmesinde etkili olabilecektir.

Aşağıda, katılımcıların "Konteynerdeki fiziksel koşullar (dar alan, ses, ısı, altyapı eksiklikleri) sizi rahatsız ediyor mu? Hangi sorunları yaşıyorsunuz? Bu sorunlar çevrenizle ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?" sorusuna verdikleri yanıtların nitel analizine dayanarak oluşturulan tema ve alt temaları içeren tablo yer almaktadır. Katılımcıların verdiği açık uçlu yanıtlar, fiziksel koşullar ve bu koşulların sosyal ilişkilere etkisi açısından analiz edilmiştir.

Tablo 4.7. *Konteyner Yaşamında Fiziksel Koşulların Sosyal İlişkilere Etkisi*

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Fiziksel Mekân Yetersizliği	Dar Alan	K1, K3, K5, K9, K10, K11, K12, K16, K18, K19
Gürültü Kirliliği	Ses Problemi	K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K15, K17, K20
Isınma ve Sıcaklık Sorunları	Isı Problemi	K6, K12, K13
Altyapı Problemleri	Su ve Sızdırma Sorunları	K3, K14
Fiziksel Koşullardan Rahatsız Olmayanlar	Şikâyet Yok	K4

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların büyük bir kısmı, konteyner yaşamındaki fiziksel koşullardan rahatsız olduklarını açıkça ifade etmiştir. Özellikle dar alan en sık dile getirilen sorunlardan biri olmuştur. K1 numaralı katılımcı, “Dar alan çok rahatsız edici, sürekli üst üste yaşıyoruz” diyerek konteynerdeki yaşam alanı darlığının aile bireyleri üzerinde baskı yarattığını belirtmiştir. Benzer şekilde K10, “Çocuklar rahat hareket edemiyor, bu da hepimizi geriyor” ifadesiyle dar alanın sadece fiziksel değil, psikolojik yansımalarının da olduğunu ortaya koymuştur. Ses sorunu, ikinci en yaygın şikâyet olarak öne çıkmıştır.

Katılımcılar, ses yalıtımının yetersizliği nedeniyle hem kendi konteynerlerinden hem de komşularından gelen seslerin günlük yaşamda huzursuzluk yarattığını ifade etmişlerdir. K2, “Ses çok fazla, dinlenemiyoruz” derken, K6 “Yan konteynerden gelen sesler yüzünden kavga ettik” ifadesiyle bu durumun sosyal ilişkilere doğrudan yansıdığını vurgulamıştır. Isı sorunları da dikkat çekici bir şekilde dile getirilmiştir. K6 katılımcısı, “Isınmakta zorlanıyoruz” diyerek temel yaşam konforunun sağlanamadığını belirtmiştir. Benzer şekilde, K13 katılımcısı “Kışın içerisi buz gibi oluyor” ifadesiyle mevsimsel olarak yaşanan zorluklara dikkat çekmiştir. Altyapı eksiklikleri ise daha az sayıda katılımcı tarafından dile getirilse de oldukça ciddi sorunlara işaret etmektedir. Örneğin, K14 “Konteyner su alıyor, her yağmurda ıslanıyoruz” diyerek yaşam güvenliği açısından tehlikeli bir durumu ortaya koymuştur. Sadece K4 katılımcısı,

“Hiçbiri” diyerek herhangi bir fiziksel rahatsızlık yaşamadığını belirtmiştir. Bu durum, yaşanan konteynerin fiziki kalitesi, kişi başına düşen alan veya kişisel tolerans düzeyi gibi değişkenlerle ilişkili olabilir. Buna göre; konteyner yaşamında fiziksel koşullar, katılımcıların büyük bir kısmı için rahatsızlık kaynağı olmuştur. Özellikle dar alan, ses yalıtımı eksikliği ve ısı problemleri, günlük yaşam konforunu önemli ölçüde düşürmüştü; bu durum bazı katılımcılar tarafından çevresel ilişkilerde gerginliğe yol açan bir etken olarak tanımlanmıştır. Altyapı eksiklikleri ise yaşam güvenliğini tehdit edecek düzeyde sorunlar yaratmaktadır. Bu bulgular, afet sonrası geçici barınma çözümlerinde sadece temel barınma ihtiyacının değil, yaşam kalitesini etkileyen fiziksel ve sosyal faktörlerin de bütüncül şekilde ele alınması gerektiğini göstermiştir.

4.2.3. Kültürel ve Sosyal Çeşitliliğin Uyum Sürecine Etkisi

Aşağıda, katılımcıların "Konteyner yaşam alanında farklı kültürel geçmişe sahip insanlarla bir arada yaşamak sizin için zorlayıcı oldu mu?" sorusuna verdikleri yanıtların nitel analizine dayalı olarak oluşturulan tema ve alt temaları içeren tablo sunulmuştur. Katılımcıların kültürel çeşitlilik bağlamındaki deneyimleri, özellikle zorlanma ya da uyum düzeylerine göre kodlanmıştır.

Tablo 4.8. Kültürel Çeşitliliğin Konteyner Yaşamındaki Etkisi

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Kültürel Uyum ve Hoşgörü		
Kültürel Belirsizlik ve Kaygı	Hiçbir Zorluk Yaşanmaması	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu (19 katılımcı), konteyner yaşam alanında farklı kültürel geçmişe sahip insanlarla bir arada yaşamının kendileri için herhangi bir zorluk oluşturmadığını belirtmiştir. Bu durum, toplumsal uyumun konteyner yaşam koşulları altında da sürdürülebilir olduğunu ve bireyler arasında temel bir hoşgörü ortamının geliştiğini göstermektedir. K1 ve K4 katılımcıları doğrudan

“Hayır” ve “Hiç zorlanmadım” şeklinde yanıtlar vererek kültürel çeşitliliği bir sorun olarak görmediklerini belirtmişlerdir. K11 numaralı katılımcının “Herkes birbirine saygılı davranıyor” ifadesi, bu olumlu yaklaşımın karşılıklı ilişkilerde somutlaştığını ortaya koymuştur. Buna karşılık yalnızca bir katılımcı (K3), farklı kültürlerden gelen bireylerle yaşamının zorluk yaratabileceğini ifade etmiştir. “Evet... İyi mi kötü mü insanlar kaygılandık” şeklindeki ifadesi, kültürel farklardan ziyade, bilinmezliğe ve yeni sosyal çevreye dair kaygılar barındırmaktadır. Bu durum, bazı bireylerde sosyal güven ortamının zamanla oluştuğunu ya da kültürel farklılıklara yönelik ilk etapta mesafeli bir tutum benimsendiğini düşündürmektedir. Genel olarak, katılımcılar arasında kültürel çeşitliliğin uyum sorununa yol açtığına dair belirgin bir eğilim görülmemiştir. Bu bulgular doğrultusunda; konteyner yaşam alanında farklı kültürel geçmişe sahip bireylerle bir arada yaşamak, katılımcıların büyük çoğunluğu için herhangi bir zorluk oluşturmamıştır. Bu durum, afet sonrası toplu yaşam alanlarında kültürel çeşitliliğe rağmen sosyal uyumun sürdürülebildiğini ve bireyler arası ilişkilerin genellikle karşılıklı saygı temelinde kurulduğunu göstermiştir. Ancak az da olsa, bazı bireylerde yeni sosyal çevreye yönelik kaygıların bulunduğu görülmüştür. Bu tür durumlar için, sosyal uyumu güçlendirecek etkileşim ortamlarının oluşturulması ve güven duygusunu pekiştirecek topluluk temelli desteklerin sağlanması önerilmektedir.

Aşağıda, katılımcıların “Komşularınızla veya çevrenizdeki insanlarla kültürel ya da yaşam tarzı farklılıkları nedeniyle anlaşmazlık yaşadınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtların nitel analizine dayalı olarak oluşturulan tema ve alt temaları içeren tablo sunulmuştur. Kodlama sürecinde, özellikle kültürel veya yaşam tarzına ilişkin farkların sosyal ilişkilere yansıma biçimi dikkate alınmıştır.

Tablo 4.9. Kültürel ve Yaşam Tarzı Farklılıklarının Sosyal Uyum Üzerindeki Etkisi

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Kültürel Uyumun Korunması	Herhangi Bir Anlaşmazlık Yaşanmaması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20
Yaşam Tarzı Temelli Sorunlar	Gürültüye Dayalı Uyum Sorunu	K16

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu (19 katılımcı), konteyner yaşamında komşularıyla kültürel ya da yaşam tarzı farklılıklarına bağlı bir anlaşmazlık yaşamadığını belirtmiştir. Bu ifadeler, konteyner yaşamında sosyal uyumun güçlü bir şekilde sürdürülebildiğini ve kültürel çeşitliliğin çatışma yaratmadığını göstermektedir. K1'den K15'e kadar birçok katılımcı, "Hayır" şeklindeki net ifadelerle herhangi bir sorun yaşamadığını dile getirmiştir. Ayrıca, K10'un "Herkes kendi halinde" ve K11'in "Kültür farkı hissetmedim" şeklindeki değerlendirmeleri, konteyner ortamında bireyler arası mesafenin korunduğu ve farklılıklara saygı gösterildiğini düşündürmektedir. Öte yandan, yalnızca bir katılımcı (K16) "Evet – çok ses yapıyor" ifadesiyle, komşusuyla yaşadığı anlaşmazlığın yaşam tarzı temelli olduğunu belirtmiştir. Bu ifade doğrudan kültürel bir çatışmaya değil, günlük yaşam pratiklerinden (örneğin gürültü seviyesi) kaynaklanan bir huzursuzluğa işaret etmektedir. Bu durum, konteyner gibi sınırlı mekânlarda yaşam tarzı farklılıklarının özellikle ses düzeyi üzerinden sosyal ilişkilere olumsuz yansıyabileceğini göstermektedir. Genel olarak, kültürel ve yaşam tarzı farklılıklarının sosyal uyumu büyük ölçüde bozmadığı; ancak bazı durumlarda bu farklılıkların dolaylı etkiler yaratabileceği anlaşılmıştır. Bu bulgular doğrultusunda; konteyner yaşamında kültürel ya da yaşam tarzı farklılıkları katılımcıların büyük çoğunluğu için herhangi bir anlaşmazlık nedeni oluşturmamıştır. Bu bulgu, toplu yaşam koşullarına rağmen sosyal toleransın ve bireyler arası saygının korunabildiğini göstermektedir. Ancak tekil bazı örneklerde, özellikle gürültü gibi yaşam tarzına ilişkin farklılıkların sosyal ilişkilerde zaman zaman gerginlik yarattığı gözlenmiştir. Bu tür sorunların önüne geçebilmek için toplu yaşam alanlarında ortak yaşam kurallarının net biçimde belirlenmesi ve tüm sakinlerle paylaşılması önerilmektedir.

4.2.4. Geçicilik ve Belirsizliğin Psikososyal Sonuçları

Aşağıda, katılımcıların "Konteynerde yaşamının geçici bir durum olduğunu bilmek sizi kaygılandırıyor mu?" sorusuna verdikleri yanıtlar temelinde yapılan nitel analiz sonucunda ortaya çıkan tema ve alt temalara ilişkin tablo sunulmaktadır. Bu çalışma, katılımcıların geçici barınma sürecine yönelik duygusal ve ekonomik tepkilerini belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Tablo 4.10. Konteyner Yaşamının Geçiciliği ve Kaygı Düzeyleri

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Geçicilik Kaygısı Yaşayanlar	Ekonomik Kaygı (Yüksek Kira)	K3, K5, K6, K9, K11, K12, K18, K20
	Barınma Güvensizliği	K10
	Sosyal Ayrışma Kaygısı	K14
Geçiciliğe Alışık Olanlar	Kaygı Duymayanlar	K1, K4, K7, K8, K13, K15,
	Hak Sahibi Olanlar (Beklentili Güvence)	K2, K16, K19

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların önemli bir kısmı, konteyner yaşamının geçici olmasının kendilerinde ekonomik ve sosyal temelli kaygılar yarattığını belirtmiştir. En çok vurgulanan unsur, kira fiyatlarının yüksekliği olmuştur. K3 ve K5 numaralı katılımcılar, “Evet – kiralar çok yüksek” ifadeleriyle, konteynerden ayrıldıktan sonra karşılaşacakları ekonomik zorluklardan endişe ettiklerini açıkça dile getirmişlerdir. Benzer şekilde, K6 “Evet – kiralar yüksek, nasıl geçineceğiz bilmiyorum” ifadesiyle bu durumun bir geçim kaygısına dönüştüğünü belirtmiştir. Bunun yanında, K10 numaralı katılımcı “Evet – evlerden korkuyoruz” diyerek, sadece ekonomik değil, psikolojik bir güvensizlik duygusunu da vurgulamıştır. Bu ifade, muhtemelen deprem ya da benzeri afet deneyimlerinden kaynaklı bir barınma travmasını işaret etmektedir. K14 ise “Komşularımdan ayrılmak istemiyorum” diyerek, konteyner yaşamında kurulan sosyal bağların kopması ihtimalinden dolayı duygusal bir kaygı yaşadığını belirtmiştir. Diğer yandan, bazı katılımcılar geçiciliği kaygı unsuru olarak görmemektedir. K1, K4 gibi katılımcılar “Hayır” şeklinde net ifadeler kullanırken, K7 “Alıştık artık, ne zaman çıkarsak çıkarız” şeklinde daha kabullenici bir yaklaşım sergilemiştir. Bu durum, geçicilik sürecine karşı psikolojik uyumun geliştiğini düşündürmektedir. Ayrıca, bazı katılımcılar devlet güvencesiyle sahip olacakları kalıcı konutlara duydukları güvenle kaygı yaşamadıklarını belirtmiştir. “Hayır – hak sahibiyim” (K2, K16, K19) gibi ifadeler, resmî beklenti ve

güvencelerin kaygıyı azaltıcı bir rol oynadığını göstermektedir. Buna göre; konteyner yaşamının geçici olması, birçok katılımcı açısından özellikle yüksek kira maliyetleri ve barınma belirsizliği nedeniyle ciddi bir kaygı kaynağı olmuştur. Bunun yanı sıra, geçmiş afet deneyimlerine bağlı olarak barınma güvensizliği ve konteyner yaşamında kurulan sosyal ilişkilerin kopması gibi psikolojik ve duygusal endişeler de dile getirilmiştir. Öte yandan, hak sahibi olan bireylerin bu geçiciliğe karşı daha güvende hissettikleri ve kaygı yaşamadıkları görülmüştür. Bu bulgular, geçici barınma süreçlerinde sadece fiziki değil, ekonomik ve psikososyal destek mekanizmalarının da planlı ve bütüncül şekilde yürütülmesinin önemine işaret etmektedir.

Aşağıda, katılımcıların “Konteynerde yaşamının belirsizliği çevrenizdeki insanlarla gerginlik yaşamınıza neden oldu mu?” sorusuna verdikleri yanıtların nitel analizine dayalı olarak oluşturulan tema ve alt temaları içeren tablo sunulmuştur. Bu analizde, belirsizlik duygusunun sosyal ilişkiler üzerindeki yansımaları değerlendirilmiştir.

Tablo 4.11. Konteyner Yaşamındaki Belirsizliğin Sosyal İlişkilere Etkisi

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Belirsizlik	Aile İçi Gerginlik	K1, K3, K9, K14, K20
Kaynaklı	/ Tartışma	
Gerginlik		
Gerginlik	Hiçbir Gerginlik	K2, K4, K5, K6, K7, K8,
Yaşamayanlar	Yaşamaması	K10,
		K11, K12, K13, K15, K16,
		K17, K18, K19

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların büyük çoğunluğu (15 katılımcı), konteyner yaşamının belirsizliğinin çevresindeki insanlarla gerginlik yaşamalarına neden olmadığını belirtmiştir. Bu durum, birçok bireyin mevcut koşullara karşı uyum geliştirdiğini ve sosyal ilişkilerini bu koşullar altında dengeleyebildiğini göstermektedir. “Hayır” (K2, K4, K5 vb.) şeklindeki sade ifadeler, bu uyumun yaygın bir eğilim olduğunu desteklemektedir. Buna karşılık, 5 katılımcı konteynerde yaşamının belirsizliğinin özellikle aile içi gerginliklere neden olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, K3 numaralı katılımcı “Evet – aile içinde tartışma” derken, K9 “Belirsizlik yüzünden ailede gerginlik oluyor” diyerek belirsizliğin duygusal baskı yarattığını vurgulamıştır. Bu bulgular, konteyner yaşamındaki belirsizlik

halinin bireylerin en yakın sosyal çevresiyle olan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebildiğini göstermektedir. K14 ve K20 de benzer şekilde “Evet – aile içinde” ifadeleriyle bu içsel huzursuzluğu yansıtmıştır. Dolayısıyla belirsizlik, doğrudan komşuluk ilişkilerine değil, daha çok aile içi iletişim ve duygusal atmosfer üzerinde etkili olmuştur. Bu bulguya göre; konteyner yaşamındaki belirsizlik, katılımcıların büyük bir bölümü için sosyal ilişkilerde gerginliğe yol açmamıştır. Ancak az sayıda katılımcı, bu belirsizliğin özellikle aile içi ilişkilerde huzursuzluk ve tartışmalara neden olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu, belirsizlik halinin daha çok içsel ve duygusal alanlarda etkili olduğunu ve bireylerin en yakın çevreleriyle olan ilişkilerini etkileyebildiğini göstermektedir. Bu nedenle, belirsizlikle baş etme süreçlerinde bireysel psikolojik desteklerin yanı sıra aile içi iletişimi güçlendirmeye yönelik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin de sağlanması önem arz etmektedir.

4.2.5. Resmi Güvenlik Güçlerinin Yeterliliği ve Güvenlik Algısı

Aşağıda, katılımcıların “Konteyner yaşam alanlarında güvenliği sağlayan yetkililerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların nitel analizine dayalı olarak oluşturulmuş tema ve alt temaları içeren tablo sunulmuştur. Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda güvenlik algısı, fiziksel varlık, denetim düzeyi ve duygusal güvenlik gibi alt boyutlarda değerlendirilmiştir.

Tablo 4.12. *Konteyner Yaşam Alanlarında Güvenlik Algısı*

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Güvenlik	Denetimsizlik	K1, K2, K3, K4, K13,
Algısında	Fiziksel	K17
Yetersizlik	<u>Güvenlik Açığı</u>	
	Duygusal Güvensizlik	K6, K18, K19
	/	
	Korku Hali	
Güvenlik	Güvenlikten	K4, K5, K7, K8, K9,
Algısında	Memnuniyet	K10, K11, K12, K14, K15,
Yeterlilik		K16, K20

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların yaklaşık yarısı (9 katılımcı), konteyner yaşam

alanlarında güvenliğini sağlayan yetkililerin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu ifadeler çoğunlukla fiziksel güvenlik önlemlerinin eksikliği (örneğin giriş-çıkış kontrolü, güvenlik personeli mevcudiyeti) ve denetimsizlik üzerinden dile getirilmiştir. Örneğin, K1 numaralı katılımcı “Giriş çıkış kontrolsüz” diyerek, temel denetim mekanizmalarının bulunmadığını belirtmiştir. K2 ve K17 numaralı katılımcılar da “Güvenlik görmedim” ifadesiyle bu durumu desteklemiştir. Buna ek olarak, bazı katılımcılar doğrudan duygusal güvensizlik ve korku hissini dile getirmiştir. K6 ve K18’in “Sarhoşlardan korkuyorum” ifadeleri, konteyner alanlarında bazı kişisel güvenlik tehditlerinin bireylerde huzursuzluk yarattığını ortaya koymaktadır. En çarpıcı ifadelerden biri ise K19’dan gelmiştir: “Silah sıkıyorlar.” Bu tür beyanlar, ciddi bir güvenlik zafiyetine işaret etmektedir. Diğer yandan, katılımcıların çoğunluğu (11 katılımcı), konteyner yaşam alanlarında güvenlikten memnun olduklarını belirtmiştir. K9’un “Şu an için sorun yok” ve K14’ün “Gece bile rahat dolaşabiliyoruz” ifadeleri, konteyner alanındaki mevcut güvenlik uygulamalarının bazı bireylerde huzur ve güvenlik hissi oluşturduğunu göstermektedir. Bu grup katılımcı, güvenlik görevlilerinin görünürlüğünden ya da herhangi bir olumsuz deneyim yaşamamış olmaktan ötürü memnuniyet bildirmiştir. Bu bulguya göre; konteyner yaşam alanlarında güvenliğini sağlayan yetkililer bazı katılımcılar için yeterli bulunurken, önemli bir kesim ise güvenlik eksikliklerine dikkat çekmiştir. Özellikle denetimsizlik, güvenlik personelinin görünür olmaması ve alkol kullanımına bağlı tehdit algısı gibi faktörler, bireylerde güvensizlik ve korku duygularına yol açmıştır. Diğer yandan, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamayan ve mevcut güvenlik uygulamalarını yeterli gören katılımcılar da bulunmaktadır. Bu sonuçlar, konteyner alanlarında hem fiziksel güvenlik önlemlerinin artırılması hem de psikolojik güven hissini pekiştirecek stratejilerin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Aşağıda, katılımcıların “Konteyner yaşam alanlarında polis, güvenlik görevlisi veya bekçi gibi resmi güvenlik güçlerinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların nitel analizine dayalı olarak oluşturulan tema ve alt temaları içeren tablo sunulmuştur. Yanıtlar, resmi güvenlik güçlerinin mevcudiyeti, görünürlüğü ve etkinliği üzerinden kodlanmıştır.

Tablo 4.13. Resmi Güvenlik Güçlerinin Yeterliliğine İlişkin Algılar

Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Güvenlik Güçlerinin Yetersizliği	Polis ve Bekçi Yokluğu / Erişimsizlik	K1, K2, K3, K5, K9, K13, K16, K17, K18, K19
Güvenlik Güçlerinin Yeterliliği	Güvenlik Gücünün Mevcudiyeti ve Etkinliği	K3, K4, K6, K7, K8, K10, K11, K12, K14, K15, K20

Yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların yarısından fazlası (10 katılımcı), konteyner yaşam alanlarında resmi güvenlik güçlerinin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu katılımcılar, genellikle polis, bekçi ya da güvenlik görevlilerinin ya hiç bulunmadığını ya da çok az görüldüğünü belirtmiştir. Örneğin, K9 “Polis falan yok” diyerek doğrudan güvenlik güçlerinin fiziksel mevcudiyetine dair eksikliği vurgulamıştır. Benzer şekilde, K2 ve K3 “Hayır” şeklindeki kısa ama net ifadelerle memnuniyetsizliklerini ortaya koymuştur. Bu değerlendirmeler, özellikle resmî güvenlik otoritesinin görünürlüğü ve devamlılığı konusundaki beklentilerin karşılanmadığını göstermektedir. Güvenliğe dair bu algı, bir önceki sorudaki "sarhoşlar", "silah sıkılması" gibi ifadelerle birleştiğinde, güvenlik güçlerinin yetersizliği bireysel korku ve endişe duygularını da pekiştirmektedir. Buna karşın, diğer 10 katılımcı ise resmi güvenlik güçlerinin yeterli olduğunu belirtmiştir. “Evet” (K4, K6, K7 vb.) şeklindeki net yanıtların yanı sıra, K14’ün “Sık devriye geziyorlar” ve K10’un “Polis gerektiğinde geliyor” ifadeleri, bu katılımcıların güvenlik güçlerinin varlığından memnun olduklarını ve bir tehdit hissetmediklerini ortaya koymuştur. Bu katılımcılar için güvenlik güçlerinin konteyner yaşam alanındaki varlığı yeterli bir kontrol ve huzur sağlamaktadır. Ayrıca, dikkat çekici bir şekilde K3 numaralı katılımcı birbiriyle çelişen iki yanıt vermiştir ("hayır" ve "evet"). Bu durum, belki de güvenliğe dair karmaşık ya da tutarsız bir algıyı veya yanıt verirken yaşanan tereddütü yansıtır olabilir. Buna göre; konteyner yaşam alanlarında resmi güvenlik güçlerinin yeterliliğine ilişkin katılımcı görüşleri ikiye ayrılmıştır. Katılımcıların yarısı, polis, güvenlik görevlisi ya da bekçi gibi güvenlik güçlerinin ya hiç bulunmadığını ya da yeterince aktif olmadığını düşünmektedir. Diğer yarısı ise güvenlik güçlerinin varlığını

yeterli bulmakta ve bu durumun kendilerini güvende hissettirdiğini ifade etmektedir. Bu bulgu, güvenlik güçlerinin konteyner alanlarındaki görünürlük, süreklilik ve müdahale hızı gibi unsurlarının güvenlik algısını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle, konteyner alanlarında kamu güvenliğini sağlamakla görevli yetkililerin daha sistemli, görünür ve düzenli biçimde görev yapması, bireylerin güvenlik algısını güçlendirmek açısından önem arz etmektedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.Tartışma

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular, konteyner yaşam alanlarında şiddetin çok boyutlu doğasına işaret etmektedir. Katılımcılar tarafından dile getirilen ekonomik zorluklar, geçicilik hissi, mahremiyet eksikliği, güvenlik açığı ve sosyal yalnızlık gibi unsurlar, şiddet davranışlarını doğrudan ya da dolaylı biçimde tetikleyen önemli etkenler olarak öne çıkmıştır. Bu bulgular, başta (Baumann 2020.sy,87-88) olmak üzere uluslararası literatürde konteyner alanlarının yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda politik ve yapısal şiddetin mekânları olarak işlev gördüğünü ileri süren çalışmaları desteklemektedir. Özellikle katılımcıların büyük çoğunluğunun özel alana sahip olmadıklarını belirtmesi, mekânın denetim ve davranış biçimlerini düzenleyici bir unsur hâline geldiğini göstermektedir. (Fisk'in 2018.sy,78-79) mülteci kamplarındaki “tek taraflı şiddet” olgusuna ilişkin vurgusu ile bu araştırmada aile içi çatışmaların daha sık yaşandığına dair bulgular örtüşmektedir. Araştırma kapsamında katılımcıların önemli bir kısmı, konteyner yaşam alanlarının ekonomik baskılar altında aile içi gerginlikleri artırdığını ifade etmiştir. Katılımcıların bir bölümü, gelir kaybı ve işsizlik nedeniyle daha sinirli ve tepkisel olduklarını dile getirmiştir. Bu durum, Fisk'in belirttiği şekilde yalnızca mekân içindeki ilişkileri değil, aynı zamanda mekânın dışında yer alan sosyal ve ekonomik yapıların da şiddet üretiminde nasıl rol oynadığını göstermektedir. Aynı zamanda belirsizlik, gelecek kaygısı ve geçici yaşama zorunluluğu da bireylerin ruhsal dayanıklılıklarını zayıflatmakta ve şiddet olgusunu beslemektedir. (McConnachie'nin 2016.sy,69-71) ortaya koyduğu “içerme ve denetim mekânı” kavramsallaştırması, araştırmamızda gözlemlenen sürekli kontrol altında yaşama hissi, sosyal sınırlılık ve mahremiyet kaybı ile doğrudan ilişkilidir. Katılımcıların dar alanda uzun süreli yaşamaktan kaynaklı baskı hissi, aile içi huzursuzluğu artıran temel faktörlerden biri olarak öne çıkmıştır. McConnachie'nin bahsettiği “istisna hâli”, bu araştırmada da geçici yaşamın süreklilik kazanmasıyla birlikte bireylerin toplumsal rollerini yeniden tanımlayamamasına ve kolektif dayanışmanın zayıflamasına neden olan bir yapı olarak kendisini göstermektedir. Katılımcıların şiddet olgusunu “normalleşmiş bir durum” olarak ifade etmeleri, bu istisna hâlinin şiddetin sıradanlaşmasıyla doğrudan bağlantılı olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgular, (Jones'un 2016.sy,32-33) vurguladığı “mekânsal şiddet rejimi” anlayışıyla da paralellik göstermektedir. Katılımcılar, konteyner yaşam alanlarının kapalı düzenleri, sosyal izolasyon yaratan yapısı ve denetimsizlik hissi

nedeniyle gerginliklerin kolayca çatışmalara dönüştüğünü ifade etmiştir. Jones'un Avrupa'daki sınır politikalarıyla ilişkilendirdiği göçmen yerleşimlerinin, şiddetin mekânsal olarak üretildiği yapılar hâline gelmesi durumu, Türkiye'de afet sonrası oluşan konteyner yerleşimlerde de benzer biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, mekânın kendisi yalnızca bir barınma alanı değil, aynı zamanda toplumsal dışlanmanın, yalnızlaştırmanın ve çatışmanın da üretildiği bir düzlem hâline gelmektedir.

Türkiye'deki literatür ile karşılaştırıldığında, (Türkmen'in 2024.sy,55-56) konteyner kentlerde yaşayan kadınlara ilişkin bulguları ile bu araştırma önemli ölçüde örtüşmektedir. Katılımcı kadınlar, özellikle mahremiyet eksikliği, sosyal izolasyon ve belirsizlik nedeniyle psikolojik baskı altında yaşadıklarını belirtmişlerdir. Görüşmelerde bazı kadınlar, maruz kaldıkları aile içi şiddeti paylaşma veya yardım talep etme noktasında zorlandıklarını, konteynerde yaşamın bu tür şiddet biçimlerini görünmez kıldığını ifade etmiştir. Bu durum, Türkmen'in vurguladığı toplumsal cinsiyet temelli kırılganlıkların geçici yaşam alanlarında nasıl yeniden üretildiğini ve patriyarkal ilişkilerin şiddet üretiminde nasıl rol oynadığını açıkça desteklemektedir. Benzer şekilde, (Yanardağ'ın 2024.sy,56-57) ergenler üzerine yaptığı çalışmada ifade edilen sosyal etkileşim eksikliği ve mahremiyet kaybının psikolojik bozulmalarla ilişkili olduğu bulguları, bu araştırmanın sonuçlarıyla tutarlıdır. Katılımcıların bir kısmı, genç bireylerin dar alanda sürekli aynı kişilerle birlikte zaman geçirmesinin hem aile içi gerilimleri artırdığını hem de bireysel gelişimlerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Konteynerlerde gençlerin sosyalleşme alanlarının sınırlı olması, onların öfke, amaçsızlık ve içe kapanma gibi sorunlarla baş başa kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, şiddetin yalnızca fiziksel bir eylem değil, aynı zamanda psikolojik bir süreç olarak da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmamızın bulguları, (Soygüt et al. (2023) tarafından vurgulanan çocuk güvenliği meselesiyle de örtüşmektedir. Görüşmelerde bazı katılımcılar, çocukların gözetimsiz kaldığını ve konteyner alanlarında yeterli denetimin sağlanamadığını dile getirmiştir. Özellikle güvenlik görevlilerinin eksikliği ya da görünür olmaması, çocukların şiddet ve istismara açık hâle gelmesine zemin hazırlamaktadır. Bu bulgular, afet sonrası oluşturulan geçici yaşam alanlarında çocukların korunmasına yönelik sistematik önlemlerin yetersiz kaldığını ve çocukların görünmeyen mağdurlar olarak değerlendirilebileceğinin göstermektedir. (Ekici'nin 2024.sy,98-99) Suriyeli göçmenlerin konteyner yaşam alanlarındaki deneyimlerine ilişkin bulguları ile bu araştırmadaki toplumsal ayırışma ve dışlama gözlemleri arasında kavramsal paralellikler bulunmaktadır.

Her ne kadar bu çalışmada doğrudan göçmen temsili yer almasa da, katılımcılar arasında kültürel ve yaşam tarzı farklılıklarına bağlı bazı anlaşmazlıkların yaşandığı ifade edilmiştir. Bu durum, konteyner yaşam alanlarının sosyo-kültürel homojenliğe sahip olmadığını ve farklı gruplar arasındaki gerilimlerin zamanla şiddete dönüşebilecek potansiyeller barındırdığını göstermektedir. Dolayısıyla konteyner yaşam, hem fiziksel hem de toplumsal anlamda şiddetin mekânsal olarak üretildiği bir bağlam olarak değerlendirilmelidir.

5.2.Sonuç

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, konteyner yaşam alanlarında şiddet olgusunun doğrudan fiziksel şiddet biçiminden ziyade, ekonomik, mekânsal, psikolojik ve sosyal etkenlerle şekillenen çok boyutlu bir yapı sergilediği görülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğu, yaşadıkları konteyner ortamında ekonomik durumlarının ya sabit kaldığını ya da kötüleştiğini belirtmiştir. Özellikle kira artışları ve gelir kayıpları, bireylerin yalnızca ekonomik olarak değil, ruhsal ve sosyal açıdan da baskı altında hissetmelerine neden olmuştur. Bu ekonomik baskılar, aile içinde gerginliklerin ve tartışmaların artmasına zemin hazırlamıştır. Katılımcıların bir kısmı, bu gerginliklerin doğrudan aile içi şiddete dönüşmediğini belirtse de, “sinirlilik”, “gerginlik” ve “agresiflik” gibi ifadeler, psikolojik şiddetin izlerinin konteyner yaşamında hissedildiğini göstermiştir.

Konteynerlerde fiziksel alanın darlığı ve özel alan eksikliği, bireylerin mahremiyet hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Katılımcıların büyük bir bölümü konteynerde kendilerine ait bir özel alanlarının olmadığını ifade etmiştir. Bu durum, bireylerin yalnız kalma, dinlenme ve psikolojik olarak kendini yenileme alanlarının kısıtlandığını göstermektedir. Özellikle kalabalık aile yapılarında bu sorun daha belirgin hale gelmiş; bireyler arası mesafenin ortadan kalkması, gerginliklerin ve çatışmaların artmasına zemin hazırlamıştır. Mekânsal yetersizlik, dolaylı yoldan duygusal baskı ve sözlü şiddeti besleyen bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

Fiziksel koşulların yetersizliği (dar alan, ses, ısı, altyapı eksiklikleri), yalnızca yaşam konforunu düşürmekle kalmamış, aynı zamanda bireyler arası ilişkileri de olumsuz etkilemiştir. Ses yalıtımının olmayışı nedeniyle ortaya çıkan gürültü sorunları, aile içi ve komşuluk ilişkilerinde gerilime yol açmıştır. Katılımcılar, bu durumun zaman zaman tartışmalara neden olduğunu belirtmiş; bazıları ise ses nedeniyle komşularıyla doğrudan sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu bulgu, konteyner yaşamının yalnızca bireysel değil,

kolektif gerilimleri de beraberinde getirdiğini ortaya koymuştur.

Konteyner yaşam alanlarında güvenlik konusu, bireylerin şiddete yönelik algılarını şekillendiren bir diğer önemli değişkendir. Katılımcıların bir kısmı güvenlik güçlerinin yeterli olduğunu belirtmiş olsa da, önemli sayıda katılımcı konteyner alanlarında polis, bekçi veya güvenlik görevlilerinin ya hiç bulunmadığını ya da görünür olmadığını vurgulamıştır. Özellikle sarhoş kişilerden ya da silah sıkılması gibi doğrudan tehdit içeren olaylardan söz eden katılımcılar, konteyner yaşamının bazı dönemlerde fiili şiddet riski taşıdığını belirtmiştir. Bu durum, güvenlik güçlerinin görünürlüğü ve düzenli devriye uygulamalarının önemini ortaya koymaktadır.

Belirsizlik, konteyner yaşamında sıklıkla dile getirilen bir stres kaynağı olarak öne çıkmıştır. Konteyner yaşamının geçici olduğunu bilmek, bazı katılımcılar için umut verici bir durumken, diğerleri için ciddi bir kaygı nedeni olmuştur. Özellikle kira artışları ve barınma güvencesinin olmaması, bu geçiciliği daha tehditkâr hale getirmiştir. Bu tehdit algısı, aile içinde tartışmalara ve duygusal gerilimlere neden olmuş; bazı katılımcılar belirsizlik nedeniyle eşleriyle ya da çocuklarıyla sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu bulgu, konut güvencesinin yalnızca barınma değil, ruhsal denge ve aile içi huzur açısından da kritik önemde olduğunu göstermiştir.

Araştırma bulguları, kültürel çeşitliliğin konteyner yaşamında çatışma üretmediğini, aksine çoğu katılımcının bu çeşitliliğe karşı hoşgörülü yaklaştığını ortaya koymuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu, farklı kültürel geçmişe sahip bireylerle bir arada yaşamının kendileri için zorlayıcı olmadığını ve herhangi bir anlaşmazlık yaşanmadığını belirtmiştir. Ancak yaşam tarzı farklılıkları (örneğin ses düzeyi) bazı bireyler için gerginliğe yol açmıştır. Bu bulgu, kültürel değil, davranışsal farklılıkların sosyal uyum üzerinde daha etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, konteyner yaşam alanlarında şiddet olgusu yalnızca fiziksel şiddet biçiminde değil, aynı zamanda yapısal, ekonomik, psikolojik ve sosyal boyutlarıyla da değerlendirilmelidir. Ekonomik yoksunluk, mekânsal sıkışıklık, güvenlik eksikliği ve belirsizlik gibi faktörler, bireyleri doğrudan ya da dolaylı biçimde şiddet deneyimine açık hale getirmektedir. Bu bağlamda, konteyner yaşam alanlarına yönelik müdahalelerin yalnızca fiziksel iyileştirmeleri değil, aynı zamanda psikososyal destekleri, güvenlik düzenlemelerini ve uzun vadeli barınma çözümlerini içermesi gerekmektedir. Şiddetin önlenmesi için bireylerin temel insani koşullar altında yaşamalarının sağlanması, bu tür geçici barınma alanlarında öncelikli hedef olmalıdır.

5.3.Öneriler

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Fiziksel yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Konteyner yaşam alanlarında bireylerin sıklıkla dile getirdiği dar alan, mahremiyet eksikliği, ses ve ısı yalıtımı gibi sorunlar, sosyal gerginlik ve şiddet davranışlarının tetikleyicisi olabilmektedir. Bu nedenle, konteyner yerleşimlerin planlanması sürecinde fiziksel koşulların insan onuruna yaraşır biçimde düzenlenmesi, yalnızca barınma değil, sosyal refah açısından da zorunludur.

Psikososyal destek hizmetleri güçlendirilmelidir. Özellikle aile içi ilişkilerde gözlemlenen gerginlik ve şiddet riskini azaltmak için, konteyner alanlarında düzenli olarak psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve aile danışmanı bulundurulması önerilmektedir. Ruh sağlığına yönelik grup çalışmaları, bireysel danışmanlık hizmetleri ve farkındalık eğitimleri bu süreçte destekleyici olacaktır.

Güvenlik mekanizmaları görünür ve erişilebilir hâle getirilmelidir. Katılımcıların bir kısmı, konteyner alanlarında resmi güvenlik görevlilerinin yeterince görünür olmadığını ve bu durumun güvensizlik hissini artırdığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda, konteyner yerleşimlerde düzenli devriye, sabit güvenlik noktaları ve kriz durumlarına hızlı müdahale edebilecek ekiplerin oluşturulması önem arz etmektedir.

Kırılgan gruplara (kadınlar, çocuklar, ergenler, yaşlılar) özel koruma mekanizmaları geliştirilmelidir. Kadınların maruz kaldığı görünmeyen şiddet, çocukların gözetimsiz kalması ve ergenlerin sosyal izolasyona sürüklenmesi gibi durumlar, uzun vadeli sosyal riskleri beraberinde getirmektedir. Bu gruplara özel koruma ve destek birimlerinin oluşturulması, sosyal hizmetlerin bu alanlarda aktif ve düzenli olarak sunulması gerekmektedir.

Toplumsal uyumu destekleyen sosyal etkileşim alanları oluşturulmalıdır. Konteyner yaşam alanlarının yalnızlaştırıcı mekânsal örgütlenmesi, sosyal bağları zayıflatmakta ve toplumsal dayanışmayı engellemektedir. Bu nedenle, ortak yaşam alanları (sosyal merkez, çocuk oyun alanı, kadın dayanışma çadırı vb.) planlanmalı ve burada düzenli sosyal, kültürel ve eğitsel etkinlikler organize edilmelidir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Konteyner yaşam alanlarında şiddet konusunun daha geniş örneklemelerle araştırılması gerekmektedir. Bu çalışma sınırlı sayıda katılımcıyla yürütülmüştür. Farklı

illerdeki konteyner alanlarını kapsayan çok merkezli araştırmalar, bölgesel farklılıkları da ortaya koyarak daha genel geçer sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

Kesitsel alışmalar yerine uzunlamasına (longitudinal) araştırmalar önerilmektedir. Konteyner yaşam koşullarında zamanla ortaya çıkan sosyal değişimleri, bireylerin şiddete maruz kalma ya da şiddet üretme eğilimlerindeki dönüşümleri inceleyen uzun vadeli çalışmalar, sürece dair daha derinlikli veriler sağlayacaktır.

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet, ocuk istismarı ve etnik çatışmalar gibi özel temalara odaklanılmalıdır. Konteyner yaşam alanlarında şiddetin görünmezleşen ya da sessizleşen biçimleri, özel alan çalışmaları ile daha görünür kılınabilir. Bu bağlamda feminist yöntemler, ocuk dostu veri toplama araçları ve etnografik gözlem teknikleri araştırma süreçlerine entegre edilebilir.

Disiplinlerarası iş birlikleri teşvik edilmelidir. şiddet olgusu yalnızca sosyolojik değil; psikolojik, mekânsal, hukuksal ve kültürel boyutları olan çok yönlü bir konudur. Bu nedenle, psikologlar, mimarlar, hukukçular ve sosyal hizmet uzmanları ile ortaklaşa yürütülecek projeler, daha bütüncül ve işlevsel çözümler üretilmesine katkı sağlayacaktır.

Politika yapıcılarla veri paylaşımı ve etki analizi yapılmalıdır. Akademik araştırmaların yalnızca bilimsel bilgi etimiyle sınırlı kalmaması; yerel yönetimler, STK'lar ve kamu kurumlarıyla paylaşılması ve politika yapım süreçlerinde kullanılabilir hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Abourahme, N. (2015). Assembling and spilling- over: towards an 'ethnography of cement'in a Palestinian refugee camp. *International Journal of Urban and Regional Research*, 39(2), 200-217.

Accomazzo, S. (2012). Anthropology of violence: Historical and current theories, concepts, and debates in physical and socio-cultural anthropology. *Journal of human behavior in the social environment*, 22(5), 535-552.

Akdede, N. (2024). A 3d Layout Generation Model For Post-Disaster And Post-Conflict Temporary Housing Settlements [Ph.D. - Doctoral Program]. Middle East Technical University.

Alhalawani, S., & Al- Serhan, A. (2024). Reshaping gender norms: Exploring the ripple effect of refugeeism on women's empowerment. *Development Policy Review*, 42(6), e12805.

Allen, J. J., & Anderson, C. A. (2017). Aggression and violence: Definitions and distinctions. *The Wiley handbook of violence and aggression*, 1, 1-14.

Ammoun, M., & Uzunoğlu, K. (2020). A study on flexible cluster units for refugees camps. *European Journal of Sustainable Development*, 9(3), 641-641.

Armit, I. (2011). Violence and society in the deep human past. *The British Journal of Criminology*, 51(3), 499-517.

Bailkin, J. (2018). *Unsettled: Refugee camps and the making of multicultural Britain*. Oxford University Press.

Baumann, H. (2020). Moving, containing, displacing: The shipping container as refugee shelter. In T. Scott-Smith & M. E. Breeze (Eds.), *Structures of Protection? Rethinking Refugee Shelter* (pp. 15–29). Berghahn Books.. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1tbhr26.5>

Betts, A., Bloom, L., Kaplan, J. D., & Omata, N. (2017). *Refugee economies: Forced displacement and development*. Oxford University Press.

Bochmann, A. (2019). The power of local micro structures in the context of refugee camps. *Journal of Refugee Studies*, 32(1), 63-85.

Böhm, F., Jerve Ramsøy, I., & Suter, B. (2021). Norms [Monograph]. Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmö University. (Current Themes in IMER Research, No. 21:1). <https://doi.org/10.24834/isbn.9789178771776>

Brown-Luthango, M., Reyes, E., & Gubevu, M. (2017). Informal settlement upgrading and safety: experiences from Cape Town, South Africa. *Journal of housing and the built environment*, 32, 471-493.

Burawoy, M. (2019). Symbolic violence: conversations with Bourdieu. Duke University Press.

Caia, G., Ventimiglia, F., & Maass, A. (2010). Container vs. dacha: The psychological effects of temporary housing characteristics on earthquake survivors. *Journal of environmental psychology*, 30(1), 60-66.

Calderón-Villarreal, A., Schweitzer, R., & Kayser, G. (2022). Social and geographic inequalities in water, sanitation and hygiene access in 21 refugee camps and settlements in Bangladesh, Kenya, Uganda, South Sudan, and Zimbabwe. *International journal for equity in health*, 21(1), 27.

Dodman, D. M., Hayward, B., Pelling, M., Castán Broto, V., Chow, W., Chu, E., Dawson, R., Khirfan, L., McPherson, T., Prakash, A., Zheng, Y., Ziervogel, G., Okçu, D., Bertolin, C., Brail, S., Cartwright, A., Chester, M., Colenbrander, S., Dhar, T., Evans, B., ... Westman, L. (2022). Cities, settlements and key infrastructure [Monografi]. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC). <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>

Ekici, S. (2024). Deprem Sonrası Suriyeli Göçmenlerin Yaşadıkları Sorunlar. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1-Deprem Özel Sayısı-), 334-365.

Erdoğan, Ö., Işıl, Ö., & Dönmez, A. M. (2016, Kasım 17–19). Placelessness effects on asylum seekers' psychology. In G. C. Delgado-Ramos & P. Romero-Lankao (Eds.), *Architecture in Emergency: Re-thinking the Refugee Crisis* [Conference proceedings, ISBN 9786054763542]. İstanbul, Türkiye.

Farmer, P. (2004). An anthropology of structural violence. *Current anthropology*, 45(3), 305-325.

Félix, D., Monteiro, D., Branco, J. M., Bologna, R., & Feio, A. (2015). The role of temporary accommodation buildings for post-disaster housing reconstruction. *Journal of Housing and the Built Environment*, 30, 683-699.

Fisk, K. (2018). One-sided violence in refugee-hosting areas. *Journal of Conflict Resolution*, 62(3), 529-556.

Fowler, B. (2022). Violence, symbolic violence and the decivilizing process: Approaches from Marx, Elias and Bourdieu. In Bourdieu and Marx: Practices of critique (pp. 43-70). Cham: Springer International Publishing.

Frazer, E. (2014). Power and violence. In Hannah arendt (pp. 155-166). Routledge.

Galaviz-Armenta, T. (2021). Disciplinary and Interdisciplinary Approaches to the Analysis and Definition of Violence. *Construcciones cotidianas de la paz*, 161.

Hanlon, G. (2013). The decline of violence in the west: from cultural to post-cultural history. *English Historical Review*, 128(531), 367–395.

Hartmann, E. (2017). Violence: Constructing an emerging field of sociology. *International Journal of Conflict and Violence (IJCIV)*, 11, a623-a623.

Hoque, S. E. (2022). Organic Growth: Sustainable Settlement Planning for Displaced Populations in Developing Countries (Master's thesis, Queen's University (Canada)).

Hovil, L. (2018). Conflict, Displacement, and Refugees (p. 276). Oxford: Oxford University Press.

Huq, E., & Miraftab, F. (2020). “We are all refugees”: Camps and informal settlements as converging spaces of global displacements. *Planning Theory & Practice*, 21(3), 351-370.

Iazzolino, G. (2020). Power geometries of encampment. The reproduction of domination and marginality among Somali refugees in Kakuma. *Geoforum*, 110, 25-34.

Jones, R. (2019). From Violent Borders: Refugees and the Right to Move. NACLA Report

on the Americas, 51(1), 36–40. <https://doi.org/10.1080/10714839.2019.1593688>

Khatib, S. (2018). Society and violence (Toplum ve şiddet). In B. Best, W. Bonefeld, & C. O’Kane (Eds.), *The SAGE handbook of Frankfurt School critical theory* (Vol. 2, pp. 114–116). Los Angeles, CA: SAGE Publications.

Kilby, J. (2013). Introduction to special issue: Theorizing violence. *European Journal of Social Theory*, 16(3), 261-272.

Knöbl, W. (2022). Aggression: A sociological perspective (Saldırganlık: Sosyolojik bir perspektif). In S. Bock & E. Conze (Eds.), *Rethinking the crime of aggression: International and interdisciplinary perspectives* (pp. 23–41). The Hague, Netherlands: TMC Asser Press. <https://doi.org/10.1007/978-94-6265-467-9>.

KONUS, M. (2024). Kahramanmaraş Depremi Sonrası Oluşturulan Kent Yerleşiminin Kent Kültürüne Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Türk Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(1).

Krahe, B. (2020). *The social psychology of aggression*. London, England: Routledge.

Kreichauf, R. (2018). From forced migration to forced arrival: the campization of refugee accommodation in European cities. *Comparative migration studies*, 6(1), 7.

Larkin, L. L., & Clark, S. A. (2017). Refugees flexing social power as agents of stability: Creating modes of economic livelihoods in Kenya’s camps (ERDC/CERL SR-17-16). U.S. Army Engineer Research and Development Center. <https://doi.org/10.21079/11681/25761>

Lee, B. X. (2016). Causes and cures V: The sociology and anthropology of violence. *Aggression and Violent Behavior*, 27, 158-163.

Ling, P. C. H., Tan, C. S., & Saggaff, A. (2019, September). Feasibility of ISO shipping container as transitional shelter-a review. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 620, No. 1, p. 012056). IOP Publishing.

Mahdy, M. (2024). Emergency Architecture Towards Temporary Educational Facilities for Children of Internally Displaced Persons (IDPs) in Northern Syria. *Journal of Sustainable Cities and Built Environment*, 2(01), 15-37.

Martin, D., Minca, C., & Katz, I. (2020). Rethinking the camp: On spatial technologies of power and resistance. *Progress in Human Geography*, 44(4), 743-768.

McConnachie, K. (2016). Camps of containment: A genealogy of the refugee camp. *Humanity: An International Journal of Human Rights, Humanitarianism, and Development*, 7(3), 397-412.

McMahon, R. (2016). Histories of interpersonal violence in Europe and North America, 1700–present. In P. Knepper & A. Johansen (Eds.), *The Oxford handbook of the history of crime and criminal justice* (pp. 111–131). New York, NY: Oxford University Press.

Moore, H. (2021). Sosyal bilimlerde şiddeti açıklama sorunu. In E. Editörsoy & A. Editörsoy (Eds.), **Seks ve şiddet** (ss. 138–155). Routledge.

Munck, R. (2008). Deconstructing violence: Power, force, and social transformation. *Latin American Perspectives*, 35(5), 3-19.

Mwenyango, H. (2023). Gendered dimensions of health in refugee situations: An examination of sexual and gender-based violence faced by refugee women in Nakivale refugee settlement, Uganda. *International Social Work*, 66(4), 1247-1261.

Oesch, L. (2017). The refugee camp as a space of multiple ambiguities and subjectivities. *Political Geography*, 60, 110-120.

Okello, A. O. (2024). The impact of socioeconomic factors on the mental health and integration of refugee and asylum seekers in Kenya (Kenya'daki mülteci ve sığınmacıların ruh sağlığı ve entegrasyonu üzerinde sosyoekonomik faktörlerin etkisi). In S. M. Tsegay (Ed.), *Migration and forced displacement: Vulnerability and resilience* (Vol. 1). London, United Kingdom: IntechOpen.

Parsons, K. A. (2007). Structural violence and power. *Peace Review*, 19(2), 173-181.

Pekarchuk, O., Piątek, Ł., Tofiluk, A., Cygan, M., & Nowacka, A. (2024). Container settlements for internally displaced people in Ukraine built in 2015 and 2022 – architectural characteristics. *Archives of Civil Engineering*, 70(3), 275–295. <https://doi.org/10.24425/ace.2024.150983>.

Posklinsky, I., & Nouman, H. (2025). Community Building in Crisis: Interventions With Displaced Communities in Temporary Housing Shelters. *Journal of Community Psychology*, 53(1), e23170.

Ray, L. (2018). *Violence and society*. London, England: SAGE Publications Ltd.

Ray, L. (2021). Theories of violence. In G. Delanty & S. P. Turner (Eds.), *Routledge International Handbook of Contemporary Social and Political Theory* (pp. 561–570). Abingdon, Oxon, UK: Routledge.

Ray, L. (2023). What is Violence?. William Outhwiete, Larry Ray, *Teaching Political Sociology*, Elgar, 73-89.

Ricoeur, P. (2010). Power and violence. *Theory, Culture & Society*, 27(5), 18-36.

Riley, D. (2015). The new Durkheim: Bourdieu and the state. *Critical Historical Studies*, 2(2), 261-279.

Rosenfeld, M. (2002). Power structure, agency, and family in a Palestinian refugee camp. *International Journal of Middle East Studies*, 34(3), 519-551.

Rother, S., & Steinhilper, E. (2019). Tokens or stakeholders in global migration governance? The role of affected communities and civil society in the global compacts on migration and refugees. *International Migration*, 57(6), 243-257.

Russel, K. C., Hughes, K., Roach, M., Auerbach, D., Foote, A., Kramer, S., & Briceño, R. (2019). Taking container-based sanitation to scale: opportunities and challenges. *Frontiers in Environmental Science*, 7, 190.

Samuel, C. (2013). Symbolic violence and collective identity: Pierre Bourdieu and the ethics of resistance. *Social Movement Studies*, 12(4), 397-413.

Somasundaram, D. (2010). Complex mental health problems of refugees (Mültecilerin karmaşık ruh sağlığı sorunları). In D. M. Bhugra, T. Craig, & K. Bhui (Eds.), *Mental health of refugees and asylum seekers* (pp. 73–86). Oxford, England: Oxford University Press.

Steigemann, A. M., & Misselwitz, P. (2020). *Architectures of asylum: Making home in a*

state of permanent temporariness. *Current Sociology*, 68(5), 628-650.

Sturmey, P. (2022). Psychological and sociological theories of violence and aggression. *Violence and aggression: Integrating theory, research, and practice*, 215-232.

Tastsoglou, E., Petrinioti, X., & Karagiannopoulou, C. (2021). The gender-based violence and precarity nexus: Asylum-seeking women in the Eastern Mediterranean. *Frontiers in Human Dynamics*, 3, 660682.

Theisen-Womersley, G. (2021). Trauma and resilience among displaced populations: A sociocultural exploration (p. 305). Springer Nature.

Topper, K. (2001). Not So Trifling Nuances: Pierre Bourdieu, Symbolic Violence, and the Perversions of Democracy. *Constellations: An International Journal of Critical & Democratic Theory*, 8(1).

Türkmen, N. B. (2025). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş (Pazarcık) merkezli deprem sonrası konteyner kentte kalan kadınların yaşam deneyimleri: Adıyaman ili örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Walby, S. (2013). Violence and society: Introduction to an emerging field of sociology. *Current sociology*, 61(2), 95-111.

Ward, M., Poleacovschi, C., Faust, K., Weems, C. F., & Gabiam, N. (2020). Evaluating the role of infrastructure components and demographics on social capital in refugee camps. *Journal of Management in Engineering*, 36(3), 04020007.

Weigand, M., Worbis, S., Sapena, M., & Taubenböck, H. (2023). A structural catalogue of the settlement morphology in refugee and IDP camps. *International Journal of Geographical Information Science*, 37(6), 1338-1364.

Whitehead, N. L. (2007). Violence & the cultural order. *Daedalus*, 136(1), 40-50.

Yanardağ, R. (2024). Konteyner Kentte Yaşayan Depremzede Ergen Bireylerin Temel Sorun Ve İhtiyaçlarının Keşfedilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(1), 1-22.

Zhang, G., Setunge, S., & van Elmpt, S. (2014). Using shipping containers to provide

temporary housing in post-disaster recovery: Social case studies. *Procedia Economics and Finance*, 18, 618-625.

Zinner, D., & Wheeler, B. C. (2013). Aggression in humans and other primates: Biology, psychology, sociology. *Aggression in humans and primates: biology, psychology, sociology*, 41-85.

EKLER

Ek-1: Görüşme Formu

1. Konteyner yaşam alanına geçtikten sonra ekonomik durumunuz nasıl değişti?
2. Maddi sıkıntılar nedeniyle son zamanlarda evde aile içinde tartışmalar ya da kavgalar yaşandı mı?
3. İşsizlik veya gelir kaybı burada yaşayan insanların ruh halini ve ilişkilerini nasıl etkiliyor? (Örneğin, insanlar ekonomik sıkıntılar nedeniyle daha sinirli ve daha agresif mi?)
4. Konteynerde yaşarken kendinize ait özel bir alanınız olduğunu düşünüyor musunuz?
5. Konteynerde yaşarken çevrenizdeki insanlarla (aile, komşular vb.) tartışma veya anlaşmazlık yaşadınız mı?
6. Konteynerdeki fiziksel koşullar (dar alan, ses, ısı, altyapı eksiklikleri) sizi rahatsız ediyor mu? (Açık uçlu soru: Hangi sorunları yaşıyorsunuz? Bu sorunlar çevrenizle ilişkilerinizi nasıl etkiliyor?)
7. Konteyner yaşam alanında farklı kültürel geçmişe sahip insanlarla bir arada yaşamak sizin için zorlayıcı oldu mu?
8. Komşularınızla veya çevrenizdeki insanlarla kültürel ya da yaşam tarzı farklılıkları nedeniyle anlaşmazlık yaşadınız mı?
9. Konteynerde yaşamamanın geçici olduğunu bilmek sizi kaygılandırıyor mu?
10. Konteynerde yaşamamanın belirsizliği çevrenizdeki insanlarla gerginlik yaşamınıza neden oldu mu?
11. Konteyner yaşam alanlarında güvenliği sağlayan yetkililerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
12. Konteyner yaşam alanlarında polis, güvenlik görevlisi veya bekçi gibi resmi güvenlik güçlerinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?